

Oybyu Ayuk Di'ibu Matewu Jyaay

Jesukristu 'yaptujkuty

1 ¹Tyaadu du'un tu'ugu listu ma 'ity kuxjaay yu xuyuuytu ja 'yaptujkudyu Jesukristu, di'ibu tuump'ajt aats'ajtu rey Davit, di'ibu tuump'ajt aats'ajtu Abraan.

²Abraan yu'u teety'ajtu Isaa, di'ibu teety'ajtu Jakoob, di'ibu teety'ajtu Judaa esu myuga'axtu. ³Judaa yu'u teety'ajtu Fares esu Zeru, di'ibu tyaak'ajtu Tamar. Fares yu'u teety'ajtu Esrom, di'ibu teety'ajtu Aram, ⁴di'ibu teety'ajtu Aminadap, di'ibu teety'ajtu Naasón, di'ibu teety'ajtu Salmón. ⁵Salmón yu'u teety'ajtu Booz, di'ibu tyaak'ajtu Raap. Booz yu'u teety'ajtu Obeed, di'ibu tyaak'ajtu Rut. Obeed yu'u teety'ajtu Isa'i, ⁶di'ibu teety'ajtu rey Davit.

Davit yu'u teety'ajtu Salomonk, di'ibu tyaak'ajtu ku'ekytyo'oxy di'ibu nudo'oxy'ajtu Uriis. ⁷Salomonk yu'u teety'ajtu Robwam, di'ibu teety'ajtu Abiis, di'ibu teety'ajtu Asaa, ⁸di'ibu teety'ajtu Josafat, di'ibu teety'ajtu Joram, di'ibu teety'ajtu Uziis, ⁹di'ibu teety'ajtu Jotam, di'ibu teety'ajtu Akaz, di'ibu teety'ajtu Ezekiis, ¹⁰di'ibu teety'ajtu Manasés, di'ibu teety'ajtu Amón, di'ibu teety'ajtu Josiis, ¹¹di'ibu teety'ajtu Jekoniis esu myuga'axtu ma ja tiempu ko ja babilóñud rey tmunejxy ja israelitu ja'ayut tsimy jap Babiloñu ñuaxóty.

¹²Ko tyaadu du'un ñajxy, Jekoniis yu'u teety'ajtu Salatyel, di'ibu teety'ajtu Zorobabel, ¹³di'ibu teety'ajtu Abyut, di'ibu teety'ajtu Elyakim, di'ibu teety'ajtu Azoor, ¹⁴di'ibu teety'ajtu Sadok, di'ibu teety'ajtu Akim, di'ibu teety'ajtu Elyut, ¹⁵di'ibu teety'ajtu Elyazar, di'ibu teety'ajtu Matán, di'ibu teety'ajtu Jakoob. ¹⁶Jakoob yu'u teety'ajtu Josee, di'ibu Mariis mut pyejky. Esu Mariis yu'u taqk'ajtu ja Kristu, ja'a njunaqanum ja Nindsun'ajtu Jesukristu.

¹⁷Pes du'un oj kya'pxy majmajkts naska'axu Abraanu tyuump 'yaadsuty extu jabaat ma rey Davit, es nan jamajmajkts naska'axu Davitu tyuump 'yaadsuty extu jabaat ma yu Babiloñu ryey dyajnejxy tsimy ja ja'ayut yu ñuaxóty, es nan jamajmajkts naska'axu extu jabaat ma myiiñ jyajty ja Kristu.

Jesús myiñ jya'ty

¹⁸Du'un myiiñ jyajty ja Jesukristu. Yu Mariis, Jesukristu tyaak, yu'u naty pukánup ja Josee. Es maanum naty kyapuktu, Mariis oj wye'emy u'unkum mut ja Espíritu Santu myuk'ajtu. ¹⁹Josee jyiky'ajty tuy'ajtu

māut es kyaj jyanayyajnidu'xánu mā Mariiu, jyadimmastu'udán wi'lix kyaju ja'ayuty tnijáwudut.

20 Ko du'un twinmaay, tu'ugu Diosu 'yanklus t'ijxy tsuuujóty mya'ayóty es 'yanmaayu:

—Josee, Davit u tyuuamp 'yaats, katu xyjawu es xy'axájut yu Mariiu éxtumu mnudo'oxy, mut ko ja u'unk di'ibu yajminaampy yajja'taampy, yu'u Espíritu Santu jya'a. **21** Yu Mariiu tpaada'añ tu'ugu u'ungu'un, es xypyujtakut ja xuuu Jesús. Du'un tu'atut mut ko yajnitso'ogaampy ja jya'ayuty ko dyajtugoyánnu pyojruty.

22 Tugekyu tyaadu du'un tyuun jyajtu es yajkuydyúnut di'ibu naty ja Diosu kyugajxp̄u tu tnigajxu:

23 Yu kixyudo'oxy wu'umqamp u'unkmuut es tpaada'añ tu'ugu myaangu'un

di'ibu yajtukxu'ataamp Emanwel,

di'ibu ayuk wimbudsuump Dios ijtp mut udsajtum.

24 Ko ja Josee dyajwiyu ja tsuuu mya'ay, du'un ttuuñ éxtum ja Nindsun'ajtamu 'yánklusu naty tu tyuknipékyuty. Ta t'axaju ja Mariiu éxtumu ñudo'oxy es oj tmuuñjxnu mā tsuuu. **25** Per kyaj tsuunaaydyu éxtum tsuunañdu kasaadu ja'ayuty extu ko ja Mariiu dyajmiiñ dyajjajty ja myaangu'un. Es ja Josee tpañtakut ja xuuu Jesús.

Di'ibu tni'uxpákudu wi'ixu du'un yu madsa'a tni'ixtu ja mixyu'unk Jesú

2 **1** Ko Jesú myiñ jyajty mā yu Belén kajpn, Judeeu ñaaxóty, mā naty u Eroodus ryey'aty ma tadt naxwíñudu, ta jyajtu Jerusalén naagadyu ja'ay di'ibu miindu mā xuu pyudsemy, es jap tni'uxpákudu wi'ixu du'un yu madsa'a. **2** Es dyajtuhdu:

—¿Maa net ja israelítudyu ryey di'ibu tu myiñ tu jya'ty? Pes ndsooñ ma xuu pyudsemy. Tu n'íxtuts ja myuds'a es pañdyuts nnimindu es n'awdatañanduts.

3 Ko ja rey Eroodus tmudooyu tyaqadu, ta wye'emy amoñu, es nidugekyuu nandu'un ja Jerusalén ja'ayuty. **4** Netu rey dyajwooju nidugekyuu ja teedywyindsáñuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktup, es dyajtuhu:

—¿Maa net myina'añ jya'ta'lañ ja Kristu?

5 Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Jam Belén, Judeeu ñaaxóty; mut ko ja Diosu kyugajxp̄u tkuxjaay du'un:

6 Es mij Belén, Judeeu ñaaxóty,

kyaj mnugoogajpnuty ma tadt nax,

mut ko mā mij pyudsuma'añ tu'ugu yajkutujkpu

di'ibu kywentu'ataambyuts ja nja'ayuty, ja israelítuty.

7 Netu Eroodus tnigajxu ayu'udsyu ja di'ibu naty tu jya'ttu, es dyajtuhu na'a du'un meeru naty tu kyuxe'eky ja madsa'a. **8** Net yajkajxtu Belén, es ya'anmaaydyu:

—Nujxtu jam, es uxta'aydyu tadt mixyu'unk; es ko xypyattut, awa'anuguts esuts uj nandu'un nujx n'awdátyuts.

9 Mādu tyadu reyu 'yayuk ñujxtu ja ja'ayuty. Net ja madsa'a di'ibu naty tu t'ixtu mā ja ñáxuty, kyuxe'ky jatugok, es yu'ujuty tpanjxtu extu ko

jiyajttu mā naty ja mūdsə'a tū wya'umu tūjk nikujxm mā naty ja mixyu'unk.
10 Es yu'uyu'ty xyondaktu ko t'ijxtu ja mūdsə'a. **11** Ta tuyukudu tugoty, es tpattu ja mixyu'unk mūdu tyaaq Mariu. Net ñaygyoxtunaaydyákudu es t'awdajttu ja mixyu'unk. Ta t'agajtu ja myay'átyu'ty es tmooydyu ooru, ja oybyu pa'ak xu'kpu es jatu'ugu pa'ak xu'kpu di'ibu xya'ajtypy mirru.

12 Dios anmāayudu tsyuujóty mya'ayóty es kudiibu jyumbíttu mā Eroodus, paaty tpuktu wiink tu'u es jyumbijtu mā ja ñáxu'ty.

Jesús yajmuge'eky

13 Ko tyaadu jyumbijtu, ta ja Josee t'ijxy tsyuujóty mya'ayóty tu'ugu Diosu 'yanklus. Ta 'yanmaayu:

—Pudu'uk. Mūnujx ja mnudo'oxy esu 'yu'unk, es nūjxtu tsojk Ejiptu es wu'umdu jap extu kots uj mij n'awánudut es mjumbíttu, mut ko Eroodus 'yuxta'ayaampy yu mixyu'unk es dya'ooga'añ.

14 Netu Josee pyude'ky es tmuenejxy ja mixyu'unk esu tyaaq. Ta tsyo'ondu koots, ñuixnudu Ejiptu. **15** Jap wye'emy extu koonum 'ye'ky ja Eroodus.

Tyaadu du'un tyuu'n jyajtu es yajkuydyúnut di'ibu naty ja Nindsun'ajtum tu ttukkajxwa'xy ja kyugajxpu: "Jap Ejíptuts nnigaxu n'U'unguts."

Eroodus tni'ana'amu es 'yooktu ja mixyu'ungutu

16 Ko ja Eroodus tnija'aju ko ja di'ibu naty tu kyu'íxudu tu tyukxi'ligu'du, yu'u ko oj kyaj 'yokjumbiñudu, ta jyantsytyugoyjyot'ambejky. Net tni'ana'amu nidugekyu ja yedyujku'ungutu 'yooktu, yu majtsk jumujtpu es waanu mûtskpuyt, jam Belén es tugekyu myuggejnba'ajuty. Du'un ttuuñ mā ja tiempu mā naty tim jawyiin tu kyuxe'eky ja mūdsə'a, éxtumu naty tu tyukmumadya'agudu yajxón di'ibu oj kyu'íxudu. **17** Es mut ko du'un dya'o'ktqaaydyu ja uña'ku'unk, net yajkuydyuuñ di'ibu naty ja Diosu kyugajxpu Jeremiuus tu dyajwe'emy kuxja'ay:

18 Yajmudooy mā Ramaa kajpn

ko púñ jyu'uy ya'axy ya"ayow ya"ama'at.

Rakéldumu du'unu naty ñijiipy ja 'yu'ungutu

es kyaj ttseky es púñ pyumay pyutájudut

mut ko tu naty 'yo'ktqaayñudu.

19 Es ko 'ye'ky ja Eroodus, ta ja Josee tsyuujóty mya'ayóty t'ijxy ja Diosu 'yanklus jam Ejiptu, es 'yanmaayu:

20 —Pudu'uk. Tsoon yañ mūdu mixyu'unk esu tyaaq, es jumbittu mā ja israelítudyu ñax, mut ko tu 'yooktu di'ibu naty ya'oogaampy yu mixyu'unk.

21 Netu Josee ñejxy mūdu mixyu'unk esu tyaaq mā israelitu ñáxu'ty. **22** Es ko Josee tmudooy ko Arkelawu naty anal'amp jam Judeeu ko tkuwe'emy ja tyeety Eroodus, ta tsyu'ku ko ñuixxán jam. Es kom tu natyu Dios 'yanu'umxu'ty tsyuujóty mya'ayóty kudiibu ñuixxu't Judeeu, ta oj ñejxy Galileeñ ñaaxóty. **23** Ko oj jya'ty jam, ta oj tsyuunaaydyaknbéky mā ja Nazaret kajpn. Tyaadu du'un tyuu'n jyajtu es yajkuydyúnut éxtum jyuanandu ja Diosu kyugajxpu: "Ya'anu'mu'p ja Kristu: Nazarenu ja'ay mij."

Fwank Yajnubajtpu tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk mā māj it

3 **1** Es mā tadau tiempu ja Fwank Yajnubajtpu myiiñ mā māj it Judeeu, tkajxwa'xy, **2** es jyuna'añ:

—Yajjumbíttu mjot mwinma'añuty, mut ko ja tsajpótmađu kutujkun tu wyingóñ.

³Tyadu Fwank yu'u naty di'ibu ja Diosu kyugajxpu Isaiia tu tkuxja'ay d'u'un:

Yajmudóy tu'ugu ja'ay ya'axy jyeky ma tu'ugu muj it:

“Uxkúkudu ja Nindsun'ajtumu ñu'ub tyu'u.

Yajtuañudu tyu'a.”

⁴Yu Fwank yu'u wyit'ajtypy ijty ja kameyu ju'mk es po'o twuun'aty, es yu'u ijty jye'xy'ajtypy ja mu'u esu tsimba'ak. ⁵Es ma ja Fwank ñimiinuđu Jerusalén ja'ayuty es nidugekyu di'ibu tsunaqaydyup ma ja Jordán mujnuub'a, es tugekyu di'ibu Judeeu ñaaxóty, ⁶es tmayatstu ja pyojo. Esu Fwank dyajnuubéty ma ja Jordán mujnuu.

⁷Es ko ja Fwank t'ijxy ko mayu fariseeuty esu saduseeuty ñimínudu ma yajnuubéty, ta t'anmaay:

—Miidsuty du'un éxtumu awa'andsa'añun. Es éxtumu ts'a'añuty tkuga'aktu ja juun kudiibu tyóyut, miits mujnándup xytyijy ko mnitso'oktuđu mudu mnubajtan es ko du'un ja Dios kyaj mdhydyúnudut éxtumu pojru ja'ayuty. ⁸¡Kyaj tyay'ajtunuty! Jawyiin xytyuk'íxtut mut ja mjiky'ajtun ko tuy'ajtun tu mjodumbittu, ⁹es katu mnayjuyañu'añudu: “Udsajtum yu'u tyuump 'yaats ja Abraan.” Tuy'ajtun n'anuunmu ko yu Dios mbaat dyajtugátsyu tyadu tsaa éxtum ja Abraanu tyuump 'yaadsuty. ¹⁰Es ja Diosu tyuypdyu'unun tim wingoomp mudu pojru ja'ayuty, éxtum ko mudu jatsyuu ndukpo'tu'kum ja kepy di'ibu kyaj 'yóyuty. Paaty tugekyu kepy di'ibu kyaj tyuump'aty oyaty, yajpo'tu'ugup es yajpujta'agut juunóty. ¹¹Uj tyámuts miidsuty nyajnuubéty mut ja nuu es ya'íxat ma nidugekyu ja'ayuty ko miidsuty tu mjodumbittu ma mbojputy. Per miimp ja di'ibu myudajtypy ni'ligu ja mu'k'ajtun es kyajts uj ndu'unuty. Es kyajts xyñituk esuts yu'u nmudúnut éxtum tu'ugu ja'ay ja tyuumbu di'ibu yajnujxup ja kyu'uk. Yu'u myajnuubátudup mut ja Espíritu Santu esu juun. ¹²Es yu'u kyu'ujóty tmudaty ja tyuumbajn es dyajwa'adsa'añ ja triigu, es yajpujku'ugut ja triigu ma ja tsya'x, es ja triigu pyosta'ak yajno'ogut mut ja juun di'ibu ni na'a kya'eeky.

Jesús ñubety

¹³Net ja Jesús tsyo'oñ Galilee, es tñimiiñ ja Fwank ma Jordán mujnuu esu Fwank yajnuubátudut. ¹⁴Tim jawyiin kyaj tjakupukáñ ja Fwank, es t'anmaay ja Jesús:

—Mijtsu du'un mjapátup xyajnuubátuduts, ¿es wi'ixuts uj mij nyajnuubátut?

¹⁵Jesús 'yadsooju:

—Tyam wa'an du'unuty, mut ko oyu du'un es ndu'unum di'ibu Dios tsyejpy.

Net ja Fwank tkupejky.

¹⁶Ko naty ja Jesús tu ñubajtta'ay, netyu pyudseemy najoty. Ta pójunu tsajp 'yawatsy esu Fwank t'ijxy ko ja Diosu Jya'añun kyuda'aky éxtum tu'ugu pakunk, es ñiguda'agyuty kyubajkkujxyu Jesús. ¹⁷Es net yajmudooy jyuna'añ tsajpótum:

—Tyaadudsu dʉ'ʉn ja n'U'ungʉts di'ibʉts njantsytsyejpy, di'ibʉts mʉut njotkujk'áty.

Mujku'ugópk tja'ixy esu Jesús pyekytyúnʉt

4 ¹Netu Espíritu Santu yajnʉjxu Jesús mā muj it es ja mujku'ugópk t'íxʉt wi'ix ja Jesús dyajpekytyúñ. ²Justykxyxhyʉt justykxy ux 'yijty ni nʉ'ʉn kyakaay. Ta pyatu ja yuu. ³Ta ja mujku'ugópk tmʉwingooñ ja Jesús, es t'anmaay:

—Pʉn mijtsu dʉ'ʉn ja Dios m'U'unk'ajtʉp, anʉʉmʉ tyadʉ tsaa es jyʉmbítʉt tsajkaaky.

⁴Es ja Jesús t'adsooy:

—Ja Diosu jyaaybyajtʉn jyʉna'añ: “Kyaj jyatym'yʉ'ʉyʉdyʉ tsajkaaky mʉut jyiky'laty ja ja'ay, tyukjiky'átʉp mʉt tʉgekyʉ Diosu 'yayuk.”

⁵Net ja mujku'ugópk dyajnejxy ja Jesús mā Jerusalén kajpn, es dyajpejty mā muj tsajptʉjk kopk. ⁶Ta t'anmaay:

—Pʉn mijtsu dʉ'ʉn ja Dios m'U'unk'ajtʉp, naygyujʉbijpnáxhdu, mʉt ko ja Diosu jyaaybyajtʉn jyʉna'añ:

Ja Dios tyuk'ana'amdu ja 'yánklʉsʉty es mgwentʉ'átʉdʉt.

Myajpʉdu'ugʉdu ja kʉdiibʉ tsaa dyajtsayútʉt ja mdeky.

⁷Netu Jesús t'adsooy:

—Nandʉ'ʉn ja Diosu jyaaybyajtʉn jyʉna'añ: “Katʉ xy'ijxmátsy yʉ mWindsún Dios.”

⁸Ta jatʉgok ja mujku'ugópk dyajnejxy ja Jesús mā tu'ugʉ kopkʉ kʉjxmbʉ, es ttuk'ijxy nidʉgekyʉ naxwíñhdu ja'ayʉty es ja myʉj'ajtʉn. ⁹Ta t'anmaay:

—Ujtsuts mij nmo'oyʉp tʉgekyʉ tyadʉ pʉn xywyingoxtʉnaabyʉts es xy'awdátʉdʉts.

¹⁰Net ja Jesús t'anmaay:

—Nʉjx, Satanás. Mʉt ko ja Diosu jyaaybyajtʉn jyʉna'añ: “M'awdátʉp ja mWindsún Dios, es xymyudúnʉt yʉ'ʉyʉ je'eyʉ.”

¹¹Net ja mujku'ugópk tmastuty ja Jesús, esu anklʉs nimiinʉdu yajkaay ya'úkʉdu, es myʉduunʉdu.

Jesús tkajxwə'xtso'oñ ja Diosu 'yayuk

¹²Es ko Jesús dʉmʉdooy ko Fwangʉ naty 'yity pujxndugóty, ta oj ñejxy Galileeu ñaqaxóty. ¹³Per kyaj oj wye'emy Nazaret, nik jap oj ñejxy tsʉnaabyʉ Kafarnaúm, meyjñbyʉ'aay mā Zabulongʉ ñax esu Neftalii ñax. ¹⁴Tyaadʉ dʉ'ʉn tyuun jyajtʉ es yajkuydyúnʉt di'ibʉ ja Diosu kyugajxpʉ Isaiiʉ naty ta tkuxja'ay:

¹⁵Ja Zabulongʉ ñax esu Neftalii ñax

esu nax di'ibʉ jadsoo mā meyjñʉn, mā xʉʉ tsyi'lity es mā xʉʉ pyʉdsemy, ja ñax mā Jordán mujnʉt mʉt ja Galileeu ñax,

mā jyiky'attʉ di'ibʉ kyaj 'yisraelítʉty,

¹⁶ja ja'ay di'ibʉ jiky'ajtʉ kubi'its ku'ook

tu t'ixtu ja mäjpu jaj tu'xun.

Es ma yu di'ibü naty jiky'ajttüp

ma éxtum mbaqt njuna'anum 'yawaxu o'kuñ,
tu kyuxkuñ mut ja jañun.

¹⁷ Net ja Jesúś tkajxwa'xtsondáky es jyupnáñ:

—Yajtugátstu mwinma'añuty es jodumbittu, mut ko ja tsajpótmutu
kutujkuñ tu wyingóñ.

Jesús twoy nimajtáku ajkxmajtspüty

¹⁸ Tu'uye'ebu natyu Jesúś ma yu Galileeü Myejyñbya'q, ko t'ijxy
nimajtsk tukka'axu unq'k. Yü'u natyu Simonk di'ibü nandu'un xyü'ajtypy
Peedru, es jatu'uk ja'adum ja Andrés. Ajkxmajtstubu naty, yu'u naty
kyujubijpnajxtüp ja 'yajkxmajtsn nujoty. ¹⁹ Netu Jesúś t'anmaay:

—Pamiindugüts, es üjts miits n'uxruijkph'áttüp es nmo'oydyut jatu'ugü
tuunk. Tyamuyu xyajtsonda'aktut es xy'uxta'ayut may ja ja'ayuty es
xytyuknimíndudüts esüts nandu'un yu'uñuty n'uxruijkph'áttüp.

²⁰ Netyu tnikaktu ja 'yajkxmajtsn es tpanuixtu Jesúś.

²¹ Ko waanu 'yaknuixtu, ta Jesúś t'ijxy nimajtsk tukka'axu unq'k,
Santya'agü esü Fwank, 'yu'ungüdyü Zebedeeü. Tamu naty ma tu'ugü barku
mudü tyeety t'axuyu ja 'yajkxmajtsnuty. Netu Jesúś oj yáxdu, ²² es nan
jamuyu tnikaktu ja byarku es ja tyeety. Ta tpanuixtu ja Jesúś.

Jesusu mayjya'ay dya'uxpeky

²³ Jesúś tyuk'yo'oydyaabu naty ja Galileeü it, ya'uxpeky majaty ja
tsyajptijk, nidu'uk nidu'ugü kajpn tkajxwa'xy ja oybyu ayuk di'ibü nüigajxypy
ja tsajpótmutu kutujkuñ, es dya"aguda'aky ja ja'ayuty di'ibáty püjkudüp.

²⁴ Ko oj tnijáwudu Jesúś ma tugekyu Siryü naxwíñudu, ta ttuknimiindu
nidugekyu di'ibü ayoodüp mut kanak nax ja püjk ado'onan, di'ibü püjkudüp
ja ka'oybyu pa'am, mo'tpüty esü xúxuty, esü Jesúś dya"aguda'aky.

²⁵ Pyanuixudu mayu Galileeü ja'ayuty es ja ja'ay di'ibü tsunaaydyüp ma ja
Dekápolus kajpnuty esü Jerusalén, na'lun di'ibütsy tsunaaydyüp wiink tsoo
Judeeu ñaqaxóty es ma Jordán muñuu ma xuu pyudsemy.

Jesusu mayjya'ay dya'uxpeky

5 ¹Ko Jesúś t'ijxy ja mayjya'ay, ta pyejty ma ja kopkuñ, es
naxwe'tsy jam. Net tyuknabíkuñ ja 'yuxruijkphy, ² esü Jesúś
ya'uxruijktsondákuñ du'un:

Pánuñty kuni'xyuty

³—Kuni'xy ja di'ibüty nay'uxkajpudüp ko pyojpuja'ay'áttu, pes yu'u íttüp
ma tsajpótmutu kutujkuñ.

⁴ Kuni'xy ja di'ibüty jüuygyujk yaxkujkudüp, pesü Dios pa"ayowáñudüp.

⁵ Kuni'xy ja di'ibüty kyaj myuñ pyaadudu, ja'a ko Dios mo'oyáñudüp ja
naxwíñudu éxtumuñ kyuma'añ.

⁶ Kuni'xy ja di'ibüty jyantsytsyojktüp es ttúnat di'ibü Dios tsyejpy, ja'a
ko dñ'un yajpüjtä'aga'andu.

7'Kuni'xy ja di'ibuty naymyuma'xtujkudup, pes nandu'un muma'xtukudup ja Dios.

8'Kuni'xy ja di'ibuty wa'ats ja 'yanmuja'anuty, pes yu'adya du'un íttup mudeu Dios.

9'Kuni'xy ja di'ibuty yajtsipwa'xtup, pesu Dios pujta'agudup éxtumu 'yu'unguty.

10'Kuni'xy ja di'ibuty ijttup witsy po'oty mut ko jyiky'aty éxtumu Dios ttseky, pes ya'u íttup ma tsajpótmudu kutujkuñ.

11'Kuni'xy miidsuty ko ja ja'ayuty m'oojádu es mnixi'ik mdukxi'igádu, es m'ludu'uts mgajxtu'udsudu miidsuty mut kots miits nmuduumbu'áttu.

12Xonda'aktu es jotkujk'áttu, mut ko ja Dios mmudajtxudup pujke'eky tsajpótm muj may'aty di'ibu mmo'oyánudup, pes nandu'un tpajudijttu ja Diosu kyugajxputy di'ibu jiky'ajttu maqanumu naty miits mgajaa'áttu.

Kaan esu jajan

13'Extum ja kaan dyajta'amdsu ja tsu'utsy kudiibu mya'adut, miidsuty mbaat xyjujpuwa'agudu ja axuk'ajtun ya naxwiin kudiibu ja'ayuty mya'attut. Pün ja kaan tugeepy ja tyamts'át, ¿ti muut mbaat nbujtakum ja tyamts'át jatugok? Ni wi'ix tsoo mbaat kyanakytyúñ, ¿kudii? Je'eyu ya'uxko'ot esu ja'ayuty ttuktaandut.

14'Extum ja xuu xykyuduxum ma njudijtum kudiibu ngunajp nguja'pxum, miidsudyu du'un éxtum ja jajan es xytyukni'íxudut ja ja'ay di'ibu du'un pojpu es wi'ixu du'un ja Dios ttseky es njiky'ajtum. Du'un miidsuty éxtum tu'ugu kajpn di'ibu ijtp kopkkujxm, 'yíxtup miidsuty mjiky'ajtun. **15**Ni pün tkayajtoye'eky tu'ugu seeru juun es netyu tkujiidsut mudeu armuun; nik ni'igü tpujta'aky kujxm ma ttukjajuya'ayut tugekyu ja tugot. **16**Nandu'un ja jatpu du'unuty, wa'an yu mjájunuty tjajy muuk éxtum mbaat ja ja'ay t'ixtu ja oybyu mduunguty es t'awdáttut ja mDeedyu tsajpótmudu.

Wi'ix ja Moisés ja 'yana'amun tyuñ

17'Kyaj xywyinmádyut ko uj nyajtugoya'añ ja Moisesu 'yana'amun o ja 'yuxrjukunu Diosu kyugajxputy. ¡Ni wi'ix tsoo! Ja'ats tu nnimín esuts nguydyuna'añuts. **18**Pes uj n'anmaaydyupts miits ja tuy'ajtun, ja tsajp esu nax tugóyup jawyiin maqanumu naty kyatugoy tu'ugu letru kyukón di'ibu ja ana'amun jya'a'ajtypy. Tugekyu yajkuydyunda'aya'añ. **19**Paqaty di'ibu kyaj tkuuydyúñ tu'ugu tyadu ana'amun, oy yu'ujuty ja yi'inum waanubu, es ttukni'íxut ja wiinkputy es kyaj tkuuydyúndut tadtu ana'amun, tyadu ja'ayu du'un 'yítut pi'ixy jujp amu'unk jam tsajpótm. Per di'ibu kyuydyiimpy es ttukni'íxut ja wiinkputy tkuuydyúnut, tyadu du'un ítup muj jam tsajpótm.

20Tuy'ajtun n'anamumudu, pün kyaj miits mjiky'ajttup tuy'ajtun muut kudiinum ja fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxrjuktup, kyaj mdúkuudut tsajpótm.

Win'ak'ajtun

21'Miidsuty tu xymyudowdu ko ja n'aptujk'ajtum ya"anmaaydyu: "Katu myajja'ay'eeky. Di'ibu ya'e'kypy tu'uk pün, yu'u yajmánujxup ma

tkumudówut.” ²²Per uj n'anmaaydyups miits ko di'ibu tyukjot'ambejkupy yu myugu'uk, yu'u d'u'un yajpayo'oyup ja pyeky; di'ibu 'yoo yaxypy ja myugu'uk, pátup es tyukkumudówadut di'ibu ana'amdap ma'j tsajptugóty; es di'ibu pyejty kyudakupy ja myugu'uk, kudsu'hugu ko ñuixut ayoodaknóty ma janya'ank.

²³'Es pán mmunejxypy ja mwindsu'kun ma' artal es jam xyjamyetsy ko ja mmugu'uk tu mij xymyudugoy, ²⁴nika'ak yu mwindsu'kun jam artal windum es nuix jawyiin mnayyajti'igyu'du muda mmugu'uk. Net mjumbítut ma' artal es xypyujta'agut ja mwindsu'kun.

²⁵'Pun ja pán mni'ñunudu es mmunejxyuty kumdaat, kajx'óyudu tu'aay kudiibu mguyákudut ma' justisun, ja'a ko yu justisu mguyákudup ma' ja polusiiu, es mbu'jt'a'agudap pujxndugóty. ²⁶Tuy'ajtun n'anhu'mudu ko kyaj mbu'dsámat jap extu ko xykyubajtta'ayut tugekyu ja mbeky.

Ja'ay dyajtugóy ja pu'jk ukunu wyindsu'kun

²⁷'Miidsuty tu xymyudowdu ko yajnigajxy jékyup: “Katu xyajtugóy ja pu'jk ukunu wyindsu'kun.” ²⁸Per uj n'anmaaydyup miits ko otyim pánuty di'ibu 'yadsejpy tu'ugu toxytyujk es tmudugoya'añ, ñapatypy éxtum mutu tu tuyugoy, oy je'leyu tu jyuna'añ jyodoty wyinma'añóty.

²⁹'Pun m'aga'l'añ wiin myajpekytyunup, juut es naska'adsu jagam.^a Waanu oy ko xyajtugóyut tuk pedazu mnini'x es kudiinum ko mwu'umut mut amuumu mnini'x es myajpu'jt'a'agut ayoodaknóty. ³⁰Es pun m'aga'l'añgyu'u myajpekytyunup, niboot es uxjewip jagam. Waanu oy ko xyajtugóyut tuk pedazu mnini'x es kudiinum ko mwu'umut mut amuumu mnini'x es myajpu'jt'a'agut ayoodaknóty.

Kasqadu ja'ay ñaymyastu'ududu

³¹'Nandu'un yajnigajxy jékyup: “Di'ibu myastu'udaampy ja ñudo'oxy, jawyiin tsyékyuty tmo'oyut tu'ugu neky ma' jyuna'añ ko tmastu'uty ja ñudo'oxy.” ³²Per uj n'anmaaydyup miits ko pán ja toxytyujk t'uxwejpy, pun kyaj ja'agyu'jxmuty ko dyajtugóy ja pu'jk úkunu wyindsu'kun, ña'aygyu'jxm ja toxytyujk dyajtugóy ja pu'jk úkunu wyindsu'kun ko wiink yedyujk tpeky. Es ja di'ibu pyejkupy ja toxytyujk di'ibu dyajmatstu'uty, nandu'un dyajtugóy ja pu'jk úkunu wyindsu'kun.

Ja'ay wyanda'aky

³³'Nandu'un miidsuty tu xymyudoodu ko ya"anmaaydyu ja n'aptujk'ajtum: “Katu xywyanda'aky tii andakungyujxm. Mguydyúmabu du'un di'ibu mwandakupy ma' Nindsun'ajtum.” ³⁴Per uj miits n'anmaaydyup: Ni na'q mgajuna'andut “por tsyos” ko ti xywyanda'aktut; es ni muda tsajp, mut ko yu'u ja Diosu 'yuñaaybyajn ma yajkutíky; ³⁵es ni na'a xykyawanda'aktut muda naxwínudu, mut ko yu'u du'un éxtum ma tkuxkapy ja tyeky; es ni muda Jerusalén, mut ko yu'u du'un ja kyajpnu Dios, ja ma'j Rey; ³⁶es ni muda mgubajk, mut ko kyaj mbaat xypyujta'aky

^a 5:29, 30 Xityuk'ijxumu Jesús ko di'ibu xyajpekytyu'unum, yu'u jot winma'añ, es kyaj yu'adyu wiin, es ni yu'u ja ku'u. Ix Matewu 15:17-20

poop o yäk tu'uk je'eyä mwaäay. ³⁷Däh'ün u mjuäna'andät "oy" o "kyaj", ja'a ko di'ibä nükeempä yä ayuk, tyaädu däh'un miimp ma yä ka'oybyä.

Katä ja'ay naydyukmuäumbítädu axäuk

³⁸'Miidsäty tu xymyädowdu ko yajnigajxy jékyäp: "Mdukkuäbátäp ja wiin ak wiin esä tuäs ak tuäs." ³⁹Per uj n'anmaäaydyäp miits ko ja ja'ayuäty mduna'auädu axäuk, katä miits xyäniwa'äk'óyuädu. Pän mgojxäp ma m'aga'ändsyooä m'amäa'tsy, koojämbít jatuk adu'uäm. ⁴⁰Pän ja pän tsyiptuna'än muät mij es mbäjkäya'änüty ja mnixuy, mo'oy nandu'uän ja mdsyamarrä. ⁴¹Pän jaa tu'ugu soldaädu o justisä agwanu mdukmuänxäa'äntuäty ja tsyemy tuk mil metru, muänxj majtsku däh'unan jyagámäty. ⁴²Ko pän ti m'amdówäduä, mo'oy; es pän ja ti pän m'amdóyäty ani'xy, tuk'anu'x.

Wi'ixä mädsip yajtsókäut

⁴³'Nan tu xymyädoodu ko yajnigajxy jékyäp: "Mdsókäp ja mmuädjkpäa, es mduälak'átäp ja mmuädsip." ⁴⁴Per uj n'anmaäaydyäp miits ko mdsóktäp ja mmuädsíputy, es mnuäntxa'äktäp ma Dios di'ibáty axäuk mduunuädu. ⁴⁵Däh'ün u xya'íxäduä ko m'u'unk'átäduä mDeedyä tsajpótmädu. Pes yäu tyukni'aampy yä xätu ti'igyuä ja oyjya'ayuäty es di'ibäty kyajä Dios tmändundu, es yajtiipy ma ja ja'ayuäty di'ibä jiky'ajttäpy tay'ajtätuä muäut es nandu'uän di'ibäty kyaj jyiky'attu tay'ajtätuä muäut. ⁴⁶Pän miits mduäsktäup yäu'yäu di'ibä miits mduäsktäup, ¿wi'ix xymyäbäjkpädu ko Dios miits mgumaya'anuäde? ¡Pes extu yäu pojpu ja'ayuäduä däh'un tuuänduä! ⁴⁷Pän mgajxpo'xtäup miidsäty yäu'yäu mmugu'ugäty, ¿ti oy'ajtänuä däh'un taaduä? Pes extu di'ibäty kyaj t'uxkaptu Dios tuuänduä däh'un. ⁴⁸Däh'ün éxtuäm mDeedyä tsajpótmädu wya'adsuäty, ittu miits wa'ats nandu'uän.

Oybyä tu'uänan

6 ¹'Ko xtyuändu ja oybyä, éxkuäm es xykyatúndät mayjya'ayóty es yäu je'eyä t'líxtät ti mduunduä. Pän mduimbyä du'uän, yä ja mDeedyä tsajpótmädu kyaj mmay'atäduä. ²Paäty ko xypyudákuätuä muät tii di'ibä tägoy'ajtxäduä, katä ja'ay xtyuäknijáwätuä éxtuä 'yadu'utstu di'ibä nay'andíjäduä jyiky'attu tay'ajtätuä muäut, muät ko däh'un yäu'ejäty 'yadu'utstu esu ja'ayuäty 'yíxäduä ko dyaktuä ja naybyudaku ma ja tsajptäjk, o ma ja muäj tu'u di'ibä kajpnóty, es däh'un myuäjpädsámdä ko jyiky'attu tay'ajtätuä muäut. Pes uj n'anmaäaydyuäpts miidsäty ko muät yäu'yäu taaduä, tu t'axájäduä ja myay'aty. ³Per mij ko xypyudákuätuä di'ibä tägoy'ajtxäup, mo'oy ayu'uädsyä, éxtuä mbaäqänt njuäna'auämuä katä m'anajñgyuäu xtyuäknijawä di'ibä tyiimpä ja a'oybyä. ⁴Ko däh'un xymyo'oy ayu'uädsyä, net ja mDeedyä tsajpótmäduä t'líxätu di'ibä mduimbyä ayu'uädsyä, es yäu mmay'atäduä.

Kajxtákäun

⁵'Ko mgajxta'äktätu, katä däh'un xtyuändu éxtuä di'ibä nay'andíjäduä jyiky'attu tay'ajtätuä muäut. Yäu'ejäty kyajxta'äktätu tanu ma ja tsajptäjk o ma ja muäj tu'u di'ibä kajpnóty es däh'un ja ja'ayuäty 'yíxäduä. N'anmaäaydyuä

miidsu^ty ko yu'ujuty tu t'axájudu ja myay'aty. **6** Per mij ko mgajxta'agut, tuku mgwartu tugoty es nayñi'agájudu, es jap ayu'udsyu^u xymyugajxta'agut, es du'un mDeedyu^u tsajpótmudu di'ibu 'yijxypy ti ja'ay tyuundup ayu'udsyu^u, yu'u mmo'oyuudu ja mmay'aty.

7 Ko mgajxta'agut mij, katu je'eyu^u xyñikajxpéty ja m'ayuk, éxtum 'yadu^u'utstu di'ibu kyaj t'ixy'attu Dios es jyuna^ulundu ko mut ko kyajxunt ni'ligu^u, jantsy tmudaty ko Dios myuudoo'itudtu. **8** Katu miju du'un xtyuñ, ja'a ko mDeety wa'uts tnijawu^u di'ibu miits mdugoy'ajtxup maqanumu naty xykya"amdo^u. **9** Paatty ko miits mgajxta'aktu^u, du'un mgajxta'aktu^u:

Tatitu'unk di'ibu ijtp tsajpótm,

wa'an nidugekyu^u ja'ayu^uty mwindsu^uugudu es m'awdátuu.

10 Min mij es myajkutuku ja ya naxwiñ,

es yajtúnuu ja mdsojkun yaq éxtum jam tsajpótm.

11 Meegyuts tyam di'ibus xtyuugoy'ajtxup esuts ngay n'uugut.

12 Es xymya'xu^u uudsu^ty ja nbojpuudyu^uts,

éxtuumts uudsu^ty tu nma'xtu di'ibus axuuk tu xtyuundu.

13 Es kudi^u xyajkutíky es ja ka'oybyu^u xyajpekytuunt.

14 Paatty ndukjaygyukudu, pun miits mma'xtu di'ibuty mduuundup axuuk, yu mDeedyu^u tsajpótmudu mma'xuudtu^u miidsu^ty nandu^uun. **15** Per pun kyaj xymya'xtu di'ibu mduuundup axuuk, yu mDeedyu^u tsajpótmudu nan kyaj mma'xuudtu^u ja mbojpu^u.

Ja'ay 'yayu'aty

16 Ko miits m'ayu'attu^u, katu xypyajta'aktu mwiin mjajpuyt ya"ayow ya"ama^uat, éxtum 'yadu^u'utstu di'ibu nay'andíjudtu^u jyiky'attu tuy'ajtu^unt. Yu'ujuty tyuundubu^u du'un esu ja'ayu^uty 'yíxuudtu^u ko 'yayu'attu. Tuy'ajtu^u n'anuumu ko mudu taadu tu dun tpuktu yu myay'aty. **17** Per ko miits m'ayu'attu, wimbuj kupuj es naywoogudu^u yajxón, **18** kudiibu ja ja'ayu^uty tjaygyúkuudtu^u ko m'ayu'attu. Yu'uyu^u du'un ja mDeedyu^u tsajpótmudu di'ibu ñija'ap ti ja'ay tyuundup ayu'utsy, es yu'u mmo'oyuudtu^u ja mmay'aty.

Pujku^u'uktu ja m'o'y'ajtu^u tsajpótm

19 Katu mjiky'aty xywyindsimy xywyinwuñ ja meeñ ya naxwiñ, ma yu juyujk añimal dyajwindugóy otyiity, ma tyowu^u ja meeñ es ma ja ma'tspu^u tñidukuu. **20** Nik oy pujku^u'uktu ja m'o'y'ajtu^u jam tsajpótm, ma ni ti tkayajwindugóyut es ma kyajpu^u ma'tspu^u. **21** Ja'a ko ma xymyudatu^u pujke'eky yu m'o'y'ajtu^u, jamu du'un nandu^uun 'ity yu mojot mwinma'ñuuty.

Du'un ja wiin éxtuumu kudu'xn

22 Yu mwiinu^u du'un éxtum tu'ugu kudu'xn es tkudu'xu^u ja mdu'u. Pun oy yu mwiin, mdu'uyu'oyu^u yajxón kude'xy. **23** Per pun yu mwiin ma'at, mjudtu^u kubi'its. Es pun kyaj xtyuuktu^u ja mwiin, jñugoo jyantsyyuktu^u ja koots'át ma mjudtu^u!

Dios esu meeñ

24 Ni puán mbuat tkamudúñ majtsku^u wyindsúñ, ja'a ko pun tuump yajxón ma ja jawyiimbu wyindsúñ, kyaj mbuat ñakytyúñ yajxón ma ja

myumajtskpu. Es pun ja myumajtskpu wyindsan tsyejpy ni'igu es tyuñ yajxón mut yu'ñ, kyaj mbaqat ja jawyimbu tnakymyudúñ. Kyaj mbaqat xymyudúñ yu Dios pun mbujtákypu ja mwimma'ñ es ja mmuajaa ma ja meeñ. ²⁵N'anmaaydyu ko katu mnaydyukjotmaydyúnudu di'ibu m'okkay m'ok'uuktu es mjiky'áttut, es ti wit m'oktuktkudúp. Pes mut yu'ñyu yu mjiky'ajtu es yu mnini'x di'ibu Dios tu mdukmay'átyu, yu'ñdu'ñ ni'igu oy kudiinu ja mje'xy mbeky esu mwit mnijam. ²⁶Ixtu yu joon juyuku. Kyaj ni'iptu es ni kyatsiku, es ni tkapujkua'ñktu ja ryujtala'aky ma yu mok tijk. Pes yu mDeedyu tsajpótmu mooyudúp yu jye'xy pyeky. Dios mdsojkudup miidsuty ni'igu kudiinu ja joon juyuku. ²⁷¿Pánu du'ñ mbaqat dyaj'yón ja jyiky'ajtu mut ko myay tyajy? ²⁸¿Ti ko mmay mdajtu muadu mwit mnijámu? Ixtu wi'ix aamyóty yondu ja pujy, es ni kyatundu es ni kyata'aktu. ²⁹Es n'anuuumu ko ni ja rey Salomonk, mut tugekyu tsyuj'ajtun wyit, kyaj oj tyi'ligyu tsyuj'ajtun mut yu'ñ. ³⁰Es pun ja Dios yajpijy ja pujy di'ibu pi'tsp pojun es jakumbom yajno'knu, ¿ti ko kyaj xymyubuktu es udsajtu yu'ñ xywyítxu? ¿Es ti ko miidsuty je'eyu waanu xymyubuktu? ³¹Paaty katu mmay mdajtu: “¿Tii net n'okka'ay n'ok'úku?", es “¿Tii net nwit'ajt nnijam'ajtu?” ³²Mut ko ja ja'ayuty di'ibu kyaj tmadundu Dios maay tajtu mut tugekyu tyaqadu. Pes ja mDeedyu tsajpótmu nija'ap ko mdugoy'ajtxu tugekyu tyaqadu. ³³Es du'ñ jotmo'oydyu ja Dios es jyiky'áttut éxtu yu'ñ yajkutíky, es m'axájudup nandu'un tugekyu tyaqadu. ³⁴Pes kyaj xymyumay xymyudajtut pun ti bom uxtujm miimp kudakp, ja'a ko bom bom miits xymyudattu di'ibu mmumay mmadájup. Tu'uk tu'ugu xaa di'ibu mmumay mmadájup.

Kyaj wiinkputy nagoo nbayo'oyu

7 ¹Katu miits xypyayo'oydyu nagoo yu wiinkputy, kudiibu Dios mbekymyo'oyudut. ²Mut ko éxtu miits xypyayo'oydyu ja wiinkputy, Dios nandu'un mbayo'oyudup miidsuty. Extu mbaqat njuna'ñu, mut ja armuun di'ibu muut xykyijxy ja wiinkputy, nan yu'ñ muut Dios mgijxudut ja mja'ajuty. ³¿Ti ko xy'ixy tu'uk ja kepywyayu'unk di'ibu jap mmugu'uk wyiinóty es kyaj mij xytyuñu kwentu ja muj kepy di'ibu jap mwiinóty? ⁴¿Es wi'ix njuna'ñu: “Mugu'uk, n'okju'tumu tadu kepywyayu'unk di'ibu jap mmudajtypu mwiinóty”, es kyaj mnayjyáwuty ko mij xymyudaty ja muj kepy jap mwiinóty? ⁵Mnay'andijyuty éxtu ja'ay di'ibu jiky'ajtp tuy'ajtu muut. Yajpudsan jawyiinu tadu muj kepy di'ibu jap mwiinóty, es du'ñ mbaqat xy'ixy yajxón es xyjuudu tadu kepywyayu'unk di'ibu jap mmugu'uk wyiinóty.

⁶Katu xymyo'oy ja úkuty yu tsu'utsy di'ibu tu ñejxy windsu'kun es nan katu xywyuty ja perlu ma yu udsum, ja'a ko ttuktaandu, ta mnijumbítudut es mduktsu'uts mduknúkudu.

Amdowdu, uxta'aydyu es koxtu jun'aa tijk aa

⁷Amdowdu, es m'axájudup; uxta'aydyu, es mbaqattu; koxtu jun'aa tijk aa, es m'awátsxudup. ⁸Mut ko di'ibu 'yamdeepy, 'yaxájup; es di'ibu 'yuxtaapy, pyatappy; es di'ibu kyojxypy ja jun'aa tijk aa, awátsxup ja tyijk aa.

9'Pán nidu'uk miidsuty myo'oyup ja 'yu'unk tu'ugu tsaq ko 'yamdówdut ja tsajkaaky, **10**o tu'ugu awa'andsa'ñ ko 'yamdówdut ja ajkx? Kyaj pán, jkudii? **11**Es miidsuty pojru ja'ayuty, mmooydyup ja oyatypyu ja m'u'unk m'una'kuty, waanu ni'igu ja mDeedyu tsajpótmaudu tmo'oyut ja oyatypyu púnuty amdoojudup.

12'Pes du'un di'ibu miits mdsojktup es ja wiinkpuyt mdukmudúndudut, miits mdukmudúndabu taadu. Tyaaðu du'un tu ya"awijtsmíky tugekyu ja Moisesu 'yuxruijkun esu Diosu kyugajxpuyt.

Tujk aa xu'utspu

13'Tékuðu ma ja tujk aa xu'utspu. Ja'a ko wyoonuty ja kemy'aa es ja tu'u di'ibu nujxp ma ja kutugo'oyun, es may ja ja'ayuty di'ibu nujxtup jap. **14**Per xyu'udsuty ja kemy'aa es ja tu'u di'ibu nujxp ma ja jiky'lajtunu winu xuu winu tiempu, es niwaanuty yu'u di'ibu pyáttup.

Ya'uxkajptup ja ja'ay éxtumu du'un 'yadu'utstu

15'Naygywentu'átudu ma yu andákputy di'ibu junándup ko yu'ujuty ja Diosu kyugajxpuyt. Naybyujtákudup tuda'aguyty éxtumu borreegu, per du'unu dæn yu'ujuty éxtumu waxka'uk awa'qanun. **16**Miidsuty mbaat xy'uxkaptu mut éxtumu du'un 'yadu'utstu. Kyaj yajtíky yu uuvu ma yu apyngyepu, es ni yu iigup ma yu botonus ruju. **17**Tugekyu oykyepu yajkupy ja tyuump oy, es tugekyu axuk kepy yajkupy ja tyuump axuk. **18**Yu oyubyu kepy ni na'la kyatuumpr'aty axuk, es ni yu kepyu axukrpu kyatuumpr'aty oy. **19**Tugekyu yu kepy di'ibu kyaj tyuump'aty oy, ya'uxpo'tu'kp es yajkujabípu juunóty. **20**Paaaty n'anuumudu ko miits m'uxkáptup pán oyjya'ay es pán kyaj 'yoyjya'ayuty mut yu di'ibu tyuundup.

Kyaj nidugekyu tyákuðu tsajpótum

21'Kyaj nidugékyuty di'ibuts xy'anmaaydyup: "Windsún, Windsún", tyákuðut tsajpótum, yu'uyu tákudup di'ibu tyuundup ja tsyojkunu nDeedyuts di'ibu jam tsajpótum. **22**Ko ja'ay yajpayo'oydyut, máyuts xy'anuumudat: "Windsún, Windsún, mut ja mxuuguyjxmuts tu ngajxwa'xyuts ja m'ayuk, es tuuts nyajpudsámdu ja ka'óybyuty, es tuuts may nduñ ja muj'ajtun." **23**Nétuts uj n'anuumut: "Ni na'ats miits tu ngaja'ay'áttu. ¡Mastúttuguts miidsuty ka'oybyu muuduumbuty!"

24'Pes du'un di'ibuts xymyúdoo'ijtp es ttuñ éxtumts uj n'anuumut, du'un éxtum tu'ugu ja'ay kuwiyu di'ibu kyoj ja tyujk ma tu'ugu muj tsaade'eky. **25**Myiñ ja nua tuu, kyeemy ja mujnuu es myiñ ja muñk poj ma tadu tujk. Per kyaj kyudaay, mut ko yu'up yotsy'ujx'ajtypy ja muj tsaaðe'eky. **26**Per ja di'ibuts xymyúdoo'ijtp es kyaj tkuydyúñ di'ibuts nja'anmaapy, du'un éxtum tu'ugu ja'ayu kujuumbu di'ibu kyuxkoj ja tyujk ma yu pu'ujun. **27**Myiñ ja nua tuu, ja mujnuu kyeemy es myiñ ja muñk poj ma tadu tujk. Ta kyudaadaay ja tujk.

28Ko ja Jesúus du'un jyunaandaay, ta ja ja'ayuty du'ññu wyu'umadyaaydyu ja'aguyjxm ja Jesusu 'yuxruijkun, **29**mut ko ya'uxrúkuðu éxtum tu'uk di'ibu myudajtypy ja kutujkun, es kyaj éxtumu di'ibu ya'uxruijktp ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxruijktp.

8 ¹Ko ja Jesús jyʉnajky jam kopkkʉjxm, may ja ja'ayʉty oj pyanʉjxʉdʉ.

²Ta ñimʉwingoonʉ tu'ugʉ ja'ay di'ibʉ myʉdajtypy ja leprʉ pa'am. Ta ñagyoxtʉnaaydyáku Jesús wyindum, es t'anmaay:

—Windsán, mij pʉn mdsejpy, mbaadʉts xya"agʉda'aky.

³Net ja Jesús tkʉ'ʉnikooñ, es t'anʉʉmʉ:

—Ndsejpyʉts es m'agʉda'agʉt.

Es ko t'anmaaydyaaay dʉ'un, netyu ja leprʉ puma'ay 'yagʉdaky. ⁴Esu Jesús t'anmaay:

—Ix jaygyukʉ. Katʉ pán xy'anʉʉmʉ. Nujx winguwa'agʉ ja teety, es yak ja mwindsu'kun éxtumu Moisés dyajnigutujku, es du'un nidugekyu ja'ayʉty tnijáwʉdʉt ko tu m'agʉda'aky.

Jesús dya"agʉda'aky tu'ugʉ soldaadʉ windsánʉ tyuumbʉ

⁵Ko Jesús jyajty mā ja Kafarnaúm kajpn, tu'ugʉ soldaadʉ windsán ñimiinʉ, es myʉnu'xtáku, ⁶'yanʉ'ʉmxʉty du'un:

—Windsán, yʉ nduumbʉts mabajngʉjxy 'ity mādsʉ ndujk, tu xyujxnu es jyantsy'ayoy muk.

⁷Jesús 'yanmaayu:

—Ujtsʉts nujx nya"agʉda'aky.

⁸Ja soldaadʉ windsán 'yadsooy:

—Windsán, kyajts uj xyñitukʉ es mij mdákʉt mādsʉ ndujkʉn. Je'eyu ko mjʉnq'añut, es agʉda'agup ja nduumbʉts. ⁹Uj kʉ'ʉm nmʉdajtypyʉts ja nwindsán di'ibʉts xy'ana'amp, es nandʉ'un nmʉdátyʉts ja soldaadʉty di'ibʉts n'anem'empy. Kots n'anʉʉmʉ yu'lujʉty nidu'uk: "Nujx", nujxp, es kots n'anʉʉmʉ jatu'uk: "Min", miimp, es kots nduk'anem'emy yʉ nduumbʉts ti ttúnʉt, tyiimp.

¹⁰Ko ja Jesús tmʉdooyu tyaađu, dʉ'ʉñʉ oj wyʉ'ʉmʉ es t'anmaaydyʉ di'ibʉ naty panuñxʉdʉp:

—Tay'ajtʉn n'anʉʉmʉdʉ ko mā nidugekyu israelitu ja'ayʉty, kyajts nbaaty ni pán mʉt kajaa myʉbijkʉn éxtʉmʉ tyadʉ ja'ay. ¹¹Ujts miits n'anmaaydyʉp ko may myíndʉt ja ja'ayʉty di'ibʉ tso'ondʉp mā xʉʉ pyudsemy es mā xʉʉ kyunaxy, es ñaxwaatstʉt kyádyʉt mʉdu Abraan, Isaa esu Jakoob mā ja tsajpótʉmʉdʉ kutujkʉn. ¹²Per ja di'ibʉ dʉ'un tu jyapaađʉdʉ es 'yítʉt mā yʉ tsajpótʉmʉdʉ kutujkʉn, yʉ'ʉjʉty yajjʉbijppudsámdʉp awa'atstuuy mā ja koots'át, ma ja'ayʉty jyʉ'ʉy ya'axtʉt es ñaydyʉtskaadʉdʉt mʉdu ayo'on.

¹³Net ja Jesús t'anmaay ja soldaadʉ windsán:

—Nujx mā mdujk, es yajtínʉdʉ dʉ'un éxtʉm tʉ xymyʉbekyʉn.

Ta ja tyuumbʉ netyu oj 'yagʉdaknu.

Jesús dya"agʉda'aky ja Peedru myʉ't toxytyʉjk

¹⁴Jesús oj ñejxy mā tyujkʉ Peedru, es t'içxy ja Peedru myʉ't toxytyʉjk mabajngʉjxy pya'amgo'knʉ mʉdu muk juun. ¹⁵Ta ja kyu'ʉ ttoonʉ. Net ñiwatsʉ ja juun. Ta pyʉdʉ'knʉ es tmooy ja kya'ay 'yukʉn.

Jesús dya"agʉda'aky may ja puma'ayʉty

¹⁶Es ko oj tsyi'tnu ja xʉʉ, net tmʉmindu mā Jesús may ja ja'ayʉty di'ibʉ myʉdajttʉp ja ka'oybyu. Es mʉt tuk aagajxyʉ dyajpʉdseemy ja ka'oybyu,

es nandu'un dya"agudaky nidugekyu ja puma'ayuty. ¹⁷Tyaadu du'un jyajty es yajkuydyúnut di'ibu ñigajx ja Diosu kyugajxpu Isaii ko jyhnáñ: "Yh'u yajpudu'k ja nbagi'ix'ajtum es dyajnejxy ja nba'am'ajtum."

Pánuuty pyatsoonándup ja Jesús

¹⁸Jakumbom mejyñbyu'aay ko ja Jesús t'ijxy tyukmíkyuty ja mayjya'ay, ta t'anmaay ja 'yüxprujkputy es 'yawinnáxtut ma ja mejyñ. ¹⁹Tu'ugu di'ibu tsajptugóty ya'üxprujkp ja 'yana'amun tmwingooñ ja Jesús, es t'anmaay:

—Windsán, nbanüxaambyuts mij otyim maaty mnejxy.

²⁰Jesús 'yadsooy:

—Yu wax myudajtypy ja 'yaank esu joon jyuyukuty myudajttup ja pya'an, per uj ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kyajts nmudaty ja ngukóyuts madsu ngubajk nyajpo'xut.

²¹Jatu'uk ja 'yüxprujkpu 'yanmaay:

—Windsán, nbanüjxupts mij, per extu koonumdsu ndeedyuts 'yoogut esuts n'okku'uy n'oktajuduts, net nbanüjxut.

²²Netu Jesús t'adsooy:

—Pamiinguts tyam es nika'ak yu o'kputy, wa'anu wiink ja'ayuty dyajnaxtukudu. Ja'ats n'andijpy di'ibu kyaj jyotmaydyúñuty esu Dios tmudúntu.

Jesús dyajmo'oty ja poj es dyajtumijtku ja mejyñ

²³Net ja Jesús es ja 'yüxprujkputy tyujkuðu ma tu'ugu barku, es 'yawinnaxánudu ma ja mejyñ. ²⁴Ti'in myiñ tu'ugu muk poj. Ta ja mejyñ ñikapy extu tyujkuñu nuu barkoty. Maabu natyuu Jesús. ²⁵Ta ja 'yüxprujkputy oj ñinuñjkuðu es oj yúxhdu. Ta t'anmaaydyu:

—¡Yajtsóktuguts, Windsán! ¡Tyap ngupa'tsunu!

²⁶Ta ja Jesús 'yanmaayudu:

—¿Ti ko nügoo m'oktsu'kudu? Miits mmudajttup je'eyu waanu ja mmubujkuñuty.

Ta pyude'ky ja Jesús, es t'ooy ja poj es ja mejyñ. Ta oj wyu'umudya'ay amoñu es tumijtku. ²⁷Es ja 'yüxprujkputy ak du'üñu wyu'umudyaaydyu, es ñayjyuhnáñudu:

—¿Pánu da dunu tyaadu?, ko extu yu poj es yu mejyñ tu myumadóyuty.

Gadaru ja'ayuty di'ibu myudajttup ja ka'óybyuty

²⁸Ko Jesús jyajty mejyññináxy ma Gadaru ñax, majtsku yedyijk pyudseemy kampyoontóty. Ta ñimiinudu. Nimajtsk tmudattu ja ka'óybyuty es nügoo jyantsy'awa'an'áttu, ko ni pén mbaat kyanaxy ma tadu tu'aa. ²⁹Ta oj yaxka'aktu:

—Diosu 'yU'unk, ¿ti mdunaampy mut uudsuty? ¿Tii ja'a mnumiimpy es xytyuhydyuna'anduts maanum tkapaatay ja tiempu?

³⁰Natuknas'ixu jamu naty nimayu udsuñ jyu'xu'uktu, ³¹es ja ka'óybyuty yajjuñáñudu ja ja'ayuty, es ja Jesús t'anmaay:

—Pan xyajpudsuumándups ma tyadu ja'ay, na'ljxtuguts esuts ndákut ma tadu udsúmuty.

32 Net ma Jesús 'yadsooja:

—Oy. Tákdu.

Ja ka'óbyuty pyudsámundu ma ja ja'ayty, es tyajkudu ma ja udsámuty. Net nidugekyuu ja udsámuty najjxtu jantsy puye'egyuu nax jijp'ám es kyupuya'knajxtu mejuñoty, es jap oj jyi'xtalaydyu.

33 Di'ibu kywentulajttup ja udsum nay'adsh'kudu, es kyaktu. Ko jyajty ma ja kajpn, ta tmadyaktu tugekyuu tyaqadu éxtum naty tu tyun tu jyátyty mt ja ja'ayty di'ibu myudajtup ja ka'óbyuty. **34** Net nidugekyuu ja kugajpnty tsyo'ondu es tninujxtu ja Jesús, es tmunu'uxtáktu es pyudsámunt jam es najjxu wiinktuuy.

Jesús dya"aguda'aky tu'ugu xux ja'ay

9 **1** Net ja Jesús jyumbijnumnat nan ja'ayu barkuu, es najjxnum yu'u ja Kafarnaúm kajpn. **2** Ko jam jyajty, ta tyuknimiinadu tu'ugu ja'ay di'ibu tu xyujxnuu, kyo'knu ma tu'ugu mabajnuunk. Ko Jesús t'ijxy ja myubujkhnuty, ta t'anmaay ja pumalay:

—Jotkujku. Yu mbojpu yajmaxp.

3 Net nidu'uguty ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpujktup twinmaaydyu: "Tyadu ja'ay myudugeepy ja Dios éxtum jyuna'añ."

4 Komuu Jesús nijja'labu naty di'ibu wyinmaaydyu, ta t'anmaaydyu: —¿Ti ko xymyudattu axuguwiinmal'añuty? **5** Kyaj nimujaaty nijuna'añuum: "Yu mbojpu yajmaxp", mt ko kyaj ya*l*ixy pun tuy'ajtun. ¿Tii kyaj dyu'unuty? Es mjuna'añandup miidsuty ko ni pán tka'añuumtu yuu tyadu xux: "Paduluk, es najjx", mt ko netyuu mbaat ya*l*ixy ko kyaj tmudatu ni ti muk'ajtun. ¿Tii kyaj dyu'unuty? **6** Pes oy. Min n'oktuk'ixtu ko uj, ja Naxwíñudup Ja'ayudyuu Kyudunaabyuu, uitsu du'uun nmudajtypuuts ja muk'ajtun ya naxwíñ es nma'xuduts ja pojpuu.

Net t'anmaay ja xux ja'ay:

—Puduluk. Yajmúk ja mmabajn es najjx ma mdujk.

7 Net ja xux ja'ay pyude'ky es oj najjxnum ja tyajk. **8** Ko ja mayjya'aay t'ijxtu tyadu, ta tsyulkudu es t'awdajtup Dios mt ko tu tmo'oy ja myuk'ajtun Jesús.

Jesús twoy ja Matewu

9 Ta Jesús jam tsyo'oñ es t'ijxy tu'ugu ja'ay di'ibu xyuuajtypu Matewu, ja 'yu'uñu ma yaj'yáky ja kugubety. Ta t'anmaay:

—Pamiinguts es n'uxpujkpu'átup.

Ta Matewu pyude'ky, es tpadso'oñ ja Jesús.

10 Ma tadu xuu 'ya'ux'aty ja Jesús ma yuu Matewu tyajk, mt mayuu yajkugubajtputy es nan niganuaguty di'ibu 'yandijtup pojpu ja'ayty, es tiliguu mt ja 'yuxpujkpuudyuu Jesús. **11** Es ko ja fariseeuty t'ijxtu tyadu, ta dyajtuudup ja Jesus 'yuxpujkpuuty:

—¿Wi'ixu du'uun ko yuu mwindsún kyay 'yiiky mudup yajkugubajtputy es mudup pojpu ja'ayty?

12 Jesús myudoo tyadu, es t'anmaay:

—Kyaj tsyékyuty ja kudsooy ma yuu di'ibu oy'ajt muk'ajtup, jaayu du'uun ma yuu pumalayuayuty. **13** Najjx jattu di'ibu 'yandijpy ja Diosu jyaaybyajtun

mä jyuna'añ: "Uj ndsejpyuts es xymyudáttut ja pa"ayo'on, es kyajts xytyukwindsu'uguduts ja jyuyjk añimálutu."

Jesús dyajtúwdut ti ko kya"ayu'aty

'Pes kyajts uj nwoy ja ja'ay di'ibü jiky'ajttup tuy'ajtun muut, yu'u du'unu pojpü ja'ayutu es jyodumbíttut.

¹⁴ Net nija'ajuty ja 'uuxpujkipudyu Fwank Yajnabajtpu tnimiindu ja Jesús, es dyajtúudu:

—¿Tii ko kya"ayu'attu yu m'uuxpujkiputy éxtum 'yayu'attu fariseeuty es uudsuty, yu 'uuxpujkipudyu Fwank?

¹⁵ Netu Jesús t'adsooy:

—¿Tii mbuat 'yittu jotmaymyut yu di'ibü tu yajwówdut mä tu'ugü ja'ay pyeky maanum ja püjkpu yedyujk 'yak'ity mut yu'ajuty? Miimp ja tiempa mä yajpujkudut ja püjkpu yedyujk, taanum du'un 'yayu'attu.

¹⁶ Ni pán tka"abatsu tu'ugü tyuk wit mudu jemywyit, mut ko ja jemywyit nümukut, ta kyahdsut ja tuk wit waanu kajaa. ¹⁷ Ni yu vinu jembyu kyaya"adamu mä yu tukpu nuu'abutsunbyo'o, mut ko pan yajtuumbu du'un, ja po'o kuhdsup, es du'un ja vinu es ja po'o tyugóyut. Paat y n'ada'amum ja jembyu vinu mä yu jembyu nuu'abutsunbyo'o es du'un yajmudátut yajxón nimajtsku tyaqadutu.

Jayru ñuuu es ja toxytyujk di'ibü Jesusu wyit tyoon

¹⁸ Mä ja Jesús t'anuumudu tyaqadu, tu'ugü israelítudyu wyindsún jyajty mä ja Jesús, ñaygyoxtunaaydyáku es t'anmaay:

—Yu nnuuuhsuts tu 'yeeky. Pun mnuijxp mij es mgü'uniikeempty, jiky'átup jatugok.

¹⁹ Netu Jesús pyude'ky es nejxy mut yu'u, ti'igyu mudu 'uuxpujkiputy.

²⁰ Net tu'ugü toxytyujk puma'ay di'ibü majmajtsk jumajtu naty tmudajnu windaxyu, tmwingooñ ja Jesús uxku'p tsoo, es ñaydyukpatu ja wyit pa'a, ²¹ mut ko du'un ñayjyuna'añuty: "Mut yu'ayu kots nnaydyukpaadudut yu wyitu Jesús, aguda'agupts." ²² Per ja Jesús wälkumbijt, tlijxy ja toxytyujk es t'anmaay:

—Jotkujk, tu m'aguda'aky mut ko tu xymyubeky.

Ta netyu 'yagudaknu.

²³ Ko Jesús jyajty mä ja windsunu tyujk, ta tlijxy ko ja xúxputu t'uxkujkunudu es nujx dyajnaxtukuyánudu ja o'kpü, es ja ja'ayutu jyantsyjyuyu jyantsyya'axtu. Ta t'anmaaydyu:

²⁴ —Pudsundu yaa. Yu kixyu'unk kyaj tu 'yeeky. Maabu dun jam.

Ja ja'ayutu je'eyu ttukxi'iktu. ²⁵ Ko ja Jesús dyajpudsuumdaay ja ja'ayutu, net tyujku mä ja o'kpü es tku'umumajtsu. Ta ja kixyu'unk pyude'ky. ²⁶ Ta yajmadyakwa'xtaay oymyaaty yu tyadu mëj'ajtun.

Jesús dya'ijxpéky majtsku wiints

²⁷ Ko pyudseemy jamu Jesús, majtsku wiints pyanuijxudu es myuyaxkákudu:

—¡Pa"ayooduguts uudsuty, Davitu tyuump 'yaats!

28 Es ko Jesús jyajty mā ja tūjk, net ja wiindsuty ñimiinudu, es yu'uy dyajtuy:

—¿Mmubujktup miidsuty ko uj mbaadudsu tyaadu nduñ?

Net ja'ajuty jyuñandu:

—Ti ko kudii, Windsán.

29 Net ja Jesús ttoonu ja wyiin, es t'anmaay:

—Wa'an dyajtúñ éxtum ja mmubujkunuty.

30 Ta ja wyiinuty oj wyu'umdaaydyu yajxón. Jesús tyuknipükudu jantsy yajxón, 'yan'umxudu:

—Katu pún xytyuknijáwudu.

31 Per je'eyu yu'uyuty pyudsuumdu mā ja Jesús, ta tmadyakwa'xtu ma tugekyu ja kajpn di'ibu naty ja Jesús tu ttuñ.

Jesús dya"aguda'aky tu'ugu uum

32 Ko yu'uydyu naty jam pyudsuumdu, naagudyu ja'ay dyajmiindu ma Jesús tu'ugu yedyijk uum, di'ibu naty myudajtypy ja ka'oybyu. **33** Ko ja Jesús dyajpudseemy ja ka'oybyu mā tadtu uum, ta ja uum oga'an oj kyajxy. Duh'upñu ja ja'ayuty oj wyu'umudaaydyu, es jyuñandu:

—¡Ni na'qanum kyaya'ixy du'ün éxtum tyaqadu mā yu israelítuty!

34 Per nik ni'igü ja fariseeuty ñayjyuna'lanañdu:

—Tyaadu yajpudseempy ja ka'oybyu mut ko pyudukuty ja mujku'ugópk.

Jesús tpa"ayooj ja ja'ayuty

35 Jesús dya"abudseemy tugekyu nax kajpn, es ya'uxpejky majatuyu tsajptujk nidu'uk nidu'ugu kajpn, es tkajxwa'xy ja oybyu ayuk di'ibu ñigajxypy ja tsajpótmudu kutujkun, es dya"aguda'aky otyim di'ibudyu pujk ado'onuñ. **36** Ko ja Jesús t'ijxy ja mayjya'ayuty ñimínudu, ta tpa"ayoodu, mut ko moon tujktubu naty éxtum borreegu di'ibu kyajpu'yijx'ijt kywentu'ajtpu. **37** Ta t'anmaaydyu ja 'uyxrijkpuyt:

—Tuy'ajtuñ ko ja puja'aky oy myáyuty, per ja tuumbuaty otyim waanuty. **38** Paaty amdowdu es manu'xtal'aktu ja Dios, ja ñiWindsunu tyadu puja'aky, es t'akkáxut ja tuumbuaty es min dyajpudu'uktu ja puja'aky.

Jesús twin'ixy nimajmajtsk ja 'yapóstuluty

10 **1** Net ja Jesús dyaxu ja nimajmajtsku 'uyxrijkpuyt, es tktujkunmooy es dyajpudsúmdut ja ka'oybyu es dya"aguda'aktut tugekyu otyim di'ibudyu pujk ado'onuñ. **2** Tyaadudyu du'ün ja xuyuyuty ja nimajmajtsku apóstuluty: Tim jawyiin Simonk di'ibu nandu'ün xuy'ajtypy Peedru, es ja myuga'ax Andrés; Santya'agu esu myuga'ax Fwank, 'yunq'kadyu Zebedee; **3** Felip; Bartolomee; Tomás; Matewu ja yajkugubajtpu; Santya'agu ja Alfeeñ myaank; Tadeeu; **4** Simonk ja kananeeu ja'ay; esu Juudus Iskaryotu di'ibu óknuum kyuyaik ja Jesús.

Jesús tkexy ja 'uyxrijkpuytuk Diosu 'yayuk kajxwa'xpu

5 Jesús ttuk'ane'emyu tyadu nimajmajtsku es najx 'yayuk kajxwa'xtu mudu tyadu kajxwíjuñ:

—Katu mnejxy majaty tsyunudu di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es ni mgatúkut majatyu samaritanu kajpn. ⁶Nujxtu jamuu ma ja borreeguu tugoybyu ma yu naxwíñudu Israel. ⁷Nujx kajxwa'xtu ko ja tsajpótmudu kutujkun tu wyingón. ⁸Ya"aguda'aktu ja puma'ayuty, yajjikypyáktu ja o'kputy, tukniwa'atstu di'ibu myudajattu ja lepru pa'am, es yajpudsumdu ja ka'óbybyuty. Miits m'axájudu tyadu muk'ajtun nadu'untu, nan katu myajmejúydyu ko du'un xytyundu. ⁹Katu xyajnujxtu ni di'ibu meeñ, ¹⁰ni yu mdu'uamgyuixmudu. Yu'u je'eyu myajnujxtu ja mnixuy tu'uk. Katu xymunujxtu wiinkpu mgu'uk es ni mdajk, mut ko di'ibu tuump, pátup kya'ay 'yuugut.

¹¹'Ko mja'ttut miidsuty ma tu'ugu kajpn o rantsyuu, uxta'aydyu ja p tu'ugu ja'ay di'ibu ijtp windsu'ugu, es wu'umdu ma yu'u tyujk extuu koonum mdsoona'andu. ¹²Ko mdajktákudut, kajxpo'xtu es amdow ja Dios es kyunu'xudu yu'ujty. ¹³Pun tudu ja'ay di'ibu ma tudu tujk nitujku ja Diosu kyunu'xun, yajkuydyúnuu; es pun kyaj nitukuty, miidsuty ni tii mgatugo'oyxundu. ¹⁴Es pun jam ma kyaj m'axájudu es ni je'eyu mgamudoo'ita'anudu, pudsumdu ma tudu tujk o tudu kajpn es winxittu yu naxjok ma yu mdékyuty. ¹⁵N'anuumdu tuy'ajtun ko ja'ay yajpayo'ooydyuu, ja tuhydyu'unutu tyadu kajpn waanu o'ktuy kudiinum ja ja'ayuty majatyu Sodomu kajpn esu Gomorru kajpn.

Jesús tnigajxy ko ja 'uuxrujkuty yajpajudijtta'aktu

¹⁶'Ixtu! Ujts miits ngajxtu éxtu ja borreegu waxka'uk agijky. Du'un m'íttu pe'typy éxtumu tsa'añu, per kyaj m'awa'an'áttu. Ittu éxtumu paku'unk. ¹⁷Nay'ix'it naygywentu'átudu, mut ko ja'ayuty mguyakánduu ma yu justisu, myajwopánduu ma tsajptujkuty, ¹⁸es extu myajnujxunduu gobernadoor windum es ma réyuty mut ko n'apostuluuattu, es du'un xymadya'aktudus uj miidsuty ma yu'ujty es ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¹⁹Ko mguyákduu ma yu justisuty, katu mjotmay'ooktu wi'ix m'okjuna'andu o wi'ix xy'ok'anuumdu, ja'a ko mbaqaduduu ma mgajxa'andu, Dios myajmi'inxundu ja m'ayúkuty, ²⁰ja'a ko kyaj miidsuty di'ibu dun kajxándu, yu'u du'unu mDeDeyu Jya'ajtun di'ibu mgugajxánduu.

²¹Yu ja'ayuty kyuyáktuu ja myuga'axuty es 'yoogu, esu u'unkteedyuty kyuyáktuu ja 'yu'unguty; ja u'unk una'kuty myudsiptsoondu ja tyaak tyeedeuty es 'yooktuu. ²²Nidugekyuu naxwíñudu ja'ayuty mduk'ak'ata'añuty miits mut ujtskyujxm. Es di'ibu 'yakmubejkypyuu du'uñuu, yu'u nitso'ogu. ²³Ko mbajudítudus ma tu'ugu kajpn, nujx wiink tsoo. Tuy'ajtu n'anuumdu ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, minaqambuts maqanumu naty miits xykyatuk'yo'oydyu'aydyuuu nidagekyuu yu israelitu kajpnuty.

²⁴'Ni tu'ugu uxrujku kya'ity windsu'ugu ni'igu kudiinum ja di'ibu ya'uxrujkuu, es ni tu'ugu po'oduuumbu kya'ity windsu'ugu ni'igu kudiinum ja wyindsún. ²⁵Ja uxrujkuu mut yu'uu ko du'un yajwindsu'ugu éxtu di'ibu ya'uxrujkuu, es ja po'oduuumbu mut yu'uu ko du'un yajwindsu'ugu éxtumu wyindsuuu. Ujtsa du'un éxtutu tu'ugu kudajk, es miidsuty, du'un éxtumdsuu njiiky nmugu'uk. Pun ja kudajk ya'anuumu mujk'u'ugópk

Belzebu, q̄tii kyaj waanu axuuq ya"anuuudut ja di'ibu tsyunaaydyup ma ja jyuun tyuuk?

Pún yajtsu'ugup

26 Paaty katu xytsyuu'ugudu jalayuty. Ni ti kya'ity ayu'udsyu dilibu
kyaj ñide'xyuty, es kyaj ni ti ayu'udsyu dilibu kyaj yajnjijawt. **27** Dilibu
n'anmaaqdyup ma ja koots'át, kajxwa'xtu miits ma ja xuuñ'át; es dilibu
n'anmaaqdyup ayu'udsyu, nigajxtu miidsuty muk extu tujkkujxm. **28** Katu
xytsyuu'ugudu dilibu ya'e'l'kypy yu'unyu nini'x es kyaj mbaat dya'eeky ja
anmuja'an; ja'a du'un mjaw mdsuu'ugup dilibu mbaat dyajkutugóy ma
ayoodákn ja nini'x es nandu'un ja anmuja'an.

²⁹ „Tii kyaj yajteeky majtskuun joonuunk mat tu'ugue meeñuungue? Es ni tu'ugue taadu joonuunk kyaka'ay naxwiiñ pun kyajpu mDeedyuty dyajkutify.
³⁰ Es extu yu mwaay myudajtypy ja Dios madsyoy tu'uk tu'uk. ³¹ Katu mdsu'ugudu. Miidsudyu du'uu ja Dios mmudajtadup kumay waanu ni'igu kudiinum may ja joonuunguty.

Púñaty ja Jesús 'yuxkajptup mayjya'ayóty

³²Nidugekyu ja'ayuṭy di'ibuts xy'axájup éxtumu wyindsunun ya mayjya'ayótý, ujtsuts nandu'un n'axájup éxtumdsu nja'ayuṭy madsu nDeedyuṭs di'ibu jam tsajpótm. ³³Di'ibuts xy'uxtijp mayjya'ayótý ya naxwiin, nan n'uxtijupts uj madsu nDeedyuṭs di'ibu jam tsajpótm.

Jesuskyújxmú ja'ay yajtsiptúkudu

³⁴ 'Katu mjunalandu miidsuty kots uj tu nmamiñ yu jotkujk'ajtun ya naxwiñ. Kyaj yu'chiuty; yu'u du'anu jotmay je'eyu. ³⁵ Tyam tu nmíñuts yajtsiptujkubu mat ja ja'ayuty. Ja u'unk una'lk tsyiptúnut mdu tyeety, ja u'unktaqk mdu ñuux esu xekxy ttuk'ak'átut ja xyekx. ³⁶ Extu nidu'uk nidu'uk ñaymyudsip'átudut di'ibu tsunaaydyup ma ti'igyutijk.

³⁷Dilib⁹ tsyejpy ja tyeety o ja tyaaq ni'ligh kudiinum uj, kyaj nitukuty nja'ay'atuduts; es dilib⁹ tsyejpy ja myaank o ja niuus ni'ligh kudiinum uj, kyaj nitukuty nja'ay'atuduts; ³⁸es dilibuts kyaj xypyanejxy es kyaj jyiky'aty extum tu'ug⁹ ja'ay dilib⁹ pyagiipy ja kyruuz ko 'yo'kun tninejxy, kyaj nitukuty yu'u nja'ay'atuduts. ³⁹Dilib⁹ yajtso'ogaampy ja jyiky'ajtun, yajtugóyup; per dilib⁹ yajtugeepy ja jyiky'ajtun mat uitskyuixm, nitso'ogup.

Wi'ixu Dios ti ttuunambíy

40 'Di'ibu miits m'axájup, xy'axájupts uj nandu'un; es di'ibuts uj xy'axájup, 'yaxájup nandu'un di'ibuts xykyajx. **41** Di'ibu 'yaxájup ja Diosu kyugajxpu mut ko Dios kyugajxy'atyuty, 'yaxájup nan ja du'umbu may'aty éxtum di'ibu yajmeepy ja Diosu kyugajxpu; es di'ibu 'yaxájup tu'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajtp tuy'ajtun muut ja'agyujxm ko jyiky'ajty tuy'ajtun muut, 'yaxájup nan ja du'umbu may'aty éxtum di'ibu yajmeepy ja ja'ay di'ibu jiky'ajtp tuy'ajtun muut. **42** Es di'ibu myeepy tuk vasu wulats nuu tu'lugh u'unk una'k ja'agyujxm kots uj nja'ay'aty, tuy'ajtun ko kyaj wyu'umut uxkumay.

Fwank Yajnubajtpu kyexyye'ebuya

11 ¹Ko Jesús t'anmaaydyaaaydu dū'un ja nimajmajtskru 'uñxrpjkrū, ta jap tsyo'oñ es ñejxy ya'uxrpjkrū es ayuk kajxwa'xpū mā tadu israelítuduyu kyajpn wingónuty.

²Ko Fwank di'ibū naty ijtp pujxndugóty, tmudooy di'ibū natyū Kristu tyiimpy, net tkejxy ma Jesús naaguty di'ibū yū'u panuixhudup, ³es dyajtūuy:

—¿Tii mijtsu dū'un ja Kristu di'ibū minaqamp, o n'awíxtupts ja wiinkpū?

⁴Netu Jesús 'yadsoojudu:

—Nujxtu es tukmumadya'aktu ja Fwank di'ibū miits tu xy'ixtu tu xymyudowdū. ⁵Tukmumadya'aktu wilix tyam ja wiints 'yixtu, ja uxneybyu tu yo'oybyéky yajxón, di'ibū ja leprū pa'lām myudajtypu tu 'yagħda'aktu, ja nátutu mūdoonudup, ja o'kpṛu jikupyūjktup, es ja ayoobu ja'ayutu ya"awa'anudup ja oybyu ayuk. ⁶Kuni'xy ja di'ibū kyaj dyajtugóy ja myubnejkun mā wj.

⁷Ko tyaqadutu oj ñiżjixnudu, ta ja Jesús tmadyaktso'oñ mā ja ja'ayutu extamū dū'un ja Fwank, es t'anumudu:

—¿Tii dun miidsutu oj xyñinuixtu es xy'ixa'andu mā muj itu? ¿Tu'ugu tsajkápyñ di'ibū tu wyinxijtta'ayutu ja poj? ⁸Es pūn kyaj, ¿tii dun oj xy'ixtu? ¿Tu'ugu yedyejk oy xyoxyrupu? Miits mnija'adup ko di'ibū dun nayxyojaxhudup jam 'yittu ma tyujkudu réyutu. ⁹¿Per tii dun oj tu xy'ixtu? ¿Tu'ugu Diosu kyugajxpu? Yū'u dū'un. Yū'u tu'uk di'ibū waanu ni'ligu tmudatuy ja muj'ajtun kudiinumtu wiinkpṛu ja Diosu kyugajxpu. ¹⁰Fwank yū'u dū'un di'ibū ja Diosu jyaaybyajtun myadyakypy ma jvuna'añ:

Ngejxypyuts jawyiin ja n'ayuk kajxwa'xpūts
es mya"awátsxudut yū mnha' u mdu'u.

¹¹Tħy'ajtunuts njuna'añ: Kyaj pūn ja Diosu kyugajxpu ja jékyu p waanu tmudattu ja muj'ajtun kudiinum ja Fwank Yajnubajtpu; per waanu tmudatuy ja muj'ajtun otyim pūnuty ijtup mā ja tsajpótmudu kutujkun.

¹²'Es mā yū Fwank Yajnubajtpu dyajtsondáky tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk es extu tyambaat, ta ja ja'ayutu di'ibū tukkudup mā tsajpótmudu kutujkun. Dū'un ja'ajutu éxtum mayjya'ay di'ibū ti'igyu tuktoñu tukħyándup mā tu'u xu'uutspu. ¹³Di'ibū ja Moisés es nidugħekyūdu Diosu kyugajxpu ñikaktu kuxja'ay mā ja Diosu jyaaybyajtun maqanumtu naty kyamíñ ja Fwank, tugekyu tnigajxy ko myina'añ jya'ta'añ mā ja Dios yajkutuka'añ. ¹⁴Es pūn miits mmubukándup, Fwank yū'u dū'un éxtum ja Diosu kyugajxpu Eliiūs di'ibū jaminán. ¹⁵Di'ibū mūdooodup, wa'an tjaygyúkudu.

¹⁶¿Tits muut mbaat n'ijskijxyu ja ja'ay di'ibáty tyam jiky'ajttup? Kuxxa'ktup éxtum ja uña'ku'unguñ di'ibū uñaaydyup es kyuyattu mqaayóty, es ya'ax jyoktu mādhu myutkuyajtpu: ¹⁷"Tuts njaxu'uxy di'ibū ya"ajtsp, es kyaj tu m'atstu; es tu n'áyuts di'ibū muut ja o'kpṛu naxtakku, es kyaj tu xykyoxtu mgħiġi mgħadhsu es ni tu mgħajha'udyu."

¹⁸'Pes kyaj ja Fwank Yajnubajtpu tkay éxtum ja'ay ti ttsoktu, es kyaj t'iiky ja vinu, es miits mjuna'andu ko yū'u myutjku'umudúñ. ¹⁹Es uj, ja Naxwínħudu Ja'ayudyu Kyudanaabyu, kaabyuts es n'il'kupyuts ja vinu, es miits mjuna'andu: "Kax es amu'uuk, es myutnaymyaayup ja pekyjya'ayutu

esu yajkugubajtpu^ty.” Per di’ibu tu t’axájudu yu oybyu uxpujkun es jyiky’attu éxtumu Dios ttseky, tadu ja’ay dya’íxudu ko ‘yóyutu di’ibu Dios tyiimpu.

Kajpn di’ibu kyaj jyodumbittu

20 Net ja Jesús dyajtsondáky t’ooy ja kajpnuty ma naty tu ttuñ may ja muj’ajtun, ja’ko yu ja’ayutu yap kyaj jyodumbittu. Es du’un t'anmaaydyu:

21 —;Puroobu mijts Korazín kajpn, es puroobu mijts Betsaydu kajpn! Ja’ko pun kooxyup yajtuuñ ma Tiru kajpn esu Sidón kajpn yu muj’ajtun éxtumts nbujtalakym ma miidsuty, tadu kajpn jékyupxyup dya’íxyutu yu jyotmay mudu pyojoxyupxm, es jyodumbijtxyup mudu Dios. **22** Per uj n'anmaaydyup miits ko ja’ay yajpayo’oydyut, miits m'axájudup tu'ugu tuydyu'unun muk es kyaj dyu'upnuty ma Tiru es ma Sidón. **23** Es mij Kafarnaúm kajpn, di’ibu naybyujta’agánup muj kujxm extu ma tsajpun, ija Dios yu'u mbujtalagudup ma ayoodákn! Ja’ko pun ujxyupts nbujtak ma Sodomu kajpn yu muj’ajtun éxtum ma mijun, tadu kajpn taaxyup tyambaat. **24** Per uj n'anmaaydyup miits, ko ja’ay yajpayo’oydyut, miidsuty myajnáxup waanu ni’igu muk ja tuydyu'unun es kyaj dyu'upnuty ma Sodomu ja’ayutu.

Nimiinduguts es mbo'xtut

25 Ma tadu tiempu ja Jesús kyajtáky, es jyunáñ:

—Tatitu’unk, n’awdajtyputs mij di’ibu Windsun’ajtp tsajpótm es ya naxwiiñ, ja’ko mij tu xyu’utsy ja m’ayuk mut ja ja’ayutu di’ibu yajtijtup uxpékyutu es wiyyjya’ayutu, per mij tu xytyuk’ixy ja ja’ay di’ibu du’un éxtum una’ku’ungutu. **26** Es oy, Tatitu’unk, ko du’un tu xytyuñ éxtum mij xytsyekeyun.

27 Ta ja Jesús t'anmaaydyuu ja ja’ayutu di’ibu naty mudoo’ijtudup:

—Yu nDeedyuts tuts xytyukkudaku otyim tiity tugekyuu. Ni punuts xykyalixy’aty yajxón, ja Diosu ‘yU’unk, yu'uyu du’un ja nDeedyuts; es nan ni punmts tka’ixy’aty ja nDeedyuts, ujtsu dun je’eyu es di’ibátyuts uj ndsejpy es nduk’ixy’atuduts. **28** Nimiinduguts miits nidugékyutu di’ibu tu ya”anu’xudu ja tuyuunk es ja tsyem yku’uyutu, es ujtsu miits nmo’oydyup ja mbo'xtákn. **29** Kupuktu tyadu kukap di’ibuts uj nbujtakypu ma miidsuty, es uxruku ma ujts ja ndu'ununuts, mut ko uj nmudajtyputs ja ma’xtujkun es yuuy tuda’agyutu, es pyaadup ja po’xtákn yu m'anmuja’anuuty. **30** Ja ngukap di’ibuts uj nbujtala’agaampy ma miidsuty, kyaj tsyíputy xyajnuujxtuu, es ja tsemy di’ibu muut xykyu'uyut, to’tsyky yu'u.

Jesusu 'uuxpujkpuyt^u tkutujtu ja triigu saabudu xuu

12 ¹Ma tu'ugu saabudu xuu Jesús mut ja 'uuxpujkpu ñajxtu triigu kamoty, es ja 'uuxpujkpuyt^u tkutujtu ja triigu, es twinxatstu, es tju'xtu ja pyajk, mut ko yu'oogudu. **2** Ko ja fariseeuty t'ijxtu taadu, ta t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ix yu m'uxpujkpuyt^u, ja’ko tuyuundup di’ibu kyaj ñigutíkyutu ma ja po’xuuuxuu.

3 Ta ja Jesús 'yadsooju:

—¿Tii kyajnūm miits xy'uxrēktū di'ibū tyuun ja Davit ko yu'ū es ja jyamyuuudūty tmēdajttū ja yuu? ⁴Net tyējkū Davit mā ja Diosū tyējk, es tju'ty ja tsajkaaky di'ibū kuni'xy, es tkaay yu'ū es nandū'un tmooydyū jyamyuuudūty. Es kyaj jyanigutíkyūtū es yu'ūjūty tkāydyūt, yu'ū je'eyū ja teety kyāydyūp. ⁵O kyajnūm xy'uxrēktū ja Moisesū 'yana'amūn ko ja teety mā ja māj tsajptūjk kyaj pyo'xtū mā ja po'xunxū?, es nan ni tyāadū tu kyapekytyundū. ⁶N'anmaaydyūp ko taa ja yaa tu'uk di'ibū ni'ligu myājūty kudiinūm ja māj tsajptūjk. ⁷Miidsūty kyajnūm xyjaygyúkudu di'ibū dūn 'yandijpy ja Dios mā yu' jyaaybyajtūn mā jyūna'añ: “Uj ndsejpyūts es xymyudāttūt ja pa'ay'o'on, es kyajts ndseky es xtyukwindsu'uguduts ja jyuyjkūty.” Kooxyūp xyjaygyúkudu, kyajxūp xypyekymo'oy ja ja'ayūty di'ibū tu kyapekytyúñ. ⁸Ja'a ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayūdyū Kyudūnaabyū, nmudajtypyūts ja kutujkūn mā yu' tadū po'xunxū.

Yedyūjk di'ibū myudajtypy ja kyū'ū tuk adu'um tu'uts

⁹Ta ja Jesús tsyo'oñ jam es tyējkū mā tu'ugū tsajptūjk. ¹⁰Japū naty tu'ugū yedyūjk di'ibū myudajtypy ja kyū'ū tuk adu'um tu'uts. Es kom ja fariseeūty 'yuxtaaydyūp wi'ix t'okpūjtákudu pyojpū ja Jesús, ta dyajtāudu:

—¿Tii mbaat 'yagūda'aky tu'ugū puma'ay mā po'xunxū?

¹¹Ta ja Jesús 'yadsooju:

—Pán miidsūty nidu'uk myudajtypy tu'ugū byorreegū es kyunáxūt mā tu'ugū jut mā yu' po'xunxū, ¿ti kyaj nūjx xyjuudyū? ¹²Pes, jwaanū oy es tu'ugū ja'ay nbudūjkūm es kudiinūm tu'ugū borreegū! Paaty mbaat ndu'unūm ja oybyū mā po'xunxū.

¹³Ta ja Jesús t'anmaay ja yedyūjk:

—Xajtúw.

Es ko xyajtūuy, ta oj 'yagūda'aky éxtūm jatuk adu'umbū. ¹⁴Ta pyudsūumdu ja fariseeūty, es ñaymyujkudu es jyuntutuundū wi'ix mbaat ja Jesús 'yeeky.

Wi'ix ja Diosū kyugajxpū Isaiiū tnigajxy ja Jesús

¹⁵Ko Jesús tnija'ajū tyāadū, ta jap tsyo'oñ, es may ja ja'ay oj pyanujxādū. Jesús ya'agūdak ja puma'ayūty, ¹⁶es ttuknipūjkūtū es kyaj tkajx tmadya'aktūt mayjya'ayoty. ¹⁷Tyāadudsū dū'un jyajtū es yajkuydyúnūt di'ibū ja Diosū kyugajxpū Isaiiū kyuxjaay mā Dios jyūnán:

¹⁸Tyāadū dū'un ja nmuduumbūts

di'ibuts uj tu' nwin'ixy,

di'ibuts uj ni'ligu ndsejpy

es di'ibuts uj māt njojkujkūty.

Nbūjta'agūpts ja nJa'ajunats mā yu'ū

es tkajxwa'xūt mā yu' naxwíñudu ja'ayūty kots nbayo'oy māt ja tuy'ajtūn.

¹⁹Kyaj tsyiptúnūt es ni kyaya'ax kyajókūt,

es ni kyayajmudowdu kyajxy tu'ujoty.

²⁰Kyaj ttéajt ni tu'ugū tsajkápyñ ja neybyū,

ni tkaya'oogūt ja kudu'xnu myetsyu di'ibū oogánūp,

extu koonum dyajpujt'a'agut ja tuy'ajtun.

21 Es ma yu'un ja naxwíñudu ja'ayutu t'awix tjup'íxtu yu ñitsokun.

Jesús yajningajxy ko dyajtúñ ja mukku'ugópk ja kyutujkun

22 Ta ma ja Jesús dyajnujxtu tu'ugu ja'ay wiints es uum, di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu. Jesús ya"agudak éxtum mbaat ja ja'ay 'yixy es kyajxy. **23** Nidugekyu ja ja'ayutu du'upu wyu'umudaaydyu es jyunandu:

—¿Tii ja'a da dunu tyaqadu ja Davitu tyuamp 'yaqats?

24 Es ko ja fariseeuty tmoodudu tyaqadu, net ñayjuyunánudu du'un:

—Tyaadu yajjugékypy ja ka'oybyu yu'ayu mut ja mukku'ugópk Belzebuu kyutujkun.

25 Jesús ñija'abu naty di'ibu wyinmaaydyu, es t'anmaaydyu:

—Oytyim di'ibuty ja kutujkun ma ja ja'ayutu ñaywya'xudu es ñayñitsiptúnudu, du'un ñayyajkutugóyudu; es pun tu'ugu kajpn o di'ibu tsunaaydyu ja ja'ay tuk juun tuk tujk ñaywya'xudu, kyaj mbaat jyeky.

26 Es nandu'un pun ja mukku'ugópk Satanás yajpudseempy ja myuga'oybyu, ta ñaywya'xudu. Pes ¿wi'ix mbaat jyeky ja kyutujkun? **27** Es pun tuy'ajtun éxtum mjuna'andu kots uj nyajpudsémy ja ka'oybyu mut ja mukku'ugópk Belzebuu kyutujkun, ¿ti kutujkun myudajtypy miidsu m'uxruijkpy es dyajpudsémy ja ka'oybyu? Paaty ke'umtu m'uxruijkpy dya'íxudu ko miits mgajxtugóydyu. **28** Per pun ujts mut ja Diosu Jya'ajun nyajpudsémyuts ja ka'oybyu, tu naty ya'ixy ko tu wyingón ja tsajpótmaudu kutujkun ma miidsuty. **29** ¿Wi'ix mbaat pán tu'uk tyuku ma yu kudsu'ugubu ja'ayu tyuk es tpujkudu di'ibu myudajtypy pun kyaj jawyiin t'awuunmíky? Du'unu dun mbaat tjuuity di'ibu jap tagoty.

30 Di'ibu kyaj 'ity mut uj, yu'u du'un xymyudsip'ajtputs; es di'ibu kyaj dyamíky mut uj, yu'u du'un 'yuukka'tsypy.

31 Es n'anuumadu ko yu ja'ayutu mbaat yajme'xy tugekyu oytyim di'ibudyu pyojputy esu 'yaxuk kajxy, per pun myugajxtugeepy ja Espíritu Santu, taadu kyaj mbaat yajme'xy. **32** Oytyim pánuty di'ibuts uj, ja Naxwíñudu Ja'ayadyu Kyudunaabyu, xykyajxpátp axuuk, mbaadu taadu yajme'xy, per di'ibu tkajxpátp axuuk ja Espíritu Santu, yu'u mut ñaybyekytyákdut es ni na'a Dios kyapojojuma'xudut, ni ma tyadu naxwíñudu es ni ma ja di'ibu miimp.

Jya'ay'ajtun ja ja'ay yajtuk'uxkajp

33 Pun oy ja kepy, tuijmp'ajtp oy; es pun ja kepy kyaj 'yóyutu, nan axuuk ja tuyuamp. Ja kepy ya'uxkapy ma ja tuyuumbun. **34** Midsuty du'un éxtum uwa'andsa'apun! ¿Wi'ix mbaat xymyadya'aktu ja oybyu es miidsuty ku'um m'axuukja'ay'ajttup? Ja'a ko ja aa kyajxypy ja di'ibu yajpi'ipy yajkejpy jodoty.

35 Paaty ja ja'ayu oyjya'aybyu tsuji kyajxy myadyala'ky mut ko ijtp jyodoty ja oybyu; per ja axuuk ja'aybyu myadyakypy ja tsaatskyubétypy mut ko ijtp jyodoty ja axuuk'ajtun. **36** Per uj n'anmaaydyu miits ko ja'ay yajpayo'oydyut, nidugekyu tkuyáktudu kywentu di'ibáty tu tkajxtu di'ibu tu tkapawinmay.

37 Ja'a ko mut ja mgul'umgajxy ja Dios mbayo'oyudut. Es pun oy mgajxy, ta mnajxtut ma ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu; per pun axuuk tu mgajxy, ta mnajxtut ma ja tuydyu'ununu winu xuu winu tiempu.

Jesús ya"amdoy es dya'íxadat tu'ugü mäj'ajtun

38 Net t'anmaaydyü ja Jesús naagudyü fariseeuty es ja di'ibüty tsajptügöty ya'uxpüjkütp:

—Windsáñ, nja'ixándüpts es mij xytyúnat tu'ugü ijxwü'umün di'ibü myüdajtypy ja mäj'ajtun, es üudsüty nnijawüt ko thü'lajtun di'ibü mgajxypy.

39 Jesús t'adsooy:

—Ja pojpu ja'ayüty di'ibüty myastúttüp ja Dios 'yamoodüp tu'ugü ijxwü'umün di'ibü myüdajtypy ja mäj'ajtun, per kyaj yajmo'oya'añ yü wiinkpu ijxwü'umün, yu'ayü du'un ja jya'aju yu Diosü kyugajxpu Jonás. **40** Mut ko du'un éxtüm ja Jonás 'yijty mäj ajkx jodoty tugük xüü es tugük ux, nandü'un üj, ja Naxwíñdu Jä'ayudyü Kyudünaabyü, n'ita'añ tugük xüü es tugük ux naaxóty. **41** Ko ja'ay yajpayo'oydyü, ja ja'ayüty di'ibü jékyüp ijtu ma Nínive kajpn jyikypyáktut ti'igü mut di'ibü tyam jiky'ajttüp. Es yu'ajüty níguhä'uktut ko pekyjya'ayüty di'ibü tyam jiky'ajttüp, ja'a ko yü Nínive ja'ayüty myüdoo'ijttü ja Jonasü 'yayuk es jyodümbijttü, es taa ja yaa tu'uk di'ibü myüdajtypy ni'igu ja mäj'ajtun kudiibum ja Jonás. **42** Es ko ja'ay yajpayo'oydyü, yü toxytyük di'ibü ijt reynü jékyüp mä nax mä jumboj myiñ, jyikypyäka'añ ti'igü mut ja ja'ayüty di'ibü tyam jiky'ajttüp, es yu'ü níguhä'ugüp ko pekyjya'ayüty di'ibü tyam jiky'ajttüp, ja'a ko yu'ü jagam tsyoöñ es tmüdowa'añ ja rey Salomongü kyajxwíjüñ, es taa ja yaa tu'uk di'ibü myüdajtypy ni'igu ja mäj'ajtun kudiibum ja rey Salomonk.

Ka'oybyü di'ibü jatügok jumbijtp

43 'Ko tu'ugü ka'oybyü pyüdsemy mä tu'ugü ja'ay, net jyüdity tu'uts ittum es t'uxta'ay mä 'yokpo'xü. Es ko tkapäaty, **44** net ñayjyuna'añüty: "N'okjumbityüts jatügok mä tadü ja'ay." Es ko jyumbity, net t'ijxy ja ja'ay éxtüm tu'ugü tükj padeléky ja'xe'ekypyü es tukwa'ats. **45** Net nüjx dyajmíñ janijuxtujkpu myüga'oybyü di'ibü waanü axüükpu, es mut yu'ü tyüküya'añ tsunaabyü mä tadü ja'ay, es du'unü tadü ja'ay wye'emy waanü axüük kudiinüm jawyíñüp. Es du'un nandü'un jyata'añ ja axük ja'ay di'ibü tyam jiky'ajttüp.

Jesús tyäak es myüga'axüty

46 Támnuümü natyü Jesús t'akmugajxy ja ja'ayüty ko jyajittü ja tyäagu'unk es ja myüga'axüty. Japyü tuja'p oj wyü'umdu es tmugajxa'andü ja Jesús.

47 Nidu'ugu ja'ayüty t'awa'añü ja Jesús:

—Yu mdaagu'unk esü mmüga'axüty tyap tuja'p, es yu'ajüty mij mmügajxánüdtüp.

48 Es ja Jesús t'adsooy di'ibü naty awa'añüp:

—Pándüsü du'un ndaak'ajtypy, es pándüsü du'un nmüga'ax'ajtypüts?

49 Ta ttukni'ijxü ja 'uxpüjküty, es t'anmaay:

—Tyaadüdsü du'un éxtüm ja ndaagüts es éxtüm ja nmüga'axüdyüts.

50 Mut ko otyim pánüty di'ibü tyiimpy ja tsyojkündüsü nDeedyüts di'ibü jam tsajpótm, yu'udsü du'un éxtüm ja nmüga'axüts yedyük toxytyüküty es éxtümdüsü ndaagüns.

Triigawajpu éxtumu ijxpajtun

13 ¹Ma tadh xuu Jesúts tsyo'oñ ma ja tujk es oj ñejxy mejyñbyu'aay, es naxwe'tsy jam. ²Ta ja ja'ay may jyantsyñaymyujku ma yu'u. Ta Jesúts tyujku ma tu'ugu barku es naxwe'tsy jam, es nidugekyu ja ja'ayutu wyu'umdu japyu ma pu'u jot. ³Net tyujku ya'uxruijkpu mut kanak nax ijxpajtun, es jyunán:

—Tu'ugu triigawajpu 'yojtsy wujpu. ⁴Es ma oj twajy, oj nandu'un kya'ay ja tyuumt ma padu'u, es ja joon tpiidi. ⁵Es nandu'un kya'ay ja tyuumt ma ja tsaađe'eky patku'p es wingujxy kyaj kyúkuty ja nax. Paadyu tadh tħumt pojun myujxy mut ko wingujxy je'eyu ja nax. ⁶Es ko ja xu'án myiin, net tyutsy, mut ko kyaj 'yaqatske'eky. ⁷Jatuk peky ja tħumt kya'ay ma ja apyñ jawyiin myujxy, ta dyajji'xy ja triigu. ⁸Es jatuk peky ja tħumt kya'ay oyñaqaxóty. Ta byeen oy tyuumplajty. Naagutu wyinjunaajky mugo'pxa triigu tu'ukpu tħumt, naagutu tħug'px es naagutu i'px majk. ⁹Di'ibu mħoododup, wa'an tjaygyúkudu.

Ti ko ja Jesúts ya'uxpeky mħudu ijxpajtun

¹⁰Ta ja uxrijkpyt tmuwingoondu ja Jesúts, es dyajtuudu:

—Ti ko xymyumadya'aky ja ja'ay mħudu ijxpajtun?

¹¹Ta Jesúts 'yadsoojuđu:

—Ja Dios mduknijaladup miidsuти di'ibu kyaj yajnijawu ijty wi'ix yu'u yajkutíky, per ja wiinkpu ja'ayutu kyaj tnijawħedu. ¹²Ja'a ko di'ibu myudajty jyaygyejpy, ak'yajmo'oyup waanu ni'ligu; es t'aktimmuđádtu waanu may; es di'ibu myudajtypu waandi'knu, aktim'yajpukħudya'ayup di'ibu myudajtypu. ¹³Paaty ndukmumadya'aktu mħudu ijxpajtun, mut ko yu'ejjatu iżxtup, per du'un yu'ejjatu éxtum kyadim'ixtu; es mħoododup, per kyaj tjaygyúkudu éxtum tkadimmuđowdu. ¹⁴Es du'un éxtum yu'ejjatu yajkuydyúñ éxtum ja Diosu kyugajxpu Isaiu jyunán:

Oy miidsuти xyjamuđowdu,
ni na'q xykyajaygyúkudu;
oy xyja'ijxpudu,
ni na'q xykyamewinma'añbyattu,

¹⁵mut ko tyadu ja'ayudyu jyot tu jyumbittu juun,
kyaj myudowdu
es tu ja wyiin dyajpi'itstu,
du'un tka'íxtu mut ja wyiin
es tkamħdowtu mut ja tyatsk,
es kyaj tjaygyúkudu mut ja jyot,
es kyajts uj xyñimíndu esuts nyajnitso'ogut.

¹⁶'Per kuni'xy miidsuти, mut ko m'ijxtup es mmħoododup. ¹⁷Tħay'ajtunuuts miits n'anħumħadu ko may ja Diosu kyugajxpu esu ja'ayutu di'ibu jiky'ajtta tħay'ajtun muuħ tja'ixandu tyaadu di'ibu miits m'ijxtup, per kyaj oj t'ixtu; jyamħadowandu di'ibu miits yu tħaqdu mmħoododup, per kyaj oj tmuđowdu.

Jesúts tkajxe'xy ja triigawajpu éxtumu ijxpajtun

¹⁸Mħadowdu di'ibu myadyakypy ja ijxpajtun ma ja ja'ay oj twajj ja triigu.

¹⁹Di'ibu myudodup wi'ix ja tsajpótħadu kutujku es kyaj tjaygyúkudu, du'un

ya'ħu éxtum mä ja tuuamt kya'ay tu'aay. Miyiñ ja mäjku'ugópk es pyuħjkxu ja Diosu 'yayuk di'ibu dħun ni'ipu jyodoty. ²⁰Mä ja tuuamt kya'ay mä ja tsäade'eky patku'p, ja'a 'yandijpy ja ja'ayħty di'ibu myuħoodup ja Diosu 'yayuk es t'axájudu xonda'aky 'yaq xonda'aky jyot. ²¹Dħun yu'ħu éxtum ja triigħu di'ibu kyaj kyūkħtu ja 'yaqats, kyaj jyaktu. Ko tyukmín tyukja'tu ayo'on jotmay mħut ja'agħiżx ja Diosu 'yayuk, net tmastu'uty ja myuħejkun. ²²Mä ja tuuamt kya'ay mä ja apyñ myuxy, ja'a 'yandijpy ja di'ibu myuħoodup ja Diosu 'yayuk; per ja'ayu wyinma'l-añ'ajjtup di'ibu tyukjiky 'áttup ya naxwiñ es ja jotkujkja'ay ajtun winn'u un winxájudup, es tkajamyetsy Diosu 'yayuk, es kyaj dyajmnej dyajmáyudu ja Diosu 'yayuk mä tyadu ja'ayħty. ²³Es mä ja tuuamt kya'ay oyħħaaxóty, ja'a 'yandijpy ja di'ibu myuħoodup ja Diosu 'yayuk es tjaygyükudu, es dyajmnej dyajmáyudu. Naagħdyu dħun éxtum mä di'ibu tuuemp'ajt tħugħix, o éxtum mä di'ibu tuuemp'ajt i'px majk.

Aħxaġkru ujts éxtumu ijxpajtun

24 Jesúś truħtākyu tyadu jatu'ugħu ijxpajtun:

—Ja tsajpótmaðdu kutujkunu dħun éxtum tu'ugħu ja'ay ko twieej ja oybyu triigħu mä yu ħax. ²⁵Es ko myanajxta'aydyu, ta tyukku tu'ugħu myuħdsip mä naty tu twieej. Ta twieej ja aħxaġkru ujts tuuamt. ²⁶Ko naty ja triigħu yoñ es tyuħump'atānu, ta kyuxxeky es tap tmat' yōñ ja aħxaġkru ujts di'ibu ja myuħdsip oj ttukwajju. ²⁷Ta ja məduuumbu tħejkħu oj t'anħammu ja wyindsán: “Windsán, puh ja tuuamt oyħu naty di'ibu ja jajwnej mä yu mnax, qmägħi dħun tsyooħu tadu aħxaġkru ujts?” ²⁸Net ja wyindsán 'yadsoojidu: “Nidu'ugħu ja nməħsípħu dħun tu 'yadu'utsy.” Ta ja myuħu umbu tħejkħu ja wyindsán: “Ti mdsejpy esats nujx n'ħixwixha uktu tadu aħxaġkru ujtsu?” ²⁹Es ja wyindsán 'yadsoojidu: “Kyaj, mħut ko nnejx ja jajwixhe'egħu tadu aħxaġkru ujts, pħadu'ugħi nandu un tadu triigħu. ³⁰Nik mastu'uttu. Wa'an dyoñ ti'ligħu extu koonu m̄yukħu ja triigħu. Taanu ngáxtu es xy'awwundu adsimy'am es yajno'kta'ayħu. Es ok xypu ġjkuk uktu ja triigħu mä ja ndriigħu tħejkħu.”

Mortás tuuamt éxtumu ijxpajtun

31 Jesúś nandu un truħtāky jatu'ugħu tyadu ijxpajtun:

—Ja tsajpótmaðdu kutujkun dħun éxtum tu'ugħu mortás pajk ko tu'ugħu ja'ay twieej kyamoty es tħażżejjeb. ³²Tyadu tuuamt byeen jyantsymutsk'atħu; per ko yeeky, waanu mħi yoombéty éxtum mbaat ja joon jħu ujk ħaybye'eñħu mä yu xye'endsyuh.

Levaduuri ujts éxtumu ijxpajtun

33 Nandu un truħtākyu tyadu jatu'ugħu ijxpajtun:

—Yu tsajpótmaðdu kutujkun dħun éxtum ja levaduuri di'ibu tu'ugħu toxytyiżk pyuħtakypu ma mayu arinu es ttukkij'yo'oy koonu m̄nayd yuktu kudya'ayħu.

Ti ko ja Jesúś ya'uxpeky mħdu ujts éxtumu ijxpajtun

34 Jesúś t'anmaay tħeġekku tyadu ja ja'ayħty mħdu ijxpajt, es ni tii tkatukmumadyaky puh kyaj dyajtūn ja ijxpajtun. ³⁵Tyadu dħun jyajt es yajkuydyu nħu éxtum ja Diosu kyugħixpu jyħnān mä tkuxjaay:

Nmugajxupts mudu ijxpajtun,
n'anuumupts di'ibu tu 'yity ayu'udsya extu ma Dios ja naxwíñudu
dyajkojy.

Jesús tkajxte'xy ja axuakpu ujts éxtumu ijxpajtun

36 Ko ja ja'ayuty oj ñuixtaayñudu, ta ja Jesús tyukku tyugoty. Ta ñimiinudu ja 'yuixpuejkputy es 'yanmaayudu:

—Tukjaygyujkuduguts ja 'yijxpajtunu tadtu axuk ujts ja'aygyamóty.

37 Ta ja Jesús 'yanmaayudu:

—Dil'ibu wyijpy ja oybyu triigu tuumt, yu'u du'un ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, **38** es ja naxwíñudu ja'ayuty yu'u du'un ja kam. Ja oybyu tuumt ja'a du'un ja Diosu myuduumbuty, es ja axuk ujts ja'a du'un ja ka'oypyu myuduumbuty, **39** es ja dil'ibu wyijpy ja axuk ujts tuumt, yu'u du'un ja mukku'ugópk. Ja püjta'aky ja'a 'yandijpy ko ja'ay yajpayo'oydyut, es dil'ibu yajpuduktup ja püjta'aky, ja'a du'un ja Diosu 'yánklusuty. **40** Es du'un éxtum ja axuk ujts yajwixxmíky es yajpüjta'aky jühnóty es tyóuyt, du'un nandu'un jyatalañ ja xuu ko ja naxwíñudu ja'ay yajpayo'oydyut.

41 Es uj ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, ngajxupts ja n'ánklusuts es dyajjuga'aktut madsu ngutujku tugekyu dil'ibu adútstup axuk es dil'ibu wiinkputy yajpekytyuundup. **42** Yajpüjta'aga'andu ma ja juuñ jornu ma ja'ay jyu'uy ya'axtut es ñaydyutskaqadudut mut ja ayo'on. **43** Es net dil'ibáty jiky'ajttup éxtumu Dios ttseky, du'un nuix jyaj tyu'xtu éxtum ja xuu ma yu Dios Teedyu kyutujku. Dil'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkudu.

Ni'igü tsyoooxuty di'ibu yu'utsy éxtumu ijxpajtun

44 'Yü tsajpótmuñdu kutujkuñ du'un éxtum ja meeñu tájubu. Ko tu'ugü ja'ay tpaaty, ta dyu'utsy nan jamuñ jatugok, es jyantsxyxón nuix tteeky tugekyu dil'ibu myudajty jyaygyejpy, es tjuuñ tadtu nax.

45 'O nandu'unu du'un ja tsajpótmuñdu kutujkuñ du'un éxtum tu'ugü ajuuy ado'kpu dil'ibu 'yuixtaapy ja oyatypyu perlü; **46** es ko tpaaty tu'uk dil'ibu oydsyooxuty, ta nuix tteeky tugekyu dil'ibu myudajty jyaygyejpy, es tjuuñ tadtu perlü.

Ajkmajtsn éxtumu ijxpajtun

47 'Nandu'unu du'un ja tsajpótmuñdu kutujkuñ éxtum tu'ugü ajkmajtsn. Ko yajkujuñpue mejyñóty, ta tmatsy kanak naxu ajkx. **48** Ko 'yútsut ja ajkmajtsn, ta ja ajkmajtspüty dyajpudsámdut pu'ujót. Ta ñaxwaatstut es twimbíwdut ja ajkx, es tpujku'ugut ja oyatypyu katsyoty es t'uxwéjut dil'ibu kyaj 'yóuyt. **49** Du'un myinañañ ko ja'ay yajpayo'oydyut. Es myindut ja ánklusuty es dya'abekuya'añ dil'ibu kyaj 'yoyjya'ayuty, es kyaj 'yok'ijnadut mut ja oyjya'ayuty. **50** Ta tpujta'agut ja axuk ja'aydyijk ma ja jornu yeeñ, ma ja'ay jyu'uy ya'axtut es ñaydyutskaqadudut mut ja ayo'on.

Oyatypyu esu jembyu dil'ibu püjke'eky ijtp

51 Net ja Jesús dyajtuadu:

—¿Mjaygyujkudup miidsuty tugekyu tyaqadu?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Njaygyujkudups Windsáñ.

52 Es ja Jesú 'yak'anmaayudu:

—Nidugekyu ja di'ibutu tsajptugoty ya'uxpujktap di'ibuts tu xyñimindu éxtumdsu n'uxpujku esuts ndukni'íxut ja tsajpótmudu kutujku, uy'u du'un éxtumku kudujk di'ibu jyu'typy ma tu tpujke'eky ja oyatypyu jembyu esu di'ibu tħuwyu.

Jesús jam Nazaret

53 Ko Jesú tpujtaktaayu tyadu ijxpajtun, ta oj jap tsyooñ **54** es jyajty ma ja kyu'umgajpn, es jap tyujku ya'uxpujku tsajptugoty ma tadu kajpn. Es ja ja'ayuty du'umnu wyu'umduyaaydyu, es jyħnaq'andu:

—¿Maq dunu tyaqadu tu tjaty nūgħoo u wiċċiġi, es wi'ixu du'un ko ttuñ ja mnej'ajtun? **55** Yuhu'udsu tyadu tsajtspu myaank es ttaaq'áty ja Mariu, es tmugħa'ax'áty ja Santya'agħu, Josee, Simonk esu Juudus, **56** esu myuġa'axtoxytyu ġiktu nan yaq tsyħħu nħadu ma ħħasajtum. ¿Maq dunu tyaqadu tugekyu tu tjaty?

57 Paatty kyaj tħażżeenandu kwentu. Esu Jesú 'yanmaayudu:

—Nidugekyu ja ja'ay twindu'ugħu ja Diosu kyugajxpu, jamu u kyaj yajwindsu'ugħu ma nax kyajpn es ma kyu'umdujk.

58 Es kyaj nūgħoo ttuñ ja mnej'ajtun jap, mħut ko ja ja'ayuty kyaj myuħbijkudu.

Fwank Yajnubajtpu 'yeeky

14 **1** Ma tadu tiempu Eroodu naty gobernadoor'ajtp Galilee. Ta tmuħdo wi'ixu naty yajmada'aky ja Jesú. **2** Ta t'anmaaydyu di'ibu naty jap mħut:

—Taadu u u ja Fwank Yajnubajtpu. Tu jyikypyeky ma tu 'yeeky, paatty tmuħdatu ja muk'ajtun es ttuñ tyadu mnej'ajtun.

3 Pesu Eroodu tu naty t'ok'yajmajtsu Fwank es tu t'ok'yajkawha'una bu pujxndugoty ja'agħiżxja myuġa'ax Felipu ħħodo'oxy, di'ibu xyu'ajtp Erodiius. **4** Tu natu Fwank t'ok'anmaapy ja Eroodu:

—Kyaj nīgħiġi u es xymyudātut éxtumku mnħodo'oxyu.

5 Eroodu jyaya'oogán ja Fwank, per tsu'ku ja ja'ayuty mħut ko jyħnaq'andu ko Fwank u u ja'ayuti ja Diosu kyugajxpu.

6 Es ma naty ja Eroodu yajmūjtūn ma dya'abety ja jyuumiġt, ja Erodiius nħux oj tyukku ajtspu mayjja'aywyindūm. Es nūgħoo oj t'oktsojku ja Eroodu, **7** extu wyandak tmo'oya'añ oytyim tiity di'ibu amdoop. **8** Net ja kiixi oj wwinma'añ myo'oyu jawyini ja tyaqq. Ta t'anmaay ja Eroodu:

—Meegħiuts palanganotu u Fwank Yajnubajtpu kyubajk.

9 Muđu tyaadu oj ja rey Eroodu myay tyaj. Es kom tu naty twanda'aky es tu tmuħdowdu ja jabye'xyu, ta jyħnañ es yajmo'oxy. **10** Net tni'ana'amu es yajniboodu ja kyubajku Fwank jipu pujxndugoty. **11** Net tmuħmiindu ma tu'ugħu palanganu. Ta tmooydyu ja kiixi, es ja kiixi ttukkħadju ja tyaqq.

12 Net jyajt tu di'ibáty ya'uxpujktap ja Fwank. Ta dyajnajxu ñini'x es oj dyajnaxtukudu, es óknu oj t'awānudu ja Jesú.

Jesús dyajkáy nimugoxk mil naxy ja ja'ay

¹³Ko Jesús tmudooyu tyaadu, ta jap tsyo'oñ yu'nyu mādu 'yuxruijkruhy mā tu'ugu barku es ñuixnu māj ittum. Per ja ja'ayutu ñija'adu. Ta majatyu kajpn tpadso'ondu tekykyu'um. ¹⁴Ko Jesús ttukpudseemy ja barku, ta t'iijxy ja mayjya'ay es tmudajty ja pa"ayo'on māt yu'nyu, es dya"agudaky ja pa'am ja'ayutu di'ibu naty ja'ajuty myumiindup. ¹⁵Es ko tsyu'ujnu, ta ja Jesusu 'yuxruijkruhy ñimiinudu es 'yanmaayudu:

—Tū tsyu'unu, es ni pán yaa kyatsunu mā tyadu it. Wa'an tnuixnu ñuhy tyadu ja'ayutu, es nuix tjuydyu kya'ay 'yukun mā wingombu kajpn.

¹⁶Jesús t'anmaay:

—Oy kyanuixtu. Mo'oydyu miidsu kya'ay 'yukun.

¹⁷Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Kajts ti may nmudattu, je'eyu mugoxku tsajkaagyu'unk es majtsku ajkxu'unk.

¹⁸Ta Jesús t'anmaaydyu:

—Yajmíndu yaa.

¹⁹Ta tni'ana'amu es ja ja'ayutu ñaxwaatstut māyóty. Net tkone'ky ja mugoxku tsajkaagyu'unk es ja majtsku ajkxu'unk, es pyat'ijxy tsajpótm. Ta jyñanáñ:

—Nja'aygyudákupyuts mij Tatitu'unk.

Ta ttuikwa'xy ja tsajkaaky es tmooydyu ja 'yuxruijkruhy, es ja'ajuty dyajwa'xtu mā ja mayjya'ayu. ²⁰Nidugekyu kyaaydyaa jokkuda'aky. Es óknúm dyajmijktu majmajtsk katsy ja tsajkaaky tyuktuku di'ibu naduejku.

²¹Ja'a du'ün kyaaydyu mugoxk milu yedyijk, es kyaj ndukpuwitsum ja toxtyuijk esu una'ku'ungutu.

Jesús yo'oy nuu wyinguixy

²²Net Jesús dyajtukudu ja 'yuxruijkruhy barkoty es 'yawinnáxtut mā ja meyñ, es ja Jesús 'yakwe'emy māt ja mayjya'ay, ñayjyuugajxnu. ²³Ko Jesús ñayjyuugajxtaayu, ta pyatuejku naydyl'igyu mā tu'ugu kopk es tkajxta'aga'añ. Ko oj kyoodsnu, nadyil'igyu naty jam.

²⁴Ko naty ja barku ñuixnu meyñgyujk'ám, ja barku jyantswyépyutu ja meyñ ko ñikapy, māt ko ja poj xidsoo yadsuu jyantsymyín mā yu'nyu. ²⁵Mónuñu Jesús myuwingoonañu yu'nyu, tyu'uyo'oy nuu winguixy. ²⁶Ko ja 'yuxruijkruhy 'yijxnu tyu'uyo'oy nuu winguixy, ta tsyu'kudu, es yaxkaktu mādu tsu'ugu:

—¡Yu'ñu du'ün tu'ugu ijxma'tun!

²⁷Esu Jesús myugajxu, es 'yanmaayu:

—Jotmukta'aktu! Újtsu du'ün. Katu mdsu'ugudu.

²⁸Ta ja Peedru myugajxu es 'yanmaayu:

—Windsún, puñ mijtsu du'ün, yajnuixkuts nuu winguixy extu mā mijun.

²⁹Esu Jesús 'yanmaayu:

—Pes min.

Ta ja Peedru ttukjunaiky ja barku es ñejxy ye'epy nuu winguixy jadsoo mā natyu Jesús. ³⁰Es ko ñaygyujamajtsu māt ja myuk'ajtuna poj, ta tsyu'kudu es ogal'an kyinannu. Ta yaxkeky:

—Yajtsókuts, Windsán.

31 Netyu Jesús tku'umumajtsu, es t'anmaay:

—Tim waanu je'eyu xymyudaty ja mabujku! ¿Ti ko tu xykyamubeky?

32 Ko yel'ujuty tyujkudu ma ja barku, ta myo'ty ja poj. **33** Net ja di'ibu naty jáphutu barkoty t'awdajttu ja Jesús, es t'anmaaydyu:

—Jantsy tuy'ajtundumu du'un ko mij ja Dios m'U'unk'átyuty!

Jesús dya"aguda'aky ja puma'ayuty jap Jenesaret

34 Tninajxtu ja mejyñ es jyajttu ma Jenesaret ñaqaxóty. **35** Ko ja ja'ayuty di'ibu jap tsunaaydyup t'uxkajptu ja Jesús, ta tjantsymyadyaagudijttu ma tugekyu tadtu naxwíñudu. Ta dyajmiindu ja puma'ayuty ma natyu Jesús, **36** es tmunu'xta'aktu es tna'líxut es oyjye'eyu pyátxudu wyit pa'a; es nidugekyu di'ibu oj tyónudu, agudaktu.

Di'ibu ja'ay ya'adútsup axuuuk

15 **1** Net tmuwingoondu ja Jesús naagudyu fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktap. Jamu naty tu tsyoondu ma yu Jerusalén kajpn. Ta dyajtuhdu:

2 —¿Ti ko yu m'uxpujkphy tkakuydyundu ja kyostímbrudyu n'aptujk'ajtum?, ja'a ko kyaj yajxón tpujtua kyu'u jawyiin ma kyaya'andu.

3 Es ja Jesús 'yadsoojumbijtu:

—Es ti ko nandu'un miits xykyakuydyundu ja Diosu 'yana'amun es xypyadíndut ja mgul'umgostímbruty? **4** Müt ko Dios jyunáñ: "Mwindsu'ugup ja mdaak mdeety", es "ja di'ibu kyajxpejkupy yu tyeety o yu tyaak, oogup yu'u." **5** Es miits mjünándap ko tu'ugu ja'ay mbaat t'anuumu yu tyaak tyeety: "Kyaj mbaat nbuduku, müt ko tets ndukwindsu'ugup Dios tugekyu di'ibuts nmudajtypy es mbudákuxyup." **6** Es oytyim pánuty di'ibu du'un juñqamp, kyaj ñakytsékyuty ja tyaak tyeety tpudákut. Du'un miidsuty tu xymyastu'uttu éxtam ni ti tkatsooty ja Diosu 'yana'amun es xy'akpaduna'andu ja mgul'umgostímbruty. **7** Miidsuty di'ibu nay'andíjeadap es jyiky'attu tuy'ajtun muut, yajxón tjamadyaky ja Diosu kyugajxpü Isaii éxtamu du'un miidsuty ko tkuxjaay:

8 Tyadu ja'ay xywyindsu'kupts wingu'hy agu'hy,
per ja jyot wycinma'añ jagam 'yity ma ujan.

9 Ni ti tkatsooty ko ñaybyujta'agudu es xyja'awdáttuts.

Ja 'uxpujkphy yu'u yu'un ja ja'ayu 'yana'amun.

10 Es ta ja ja'ay dyáxudu es t'anmaaydyu:

—Mudowdu es jaygyúkudu. **11** Di'ibu tujkup aajóty, kyaj yu'udyu ja'ay ya'adu'adsuty axuuuk. Ja'a du'un ja ja'ay ya'adútsup axuuuk di'ibu pudsuump aajóty.

12 Net ja 'uxpujkphy ñimiinudu es 'yanmaayudu:

—¿Mnija'ap ko yu fariseeuty tu 'yákudu ko tu tmudoy ko du'un tu mjuna'añ?

13 Es ja Jesús 'yadsooy:

—Oytyim di'ibudyu kepy di'ibuts ja nDeedyuts di'ibu jam tsajpótum kyaj tu tkojy, ya'uxwijxu'kp 'yaqadsóty. **14** Mastu'uttu. Wiindsu'ugup. Wa'an

twiijts'yo'oyuđu jatu'ugu wiints. Es p̄un tu'ugu wiints wyijs'ye'epy ja myuwiints, nimajtsk kyunáxtut m̄a tu'ugu jut.

15 Ta yu Peedru t'anmaay ja Jesúś:

—Tukjaygyujkuđuguts yu tyuđu ijxpajtun.

16 Ta Jesúś 'yanmaayuđu:

—¿Nan kyajpu miits xyjaygyúkuđu? **17** ¿Tii kyaj xyjaygyúkuđu ko di'ibu najxp aađoty, jap kyuda'aky jodoty es óknüm ñaxy? **18** Per di'ibu puđshump aađoty, yu'u duń miimp jodoty winma'añóty, esu tyuđu du'ün di'ibu axuuk ya"adutsypy ja ja'ay. **19** Muń ko jodoty winma'añótyu du'ün pyuđsemy yu axuuk winma'añ, yu yajjal'ay'o'k, ko yu ja'ay dyajtugóy ja pujk úkunu wyindsu'kun, yu ma'induunk, yu ma'tsk, yu andakun es yu ni'o'o niyáxuk. **20** Tyuđadyu du'ün ya"adutsypy axuuk ja ja'ayuđy, per ko nga'ayuđm, oy ngakubújumbu, kyaj ja'ay dya"axuugu.

Toxytyuđjk kyaj 'yisraelítuty tmuđbeyk ja Jesúś

21 Ta tsyo'oñ ja Jesúś jap es oj ñejxy wingón m̄a Tiru kajpn esu Sidón kajpn. **22** Es tu'ugu kananeeu toxtyuđjk di'ibu tsunaapy m̄a tadu naxwíñuđu, tnimiin ja Jesúś, es tmuđgajixy jantsy muń:

—¡Windsún, tyuđump 'yaqts ja Davit, pa"ayooguts uj mij! Yu nnuuđuts myuđajtypy ja ka'oøybyu es nuđgo 'yoktsaatsyajnu.

23 Esu Jesúś kyaj ni wi'ix kya"adsooju. Net ja 'yuxpuđkpüty ñimiinuđu, es myuđnu'xtákudu:

—Anuđmu tadtu toxtyuđjk wa'an tnejxy, ja'a ko yax jojcp xypyami'inuđm.

24 Jesúś t'adsooy ja 'yuxpuđkpüty:

—Ja Diósuts tu xykyexy jaayu m̄a yu tuđoybyu borreeguty m̄a yu naxwíñuđu Israel.

25 Es ja toxtyuđjk myuđwingoonu es ñaygyoxtuñaqaydyáku Jesúś wyindum, es t'anuđamu:

—¡Windsún, puđuđjkuguts!

26 Esu Jesúś 'yadsooju:

—Kyaj 'yóuytu esu u'unk uña'k nbuđkum ja tsyajkaaky es nmo'oyuđm ja úkuty.

27 Ta ja toxtyuđjk 'yadsooy:

—Tu'y'ajtunu'ü, Windsún. Per ja uk kyaaydyu ja tsajkaakywyáy di'ibu ka'ap m̄a ja wyindsunu myeesu.

28 Net ja Jesúś jyuđnáñ:

—¡Byeen jyantsymyújuty ja mmuđbujkuń! Wa'an dyajkuydyúñ di'ibu mij mdsejpy.

Netyu ja ñuuđ 'yagudaky.

Jesúś dya"aguda'aky may ja puma'aøyty

29 Ta Jesúś tsyo'oñ jap es ñajxy m̄a yu Galileeue Myejyñbya'a. Ta pyatujku m̄a tu'ugu kopk. Jam ñaxwe'tsy. **30** May ja ja'ayuđy oj ñejxy m̄a yu'u naty, es oj tmuđuđxtu uxneybyu, wiints, uumuty, kütükpy, es mayu wiinkpy ja pa'am ja'ayuđy. Jap tpajtákta Jesúś tyeky'ujxy es yu'u dya"agudaky.

31 Es du'ünja ja ja'ayuđy wyu'umuđyaaydyu ko t'ijxtu ko ja uumuty kajxtu,

ja uxneybyu ye'epy, ja kətukpə wye'emy jatugoku kyu'ñ u yajxón, es ja wiindsupty ijxtup. Ta t'awdattu Dios.

Jesús dyajkáy nimajtáxk mil naxy ja ja'ayupty

32 Net ja Jesús dyáxudu ja 'uyuxpuijkpuyt, es t'anmaaydyu:

—Nmudajtypyuts ja pa"ayo'on mədu tyadu ja'ayupty, mat ko tu 'yijnudu tuguk xuu ja yaa mat uj es kyaj tmudattu ti 'yokjul'x 'yokpuktu. Kyajts ngaxal'añ ayuu ma yu tyujkuyt, ékxum muum du'ññu 'yokkudaqanudu tu'aay.

33 Net ja 'uyuxpuijkpuyt 'yanmaayudu:

—¿Per wi'ix mbaat nbátum ja kya'ay 'yúkunu tyadu mayjya'ay? Ma tyadu it kyaj pún tsuyuunu.

34 Ta Jesús 'yadsooy:

—¿Naak xymyudattu tsajkaaky?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Juxtujk, es naaguhyu ajkxu'un.

35 Ta tni'anala'mu es ja ja'ayupty ñaxwaatstut naxkujxy. **36** Ta tkone'ky ja juxtujkpu tsajkaaky es ja ajkxu'un. Ta tja'aygyudáky ja Dios. Net ttujkwa'xy ja tsajkaaky es ttuknuku ja ajkx, es tmooy ja 'uyuxpuijkpuyt es dyajwa'xut ma ja mayjya'ayupty. **37** Nidukekyu kyaay 'yuktu jotkuda'aky, es dyajmujktu juxtujk katsy ja naduku. **38** Dil'ibu kaay uktu ja'a wyinupty nimajtáxk milu yedyujk, es kyaj yajmadsyóy ja una'ku'unk es ja toxityujkuyt. **39** Ta ja Jesús ñayjyugajxunu, es tyujkunu ma ja barku es oj ñujxnu ma yu Magdalu it.

Fariseeuyt es saduseeuyt t'amdoowdu tu'ugu ma'ajtun

16 **1** Ja fariseeuyt es ja saduseeuyt oj tninujxtu Jesús es t'ixa'andu wi'ix t'ok'yajka'adut. Ta t'amoodoo es tyukl'ixudut tu'ugu ijxwuh'umunu muijru di'ibu tsajpótum. **2** Es ja Jesús 'yadsooy:

—Ko tsyu'uji miits mjuna'andu: "Poju'ugaaamp bom. Ix tsaptsu tsajp."

3 Es jépyup mjuna'andu: "Tyam kyaj pyoju'uga'ñ. Ix tsaptsu tsajp es mədu yoots." Mnija'adup xyajnikajtut ja tiempu tsajpótumdu, ¿wi'ix xykyanijáwudu xyajnikajtut di'ibu tuun jajtup ma tyadu tiempu? **4** Ja pojrja'ayupty di'ibu myastúttup ja Dios, 'yamoodoop tu'ugu ijxwuh'umun di'ibu myudajtypy ja ma'ajtun, per kyaj yajtuk'ixa'andu wiinkpu ijxwuh'umun, yu'hyu də'ün ja jya'aju Jonás.

Ta Jesús tmastuty, es oj ñejxy.

Fariseeuyt 'uyuxpuijkun

5 Ko ja Jesús mat ja 'uyuxpuijkpuyt tyujkudu barkoty es 'yawinnaxa'andu ma ja meiyñ, jya'aydyugoooydyu 'uyuxpuijkpuyt dyajnujxtut ja tsajkaaky.

6 Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'uyuxpuijkpuyt:

—Jaygyúkudu, mnaygywentu'átudup mat ja lyevaduuru fariseeuyt esu saduseeuyt.

7 Net ja 'uyuxpuijkpuyt ñayjyuhnánu ak yu'ujuty:

—Ja'a da'ün mat ko kyaj tu njamyajtsuh nyajmil'inuh ja tsajkaaky.

8 Jesús ñija'ap wi'ix ja'a ñayjyuhná'andu, ta t'anmaaydyu:

—¿Ti ko mjuna'andu ko kyaj xymyudattu tsajkaaky? ¡Waandi'knü mubujkun xymyudattu miidsuty! ⁹ ¿Kyajnüm xyjaygyúkudu, ni xkyajamyátstunüm ja mugoxkru tsajkaaky di'ibuts nyajwäl'x ma nimugoxk milü ja'ayüty, es naak katsy xy'ak'yajmujktu? ¹⁰ ¿Ni xkyajamyatstu ja juxtujkru tsajkaaky di'ibuts nyajwäl'x ma yu nimajtáxk milbu ja'ayüty, es naak katsy xy'ak'yajmujktu? ¹¹ ¿Wi'ix tu'ut ko miidsuty kyaj xymywinma'anbyaattu ko uj kyajts yu'ujüty nmadya'aky ja tsajkaaky ko n'anmaaqdyu es mnaygywentu'átudut mut ja lyevaduuru ja fariseeüty es ja saduseeüty?

¹² Net tjaygyujkudu ko Jesús yu'u naty myadyakupy ja fariseeüdyu 'yuuxpujkun esü saduseeüdyu 'yuuxpujkun.

Peedru tnigajxy ko Jesús ja'a ja Kristu

¹³ Ko jap tsoyo'oñ ja Jesús, es jyajty Sesareeu Filippu ñaxóty. Ko jap jyajttu, ta ja Jesús dyajtu'udu ja 'yuuxpujkru'üty:

—¿Wi'ix ja ja'ayüty jyuna'andu mut uj, ja Naxwíñudu Ja'ayüdyu Kyudunaabyu?

¹⁴ Ja 'yuuxpujkru'üty 'yadsooju'udu:

—Naagüty jyuna'andu ko mij mja'ajüty ja Fwank Yajnubajtpu. Naagüty jyuna'andu ko m'Eliisuty, es junándup ja wiinkruty ko mijtsu du'un ja Jeremiius o jatu'ugu wiinkru Diosu kyugajxpu.

¹⁵ Ta ja Jesús dyajtu'udu ja 'yuuxpujkru'üty:

—Es miidsuty, ¿wi'ix mjuna'andu, pándsu du'n uj?

¹⁶ Netu Simonk Peedru 'yanmaayu:

—Mijtsu du'un ja Kristu, ja Diosu 'yU'unk.

¹⁷ Net ja Jesús 'yadsooy:

—Kuni'xy mij, Simonk, Jonasu 'yu'unk, mut ko ni pán tu mgatuk'íxyüdyu tyaa'du, yu'uyu du'unu nDeedyuts di'ibu ijtp tsajpótm.

¹⁸ Mijtsu du'un Peedru (di'ibu 'yandijpy tsaa). Du'un mijts éxtum ja tsaa ma tu'ugu tujk tsyonda'aky. Mijtskyujxm may ja ja'ay xymyubáktuduts, es ni ja o'kun tkamumadala'agut ja ja'ayüty di'ibuts xymyubáktup. ¹⁹ Ujtsuts mij nmo'oyup ja tsajpótmudu 'yawatsn ma Dios yajkutíky. Di'ibu mij m'awi'l'imp yä naxwiiñ, nandu'un ya'awuunup tsajpótm; es di'ibu mij m'agejpy ya naxwiiñ, nan ya'agájup tsajpótm.

²⁰ Net ja Jesús ttuknipu'jktu ja 'yuuxpujkru'üty es kudiibu pán t'anuumut ko yu'u du'un ja Kristu.

Jesús tnigajxy ja 'yo'kun

²¹ Es net oga'an ja Jesús t'awa'anu'udu ja 'yuuxpujkru'üty ko tsojku'ü yu'u ñajxut Jerusalén, es ko kanak peky ya'ayowa'anu'udu yu mija'aydyu'jkruty esü teedywyindsúnuty es ja di'ibüty tsajptugóty ya'uxpujkru'üty.

Ya'anmaaqdyu extu ko ja'ay ya'ooga'anu'udu, per ko tyugukxubátut jyikypyukal'añ. ²² Net ja Peedru dyajnejxy wiink tsoo ja Jesús, es t'ooy. Ta t'anmaay:

—Nindsun'ajtum, jni tkatsókut ja Dios, es ni na'a du'un mgajátut!

²³ Es ja Jesús wyal'kumbijty es t'anmaay ja Peedru:

—¡Nikákuts mij, mūjku'ugópk Satanás! Je'eyuts mij xy'adsipy. Mij kyaj mwinmay éxtumú Dios, je'eyu dū'un éxtumú ja'ayuhty.

24 Net ja Jesús t'anmaay ja 'uuxruijkph:

—Pun jaats pún xypyaujxá'añ, tsojkup tmastu'udut ja kyu'um winma'añ es jyiky'átut éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu pyagiipy ja kyruuz ko 'yo'kun tninejxy, esuts xypyatsoonut. **25** Mut ko di'ibu jiky'ataqamp mudi kyu'um winma'añ, dū'umbu ja'ay yajtugeeypy ja jyiky'ajtun, per di'ibu jiky'ataqamp éxtumts uj ndukni"ixu, dū'umbu ja'ay kyaj dyajtugóy ja jyiky'ajtun. **26** ¿Ti tyimpatupyu tadtu ja'ay, oy tjaniwindsan'ajtpu tugekyu naxwíñudu, pun yajtugeeypy ja jyiky'ajtun ma Dios? ¿O ti mbaat ja ja'ay dyaky es kya"ayówt winu xuu winu tiempu? **27** Mut ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayuhyu Kyudunaabyu, nmina'añuts mut ja myuj'ajtunudsu nDeety es mudi 'yánklushty, es nétuts nmo'oydyut éxtum nidu'uk nidu'uk ta 'yadu'utstu. **28** Tuy'ajtun n'anuumsudu ko ta yaa naaguty di'ibu kyaj 'yooktut maañum tka'ixy uj, ja Naxwíñudu Ja'ayuhyu Kyudunaabyu, kots nmínut yajkutujkph.

Jesús tyugatsy

17 **1** Ko tħdujk xuu ñajxy, ta ja Jesús dyajnejxy ja Peedru, Santya'agħu esu Fwank, myuġa'axu Santya'agħu, es pyatħkuha mä tu'ugħu kopku kujxmbu. **2** Es jam ja Jesús tyugajtsy éxtum dū'un yu'u. Yu wyiin jyujp jyantsytye'xy éxtum ja xuu, es ja wyit tyugajtsy poop éxtum ja jaġun. **3** Es ti'in yu'ajjut t'lixtu ja Moisés esu Elius myadya'aktu mudi Jesús. **4** Net ja Peedru t'anmaay ja Jesús:

—Windsán, joj ko udsajtum nyaa'ajtum! Pun mdsejpy, n'ok'ya'óyudsuts tħu u Moisés ja'ajjut, tu'uk mij mja'a, tu'ugħu Moisés jya'a es jatu'uk tja'a'átut ja Elius.

5 Maqanum naty ja Peedru 'yakkajxy, tu'ugħu yoots jantsy tħi'xp 'yabijittu, es mä ja yoots yajmadooy ko jyuna'añ:

—Tyaadudsu dū'un ja n'U'ungħuts di'ibuts uj njantsytsyejpy es di'ibuts uj muuħt njotkujkha. ¡Mamudowdu yu'u!

6 Ko tyaqadu tmudoodu ja uuxrijkph, ta ñayjuu jipħadu naxkujxy es jyantsytsy'kudu. **7** Net ja Jesús nimiinu ja'ajjut, nianaxkuxájjudu, es 'yanmaayu:

—¡Pudu'uktu! ¡Katu mdsu'ugħdu!

8 Es ko 'yijxu'ktu, kyaj tnakyl'ixtu ni pán, yu'hyu ja Jesús naydi'ligyuh.

9 Ko naty jam wyinjuna ktu mä ja kopk, ta ja Jesús tyuknipu jkudu:

—¡Katu pán xtyu kummadya'agyu tyaqadu di'ibu tu xy'ixtu extu koonum uj, ja Naxwíñudu Ja'ayuhyu Kyudunaabyu, naty tu njikypyeky mādsu naty tu n'eeky!

10 Net ja uuxrijkph dyajtħadu ja Jesús:

—¿Es ti ko jyuna'andu di'ibuty tsajptugóy ya'uuxrijktu ko koonum Elius myina'añ jawyiin?

11 Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajtun u ko Elius miimp jawyiin es dya'oyħya'añ tugekyu. **12** Per uj n'anmaayudyu miits ko Elius tu myiñ, es ja ja'ayuhty kyaj 'uuxkajphu.

Yuh'ayu tyuundu mut yuh'u di'ibu yuh'u tsyojktu. Du'un nandu'un uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, xya"ayowa'andu ts yuh'ayu.

13 Net ja 'uuxpujkru ty tmawinma'añbyáttu ko Jesús yu'u naty myadyakupy ko ja Fwank Yajnubajtpu yu'u du'un ja Elius.

Jesús dya"aguda'aky tu'ugu mixy di'ibu ka'oybyu myudajtypy

14 Ko jyajtu ma naty ja ja'ayu, ta ja Jesús ñimujwala'ku tu'ugu yedyujk, es ñaygyoxtunaqaydyáku wyindum, es 'yanmaayu:

15—Windsún, pa"ayówuts ja n'u'unk, éxtum dyajnáxy ja ayo'on ko myo'oty. Kanak ok jyungujubipy es kanak ok ñugujubipy. **16** Tyaaats tu njayajmín ma yu m'uxpujkru, per kyaj tu tmamada'aktu dya"aguda'agut.

17 Ta ja Jesús 'yadsooy:

—¿Extu mabaatnumts n'akmumada'aguduts yu ja'ayu ty di'ibu kyaj jyiky'attu éxtum jyatsékyu es kyaj Dios tmubuktu? Yajmín ja yaa ja mixyu'unk.

18 Net ja Jesús t'oobudseemy ja ka'oybyu ma ja mixy. Ta netyu 'yagudaky.

19 Oknum ja uxpujkru myadyaktu mut ja Jesús wiink tsoo, es dyajtuhudu:

—¿Ti kots uudsuty tu ngamumada'aktu nyajpudsámunduts ja ka'oybyu?

20 Jesús oj 'yadsowudu:

—Mut kooxyup miits xymyudattu waandi'kuu yu mmubujkuunuty. Tuy'ajtun n'anumumudu kooxyup xymyudattu ja muubujkuun, oy du'un je'eyu éxtamu mortás pajk, m'anmaapxyup miidsuty tyadu kopk: "Juga'ak yaa es nuix wiink tsoo", es jügákpaxyup. Ni ti di'ibu kyaj m'o'oyxyudut ko xymyudattu ja muubujkuun. **21** Tyadu du'umbu ka'oybyu, yu'ayu muut pyudsemy ko n'ayu'ajtum es ko ngajxtákum.

Jesús tnigajxy myumajtsk ok ja 'yo'ku

22 Maanum naty 'yakjhdittu ti'igy u ma yu ñaxwíñudu Galilee, Jesús t'anmaaydyu:

—Yu Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu yajtukkuhukuya'añ ja ja'ayu ty di'ibu kyaj kyupáku, **23** es dya'ooga'andu, es ko tyugukxubátut, jyikypyuka'añ.

Ko du'un oj ya'anumumudu, ta oj jyantsyjyotmaybyuktu.

Tsajptujk kugubajtun

24 Es ko Jesús es ja 'uuxpujkru tyajttu Kafarnaúm, ja di'ibu yajkugubajtup ma ja muj tsajptujk oj tñinujxtu ja Peedru, es dyajtuhudu:

—¿Ti kyaj t'ayákut miidsudyu mwindsán ja tsajptujk meeñ?

25 Peedru 'yadsooy:

—¡Ti ko kudii!

Es ko Peedru tyujku tñgoty, ta Jesús oj jawyiin jyuna'añ:

—¿Wi'ix mjuna'añ, Simon? ¿Pán yajtukkuhujtp ja ayaku ja réyuty, ja jya'ayu, o yu wiink ja'ayu?

26 Peedru 'yadsooj:

—Yu wiink ja'ayu.

Jesús 'yadsooy:

—Punu du'un, ja jya'ayu kyaj kyubety. ²⁷ Per kudiibuh nmudug'o oyum ni pán, nájx mä yu meyñ es xyúyut ja ajkx. Es di'ibuh jawyiin mxiipy, 'yaajóty xypyqadut tu'uguh meeñ di'ibuh mbáat muut xykyubajtta'ay ja mgugubety es ja nja'ats. Es nájx xykyubety.

Pun ni'iguh muj

18 ¹Mä tyaađu dñ'uh jyajty, ja 'uyuxpüjkphdyu Jesús ñimiinhdú es yajtuađudu:

—¿Pán mä uudsuty waanuh muj tsajpótm?

²Net ja Jesús dyaxuh tu'uguh una'ku'unk, es tphytáky kujk'ám mä ja 'uyuxpüjkphty, ³es t'anmaquydyu:

—Thy'ajtun n'anhuumhdu, pun miidsuty kyaj mdugatstu es mjumbítut éxtumuh tyaduh una'ku'unk, kyaj mdákuh mä ja tsajpótmuh kutujkuh. ⁴Es dñ'uh di'ibuh ni'iguh myudajtypy ja muj'ajtuh tsajpótmuh, yu'chuh dñ'uh di'ibuh yuunk náxypyup es jyumbity éxtumuh tyaduh una'ku'unk. ⁵Es ja ja'ay di'ibuh 'yaxájup mudehsu nxuuguyuhxm tu'uguh una'ku'unk éxtumuh tyaađu, nan xy'axájupts uj.

Puroobuty ko pekyoty nyajka'am ja wiink ja'ay

⁶'Es pun ja pán dyajpekykya'ay nidu'uguh tyaduh una'ku'unk di'ibuts uj xymyubüjkp, waanuh oy pyudsuh umxuhu yu'u kooxyup yajtuk'yo'kmuwahnu tu'uguh muj paan es yajkujabijpnáxut meyñóty. ⁷; Puroobuh naxwíñhdú ja'ay, ja'a ko may di'ibuh yajpekytyuump! Duh'ñuhm jyata'añ, per ipuroobuh taduh ja'ay di'ibuh wiinkpu yajpekytyiimpy! ⁸Páatty pun myajpekytyuunup tu'uguh mgul'u o tu'uguh mdeky, niboot es uxjhwip jagam. Waanuh oy ko mnujxuh tsajpótm mä ja jiky'ajtuh winuh xuuwinuh tiempuh, éxtumuh mbáat njuna'anuh kütuk o tekyuh, es kudiinuh ko myajpüjtä'agut mä ayoodákn mut majtsk adu'umudyuh mgul'u mdeky. ⁹Es pun myajpekytyuunup tu'uguh mwiin, juut es uxka'ats.^b Waanuh oy ko mnujxuh tsajpótm mä ja jiky'ajtuh winuh xuuwinuh tiempuh, éxtumuh mbáat njuna'anuh mut tuk adu'um je'eyuh mwiin es kudiinuh ko myajpüjtä'agut mä ayoodákn mut majtsk adu'umudyuh mwiin.

Borreegu di'ibuh tagoy ijxpajtun

¹⁰'Katu xy'uxtiyu ni tu'uguh tyaduh una'ku'unk. Pes n'anhuumhdu ko jam tsajpótm ja ánkluusuty wyin'ijxtuhudup ja nDeedyuts tsajpótmuh.

¹¹Mut ko uj, ja Naxwíñhdú Ja'ayudyu Kyudunaabyu, tu nmíñuts esuts nyajnitso'oga'añ di'ibuh naty tu tyugoy.

¹²'N'okpüjtákum pun ja pán tmudaty mugo'pxuh byorreegu es 'yux'yo'oy tu'uk, ¿ti kyaj dyajwu'umut yu' taduh majta'px majmókx majtáxkpu jamuyu' ujtsóty, es nájx t'uxta'ay taduh tu'ukph? ¹³Es pun pyatypy, thy'ajtuhuts nmudaty ko xonda'agup ni'iguh mudehsu taduh tu'ukph kudiinuh mudehsu taduh majta'px majmókx majtáxkpu di'ibuh kyaj tu 'yux'yo'oy. ¹⁴Es nanduhu

^b 18:8, 9 Xytyuk'ijxumuh Jesús ko di'ibuh xyajpekytyu'unuh, yu'u jot winma'añ, es kyaj yu'udyuh ku'u, teky, es ni yu'u wiin. Ix Matewu 15:17-20

da'ün yu mDeedyüty di'ibü ijtp tsajpótm, kyaj ttseky tyugóyut ni tu'ugü tyadü una'ku'ungüty.

Wi'ix nmugu'ugü pyeky mye'xyüty

15'Pun yu mmugu'uk mmudugooyp, madya'ak müt nimajtskyü, es tukmamadya'ak di'ibü tu mdukmuduundugóyut. Pun mjaygyujkxü, tu dün oy mwe'emy mut ja mmugu'uk. **16**Pun kyaj mjaygyüküty, manujx tu'uk o majtsk di'ibü myudowdüp, es du'ün tugekyü ja u'npnun yajtukmadya'agü wi'ix jyuna'andü ja majtskpü o tugekupü di'ibü naty tu tmudoo'íttu. **17**Es pun nan ni yu'u tkamumudoy es tjaygyükü, anuumudu ja mumabujkputujk ma' naymyúkudu. Es pun kyaj tjaygyukü, wa'an du'ün náxut éxtum tu'uk di'ibü kyaj tmubeky ja Dios o éxtumü yajkugubajtpü. **18**Tuy'ajtun n'anuumudu ko di'ibü miits m'awü'undüp ya' naxwiiñ, ya"awuumüp nandü'ün tsajpótm, es di'ibü miits m'agajtüp ya' naxwiiñ, ya"agájüp nandü'ün tsajpótm.

19'Nandü'ün du'ün pun ya' naxwiiñ nimajtsk miits xyajti'iguyadü m'ayuk es xy'amadowa'añ oytyiity, mmo'oyuadabü' ja nDeedyuts di'ibü jam tsajpótm. **20**Müt ko ma' nimajtsk o nidugük mnaymyúkudu es xy'awdáttuts, jámts üj n'ity kujk'ám ma' miidsüty.

21Net ja Peedru oj dyajtú ja Jesús:

—Windsán, ¿extü naqak ókuts nma'xü ja pyojoü yu' nmugu'ugüts kots üj xymyuduundugóy xymyugajxtugóy? ¿Extü juxtujk okü?

22Jesús oj 'yadsóyüty:

—Kyajts njuna'añ ko extü juxtujk ok, ja'a du'ün extü juxtujk ok tuga'px majkpü.

Tuumbü di'ibü kyaj ja myumuduumbü mye'xyüty

23'Es mut yu'uguyjxm tadü naymya'xü n'okpüjtákum tu'ugü ijxpajtün. Ja tsajpótmudu kutujkun ja'a du'ün éxtum tu'ugü rey di'ibü jyaya'oyuyán yu' kywentü mädü tyuumbüty. **24**Ko naty ttuundsonda'aky ja kwentü, net yajtuknimiñ tu'uk di'ibü myuni'xy'ajtypy majtsk mil jumujt naxy niduunk. **25**Ja'a ko ja tyuumbü kyaj tmudaty ti müt dya'adükü ja ni'xy, ta ja wyindsán oj ni'ana'amüty es yajtoogü, til'igü mut ja nüdo'oxy, ja 'yu'ungüty es tugekyü tijaty myudajtypy, es du'ün 'yadükü ja ni'xy. **26**Net ja mduuumbü ñaygyoxtunaaydyáku' wyindsán winduuuy, es tmunu'xtáky: "Windsán, müdat ja ma'xtujkun mut üj es nmugubátüp tugekyü." **27**Ja wyindsán pya"ayooju es mya'xü ko tkamugubejty. Ta oj yajnasmátsü.

28'Per ko pyudseemy ja mduuumbü, net tpaty jatu'ugü myumuduumbü di'ibü naty yu'ü kamugubajtüp mugo'px xüü niduunk. Ta dyo'kmumajtsü es dyo'kpéñ, es t'anuumü: "¡Kubat di'ibüts xykyameeypy!" **29**Net ja myumuduumbü wyingoxtunaaydyáku, es myunu'xtáku: "Müdat ja pa"ayo'on mut üj es nmugubátüp tugekyü." **30**Es ja myuni'xy kyaj oj myuma'xtíkyüty, nik ni'ligu oj dyajtsímyüty extü ko tkubátüt ja ni'xy.

31'Ko ja wiinkpüdyü myumuduumbü t'ijxtü tyaadü, net byeen oj tjáwüdü es oj ttukmamadya'aktü ja wyindsán tugekyü éxtumü naty tu jyaty. **32**Net ja windsán oj dyajwóyüty ja tyuumbü, es t'anmaay: "¡Axük mduuumbü, kyaj oy

tu mduñ! Uj tuats mij nme'xy tugekyu yu mni'xy mat ko tu xymyunu'xta'agyuts.
33 Mij nan mbaqatxyup tu xymyuma'xtíky ja mmumaduumbu, éxtumts ej
 mij tu nba"ayoy." **34** Ta ja windsán jyantsyjyot'ambejky, es tni'ana'amu es
 yajtuydyúnut extu ko tkubajtta'ayut tugekyu di'lbu kyayajkypy.

35 Esu Jesúz 'yakjunáñ:

—Dul'un nandu'unuts ja nDeedyuts ttuna'añ mat miidsuty pun kyaj
 nidu'uk nidu'uk mnaymya'xudu mat winu mjot.

Kasaadu ja'ayuty ñaymyastu'ududu

19 **1** Ko Jesúz yu tyaadu tmadyaktaq, ta oj tsyooñ Galileeü es jyajty
 Judeeu ñaxóty dilbu ijtp jadsoo ma yu xuu pyudsemy, ma yu Jordán
 muñuuuba'a. **2** May ja ja'ayuty oj pyanuixudu, es jap dya'agudaky ja puma'ayuty.

3 Net naagudyu fariseeuty tnimiindu ja Jesúz es t'ixa'andu wi'ix
 t'ok'yajka'adut. Ta dyajtuedu:

—¿Ti mbuat ñaywya'xyuty tu'ugu yedyujk mudi ñudo'oxy mat oytyi
 winma'añuty?

4 Yul'u lyadsoojudu:

—¿Kyajnám miits xykyajxtu ja Diosu jyaaybyajtu ma tmadya'aky ko
 jawyíñup ja Dios tkojy ja ja'ayuty, ja yedyujk esu toxytyujk?, **5** esu Dios
 jyunañ: "Paaty ja yedyujk myastu'udup ja tyaaq tyeety es ñaybyuwala'agudut
 mudi ñudo'oxy, es dul'un nimajtsk 'yittut til'igyu." **6** Es dul'un kyaj
 ñakyñimajtsku, je'eyu dul'un tu'uk. Es paaty ja yedyujk kyaj tmastu'udut ja
 ñudo'oxy, mat ko ja Dios tu yajnaymyíkyuty.

7 Net yajtuejudu:

—¿Es ti ko yu Moisés tni'ana'amu es ko tu'ugu yedyujk tmastu'uta'añ
 ja ñudo'oxy, jawyiin tu'ugu neky yajmo'ot ma jyuna'añ ko tu tmastu'uty ja
 toxytyujk?

8 Jesúz 'yanmaayudu:

—Ja'a dul'un mat ko jyuunadyu mjótuty ja Moisés dyajkutijky es ja
 yedyujk tmastu'udut ja ñudo'oxy, per tim jayujp kyaj dyu'unuty. **9** Es
 n'anmaaydyup ko dilbu myastutupy ja ñudo'oxy, es kyaj mat ko dyajtugoojy
 ja pujk úkuñu wyindsu'kuñu, es pyákut mat ja wiinkpu toxytyujk,
 yajtugeebyu dul'un ja pujk úkuñu wyindsu'kuñu.

10 Net ja 'yuxruijkputy 'yanmaayudu:

—Puu dul'unu dul'unu taadu, nik oy ko kyaj pán tyimpáku.

11 Jesúz jyunañ:

—Kyaj nidugekyu mbuat tkupákut yu ayuk, yu'ayu dul'un mbaat dilibudyu
 Dios tu myo'oyuty ja myadakun. **12** Ta dilbu kyaj pyuktu. Naaguty dul'unu
 dun tyimmín tyimja'ttu kyaj kya'px'áttu, naaguty kyaj pyuktu mat ko ja'ay
 yajma'adudu, es naaguty kyaj pyuktu mat ko ni'igu oy tmuduna'añdu Dios. Pán
 mbaat tkupeky yu ayuk dilibuts tu ngajxy, wa'an tkupeky.

Jesúz tkuni'xy ja unq'ku'unguty

13 Net naaguty ja ja'ayuty dyajmiindu ja 'yuna'ku'unguty ma ja Jesúz
 es tnigajxta'aktut; es ja 'yuxruijkputy 'yoodu ja dilbu myumiindup ja
 'yuna'ku'unguty. **14** Net ja Jesúz t'anmaaydyu ja 'yuxruijkputy:

—Mastu'uttu, wa'andsu una'ku'unguty xyñimínduts, es katu xyajjumbity, mut ko ja tsajpótmutu kutujkun yu'ü jya'a'ajtypy di'ibü dü'ün éxtum yu'üjuty.

15 Es ko ja Jesúus tku'unikooñ ja una'ku'unguty, ta jap oj tsyso'onnu.

Mukja'ay tmumadya'aky ja Jesúus

16 Tu'ugü mixy oj tninejxy ja Jesúus, es dyajtuy:

—Windsún, di'ibü óbyuüts ndúnüp esüts nmudátut ja jiky'ajtunu winu xuuwinu tiempu?

17 Netu Jesúus 'yadsooju:

—¿Ti kots xyajtúy di'ibü dun oy? Ti'igyu dü'ün di'ibü dun oy, yu Dios.

Puñ mmadataampy yu jiky'ajtunu winu xuuwinu tiempu, kuydyún ja Diosu 'yana'amun.

18 Ta yajtueju ja mixy:

—¿Di'ibüty?

Jesúus 'yanmaayu:

—Katu myajja'ay'eeky, katu xyajtugóy ja pujk úkunu wyindsu'kun, katu mmeetsy, katu puñ xywyiningajxpéty, **19** mwindsu'ugüp ja mdäak mdeety es mdsóküp ja mmudujkpä'a éxtum mij kuh'um mnaydsyékyuty.

20 Ta ja mixy jyupnáñ:

—Tugekyu tyaadu tuüs nguydyúñ extu tu ndimmutsk'átyüts. ¿Tits xy'aktugoy'ajtxup?

21 Jesúus 'yanmaayu:

—Puñ m'itaamp wa'ats, to'kta'ay di'ibü mmudajtypy es mo'oy ja ayoobu ja'ayuty, es xymyudátut pujke'eky ja m'oy'ajtunu tsajpótmutu. Es net mjumbítut es xypyamínuduts.

22 Es ko ja mixy tmudooyu tyaadu, ta oj ñejxy jotmaymyuut, mut ko jyantsymyukja'ayudyu naty.

23 Ta ja Jesúus t'anmaaydu ja 'uyxrpükpy:

—Tuy'ajtun n'anuumadu ko ni'igü ñimüjaaty es tu'ugü mukja'ay tyákut ma ja tsajpótmutu kutujkun. **24** Waanu pojun es tu'ugü kameyu ñáxut xu'uñ jutoty, es ñimüjaaty es tu'ugü mukja'ay tyákut ma yu tsajpótmutu kutujkun.

25 Ko tyaadu tmudooodu ja uxrpükpy, du'ünü wyu'umudayaaydyu es ñayyajtueju: ak yu'üjuty:

—¿Es puñ dun mbaat ñitse'eky?

26 Jesúus wuin'ijxpajtudu es 'yanmaayudu:

—Yu ja'ayuty kyaj mbaat ttuñu tyaadu, peru Dios mbaat ttuñ tugekyu.

27 Ta ja Peedru 'yanmaayu:

—Windsún, uudsuty tuüs nmastu'uttu di'ibudsü naty nmudajttup tugekyu es nbanajxtupts mij, ¿es tiidsü net nmudáttup?

28 Netu Jesúus 'yadsooju:

—Tuy'ajtun n'anuumadu ko ma tadu tiempu ma tugekyu 'yóyut jemy, ko yu Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu 'yu'uñüt mut ni'igü mäj'ajtun ma yajkutuka'añ, miidsuty éxtum xypyamajxtu m'u'uñadüp nandu'ün ma majmajtsku uñaaybyajn es xypyayo'oydyu ja nimajmajtsku kajpnbu Israel

ja'ayupty. ²⁹ Es nidugekyu di'ibu tu tmastu'uttu tyajk, o myuga'ax, o tyeety, o tyaqak, o 'yu'unk, o ñax, mut چtskyujxm, 'yaxájadup mago'px du'ñunun éxtum di'ibu tu tmastu'utty, es nan 'yaxájadup ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu. ³⁰ Per may di'ibu tyam ijttup maq windum, yu'u dan nüjxtup ux'am; es di'ibu tyam ux'am nüjxtup, yu'u du'ñan íttup maq windum.

Tuumbutujk éxtum uijxpajtun

20 ¹Ja tsajpótmuðu kutujkuñu du'ñun éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu myudajtypy ja 'yuuvu kam, es ñejxy tsejkyu muðiumbu ñuxtaabyu es ttúnut ma 'yuuvu kam. ² Ja tuumbutujk tkupqjktu éxtum ja kugam myuuya'ñuðu mut tu'ugu denaryu meeñ. Ta kyajxudu ma ja kyam. ³ Oknum ja kugam tsyo'oñ wäqambetyxyuñu, es t'ijxy ja wiinkpuyt jap maayóty di'ibu awaadsuty. ⁴ Ta t'anmaay: "Nüjxtu miidsuty nandu'ñun mdundu madsu n'uuvu kam, es nmüjuyup éxtum pyaadyupty." Ta ja'ajuty oj ñüjxtu.

⁵ Ja kugam tsyo'oñ jatugok kijkyxuñu, es nandu'ñun tøguk yaxp xuuñ, es nandu'ñun tuuñ jatugok. ⁶ Es ta natyñu éxtum jawaanxuu, ta ñejxy jatugok jap maayóty, es tpaty ja wiinkpuyt di'ibu naty awaadsuty. Ta t'anmaay: "¿Ti ko miits xyajtugódyu ja mxuu es ni mgatundu?" ⁷ Ta 'yadsoojudu: "Mut ko ni púnuts tu xykya'anu'xtu." Net ja kugam 'yanmaayuñu: "Nüjxtu nandu'ñun miits mdundu madsu ngam es nmüjuyup éxtum pyaadyupty."

⁸ Es ko oj tsyu'ujnuñu, ta ja kugam t'anmaay ja di'ibu yajtuump: "Yáxudu ja tuumbutu es mujuudyu, mdsonda'agut madsu di'ibu ok tøjkudu tuumbu es xtyukkugúxuñ madsu di'ibu jawyiin tøjkudu tuumbu." ⁹ Net myiindu di'ibu naty tu tyuundukudu tim tsuu, es nidu'uk nidu'uk t'axájudu ja myuju'ñuñ tuk xuuñ nidúñ. ¹⁰ Oknum ko pyátudu yajmujúdyuñ di'ibu naty jawyiin tu tyákudu tuumbu, ja'ajuty jünandu ko waanu ni'igü da yajmujuya'ñandu. Per nandu'ñun t'axaju tuk xuuñ nidúñ ja myuju'ñuñ. ¹¹ Ko t'axajuduayaaydyuñ, ta ttukjot'ambøjkktu ja wyindsán, ¹² es t'anuñmuðu: "Tyaadu di'ibu tu jya'ttu ok es je'eyu tuk ooru tu tyundu, tu xymyçjuñ nandu'ñun éxtum uudsuty di'ibátyuts tu nyajnáxtu ja ambu mats tu ndundu tuk xuuñ." ¹³ Es ja windsán t'adsooy nidu'ugutu ja'ajuty: "Ix muju'uk, kyajts jayam ti nbuwítsyuts di'ibu mbátup. ¿Tii kyaj tu nnay'anmaayuñu es nmüjuyup éxtum jayam nmo'oy? ¹⁴ Juwa'lak. Nüjx muðu tyadu mmüju'ñuñ. Uj nmo'oyaambyuñdsu tyaadu di'ibu tim ok tu tyaku tuumbu du'ñun éxtum mij jayam nmo'oy. ¹⁵ ¿Tii kyajts uj mbaat nduñ di'ibuts uj ndsejpy muðudsu nmeeñuñ? ¿O mnaywyinnaxçaja'ap kots uj n'oyjya'ayupty?"

¹⁶ Net ja Jesúz t'anmaaydyuñ ja 'yuuxrøjkpuyt:

—Es du'ñun jyata'ñ di'ibu ijtp ok, yu'u du'ñun nüjxup jawyiin; es di'ibu dun jawyiin ijttup, yu'u dun íttup ok. Ja'a ko may yajwowa'ñandu, per waanu di'ibu yajtukwiftstu'udaamp.

Jesús tnigajxy myuduguk ok ja 'yo'kun

¹⁷ Ko ja Jesúz tsyo'onnu es ñüjxuñ Jerusalén, ta twoonejxy wiink tsoo ja nimajmajtskpu 'yuuxrøjkpu, es t'anmaaydyuñ:

¹⁸—Extum xy'ixtu, tyam nbatujkuñ Jerusalén, ma uj, ja Naxwíñudu Ja'ayupty Kyudunaabyuñ, nyajkuyaka'ñuñts ma ja teedywyindsúnuty es ja

di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukjtup, es xytyuknikajxpatq'anduts ja o'kun ¹⁹ es nyajkuyaka'añuts ma yu romanu ja'ayuty esuts xyñixi'ik xytyukxi'iktuduts, xywyóptuduts es xyajkruiuzpátduts, per ja kumduguk xuu njikypyákuduts.

Toxytyujk pyajktso'ojuu

²⁰Santya'agu esu Fwank, Zebedeeu myaanguty, ñujxtu mudi tyaguty es tñimujwa'ktu Jesús. Net ja tyak ñaygyoxtunaaydyaku Jesús wyindum es t'amdowaq'añ ja may'ajtun. ²¹Ta ja Jesús yajtuuji:

—¿Tii dñu mdsejpy?

Ta ja'a 'yadsooy:

—Tyaaats majtsku n'u'unk. Tunu may'ajtun es xya'u'uñut tu'uk aga'añdsyoo es jatu'uk anajñdsyoo ma mij myajkutukh.

²²Jesús t'adsoodu ja tukka'axpu uxprujkpusty:

—Kyaj xyñijawudu di'ibu m'amdoodup. ¿Mbaat miits xy'uuktu ma ja káluz mats uj n'uuga'añ?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Ti ko kudii, mbaat.

²³Netu Jesús 'yadsoojudu:

—Thy'ajtun ko miits m'uuktu p mats ja ngáluz, per kyajts uj xypyaaty esuts njuna'anut pánuty u'uñut mats n'aga'añdsyoo es mats n'anajñdsyoo. Taadu yu'u du'un íttup di'ibuts ja nDeety tu ttuknibujtaagu.

²⁴Ko ja nimajkpu uxprujkpusty tmudoodu, ta ttukjot'ambujktu ja nimajtsku uxprujkpusty. ²⁵Esu Jesús dyajnaymyujkudu, es t'anmaaydyu:

—Miits mnijel'adup ko yu di'ibu yu naxwíñudu ñiwindsun'ajtypu es di'ibu 'yane'empu yu'ejuty, tyuktiimpy di'ibu yu'u ku'um tsyejpy. ²⁶Per kyaj dyu'un'átut ma miidsudyuñ. Ja'a du'un di'ibu situy muipudsuhmaamp ma miidsudyuñ, yu'u du'un mmudúndup. ²⁷Es di'ibu naybyuñta'agánup nidu'uk ma miidsuty éxtumu jawyiimbu, yu'u du'un mduumbu'attup.

²⁸Du'un éxtum uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kyajts tu nmiñ esuts pán xymyudúndut, ja'a du'un esuts uj nmudúndut es nyákuduts ja njiky'ajtun es nimayjya'ay ñitso'oktut.

Jesús dya'ijxpéky nimajtsk ja wiints

²⁹Ko naty ja Jesús es ja 'uxprujkpusty tsyoondu Jerikoo, may ja ja'ayuty oj tpanujxtu ja Jesús. ³⁰Nimajtsku naty ja wiints 'yu'uñudu tu'ubu'aay. Es ko tmudoodu ko Jesusu naty ñaxy, ta yaxkaktu:

—¡Windsán, tyuump 'yaats ja Davit, pa"ayooduguts uudsuty!

³¹May ja ja'ayuty 'yoojudu es 'yamóndut, per ja'ajuty ni'igu 'yaktim'yaxka'aktu jantsy muk:

—¡Windsán, Davitu tyuump 'yaats, pa"ayooduguts uudsuty!

³²Ta Jesús oj waanu wyu'umtu es dyaxu ja wiindsuty, es dyajtuuudu:

—¿Wi'ix xytsyoktu es ndúndut?

³³Net ja'ajuty 'yadsoodu:

—Windsán, yu'u esudsu nwiinuty 'yijxpákut.

³⁴Ta ja Jesús tpa"ayooj ja wiindsuty, es ttoonu ja wyiin es netyu oj 'yijxpéky. Ta oj tpanujxtu ja Jesús.

Jesús tyukku Jerusalén éxtum tu'ugu rey

21 ¹Ko naty jya'tánnu Jerusalén, ko jyajttu Betfajee, jamu ma ja Oliivus Kopk, netu Jesú tkejxy nimajtsku 'yuxruijkru, ²es t'anmaay:

—Nujx ma yu mutsk kajpnu'unk di'ibu yajwingu'ijxup, es jap xypyaqadut kuwuuñ tu'ugu burru to'oxy mudu 'yu'unk di'ibu ni pánnam tkatuk'u'uñu, es mugaju es xyajmínut. ³Es pún jap pán wi'ix m'anu'umxuty, anuumu ko yu mwindsán dyajtuna'añ es pójunuk tkajxumbítut jatugok.

⁴Tyaadu du'un jyajty es yajkuydyúnut di'ibu ja Diosu kyugajxpu myadyak ma tkuxjaay:

⁵Anuumu Syon kajpn:c

“Ixtu yu mrey mnimínudu, tuda'aky,
es ttuk'u'uñu tu'ugu burru to'oxyu 'yu'unk.”

⁶Net ja 'yuxruijkru oj ñíjxtu es ttuundu éxtumu naty ja Jesú tu tyuknipákuñu, ⁷dyajmiindu ja burru to'oxy es ja 'yu'unk, es tpuytaktu ja ñikujxyudu wit éxtumu jyuba'an. Ta ja Jesú ttukpejty. ⁸Es ja mayjya'ayuty dwinya'pudu ja ñikujxyudu wit ja tu'aa, es wiinkpuyt ttujiu ja kepyu 'yaay xye'entsy es ttukwin'o'oxudu ja tu'aa. ⁹Ja ja'ayuty di'ibu ñajxtup jawyiin es nandu'un ja di'ibu miindup ux'ok ya'ax jyoktu:

—¡Muñj 'yítut ja rey Davitu tyuamp 'yaats! ¡Kuni'xy di'ibu miimp éxtumu Kyudunaabyu Nindsun'ajtum Dios! ¡Awdattu Dios!

¹⁰Ko kyajpnduñkuñu Jerusalén, nidugekyu ja ja'ay tmuj'íx dmujjáwudu, es dyajtáwdu:

—¿Tii dunu tyaqadu?

¹¹Ja ja'ayuty jyuna'añdu:

—Yu'u du'un ja Diosu kyugajxpu, Jesú di'ibu kugajpn Nazaret, Galileeu ñaaxóty.

Jesús dyajpudsémy di'ibu juuy to'ktup ma ja muñj tsajptujk

¹²Oknum ja Jesú tyukku muñj tsajptujk ñabotsoty es dyajpudsseemy nidugekyu di'ibu naty jap juuy to'ktup, es dyajjumbijty ja myeesuty di'ibu naty jap wyingugoondup ja meeñ di'ibu kyaj ja tsajptujk tja'l'áty, es nandu'un dyajjumbijty ja syíuty di'ibu tyo'ktup ja pak. ¹³Ta ja Jesú jyunañ:

—Duhun ja Diosu jyaaybyajtu jyuna'añ: “Yu ndujkuñts yu'u du'un ma ja'ay kyajxta'aky”, per miidsuty tu xyajwa'añdu ma'tspu aqank.

¹⁴Jap ma muñj tsajptujk ñimiinudu ja Jesú naagudyu wiints esu uxneybyu, es yu'u dya"agudaky. ¹⁵Es ko ja teedywyindsánuuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxruijktañtup t'ijxtu ja muñj'ajtun di'ibu Jesú tyiimpy, es ko tmoodoodu ko ja una'ku'unguty jyuna'añdu muñk ma ja muñj tsajptujk: “¡Muñj 'yítut ja rey Davitu tyuamp 'yaats!”, ta jyot'ambujktu. ¹⁶Ta t'anmaaydyu ja Jesú:

—¿Mmudeeypy éxtum jyuna'añdu?

Ta Jesú 'yadsooy:

c 21:5 Syon yu'u nandu'un ya'andijp Jerusalén.

—Nmudeebyu^ts. ¿Per tii, kyajn^um xyajmadya^laktu miids^uty ja Dios^u jyaaybyajt^un ko ty^aqd^u tmadya^lagy^u? Du^l'un jy^una^la^ñ:

—Tu xypy^ujta^laky es ja una^lku^lung^uty, es ext^u di^lib^u ts^li'spn^um, m'awdát^udut amumdu^luk jot.

¹⁷Ta ja Jes^us japy^u tnikakt^u, es oj ñejxy ma^l Betañ^u kajpn. Jap myaay.

Jes^us tkajxpéky ja iigu kepy

¹⁸Jakumbom jepy ko Jes^us jy^umbijty es jatugok ñejxy Jerusalén, ta yu^l'o^lk^u. ¹⁹Ta t^lijxy tu^lug^u iigu kepy tu^lub^u'qay. Ta tnim^ujwa^lky, es kyaj tpaty ni ti tyu^ump ja kepy, je^ley^u 'yaay. Ta ja Jes^us t'anmaay ja iigu kepy:

—Ni na^l'a^l mganakytyu^ump'átut.

Nety^u ja iigu kepy oj tyutsnu^u.

²⁰Ko t^lijxt^u ty^aqd^u ja u^lxr^ujk^upt^u, d^u'u^ln^u wy^u'u^lmudyaaydy^u es dyajt^udu^l ja Jes^us:

—¿Es wi^l'ix^u d^u'un ko ty^aqd^u iigu kepy tu ty^u'utsy tim pójun^u?

²¹Jes^us 'yadsooy:

—Tuy^lajt^un n'anu^umu^ldu^l ko p^un mmudajtt^up ja mabujk^un es kyaj xy^ujpjáw^udu^l, kyaj yu^l'u^lady^u ty^aqd^u mba^lat xytyund^u éxtumts tu ndu^l ja iigu kepy, ext^u m'anu^umu^ldu^lb^u ty^aqd^u kopk: "J^uwa^l'ak ja ya^la es n^ujx mejeñóty." Es d^u'un jyátut. ²²Es t^lugeky^u di^lib^u miits m'amoodod^up ma^lmgajxta^laktu, p^un mmubu^lkt^up, m'axáj^udu^lp.

Jes^us kyutujk^un

²³Ta ja Jes^us ty^ujk^u mu^l tsajpt^ujk ñabotsoty. Es ma naty ya^l'u^lspeky ñimiinad^u ja teedywyindsán^uty es ja israelítudy^u myu^lja^l'aydy^ujk, es yajt^uu^lju^ldu^l:

—¿P^un kyutujk^un mu^l xytyuñ^u ty^aad^u? ¿P^un tu mgutujk^unm^uo'oy^uty?

²⁴Ta Jes^us t'adsood^u:

—Uj nand^u'un nyajt^uwaambyu^ls tu^lug^u ayuk miids^uty. P^un xy^ladsooj^umbijtp^us, net n'anu^umu^lti kutujk^unt^us uj mu^lut nduñ^u ty^aad^u.

²⁵¿P^un kutujk^unm^uooy^u ja Fwank es yajn^ubátt^u, Dios o yu ja^l'ay^uty?

Ta ak yu^l'u^lj^uty ñay^u'u^l ñaygyajx^udu^l es ñayjy^una^l'anu^udu^l:

—P^un n'okjuna^l'anu^um ko Dios tuk'ana^lam^u, ta yu xy^ladso^lom: "¿Es ti ko xykyam^ub^ukt^u?" ²⁶Es p^un njuna^l'anu^um ko ja^l'ay^uty, ta yu ja^l'ay^uty xytyu^lun^u axu^luk, mut ko nid^ugeky^u yu^l'u^lj^uty tmub^ukt^u ko Fwank yu^l'u^lj^uty ja Dios^u kyugajxp^u.

²⁷Ta t'anmaaydy^u ja Jes^us:

—Kyajts nnijáw^udu^l.

Ta ja Jes^us 'yadsooj^udu^l:

—Es uj nan kyajts miits n'awáñad^u ko ti kutujk^unt^us uj mu^lut nduñ^undus^u ty^aad^u.

Nimajtsku ja^l'ay tukka^lax éxtum^u ijxpajt^u

²⁸Min n'oktukm^umadya^laktu tu^lug^u ijxpajt^u:

—Tu^lug^u ja^l'ay tmudaty majtsku mya^lank. Ta t'anmaay nidu^luk: "Nit^u, n^ujx mduñ^u m^uds^u n'uuv^u kam." ²⁹Ta ja 'yu^l'unk 'yadsooj^u: "Kyajts

nnu'jxa'añ." Oknūm dyajtugajtsy ja wyinma'añ, es oj ñejxy tuumbu. ³⁰ Ta ja u'unkteety oj tninejxy jatu'uk, es nandu'un t'anmaqay. Es 'yadsooju: "Oy, tatū, nnejxyuts." Es kyaj oj ñejxy. ³¹ ¿Di'ibu nidu'ugu tyadu majtskpu tyuuñ extum ja tyeety ttsejky?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Ja jawyiimbu.

Ta ja Jesúus 'yanmaayudu:

—Tuy'ajtuñ n'anuñmuñdu ko yu yajkugubajtpu esu kujeñdyo'oxyuñty tukhduñ ma yu tsajpótmuñdu kutujkuñ oy miits mgadimtukhduñ. ³² Mut ko yu Fwank Yajnuñabajtpu myiñ tuk'ijxpu wi'lixu Dios ttseky mjiky'attut, es miidsuñty kyaj xymyubujktu, es nik ja yajkugubajtpu es ja kujeñdyo'oxyuñty mu'bujkuñdu. Es miidsuñty, oy oj xyja'lixtu tyadu, kyaj xyajtugajtstu mjoñ mwinma'añ esxyuñ xymyubujktu.

Axuñ kamgwentu'ajtpuñ extumu ijxpajtuñ

³³ Muñdowdu tyadu jatu'ugu ijxpajtuñ. Tu'ugu ja'ay oj tkojy ja uuñu kam. Ta tnageemy es dya'uyuñuñ ma dyajnipatut ja uuñu ko yajwinma'adsa'anuñ, es tkojy tu'ugu potsy kujxm ma mbaat jam n'ijxkakum es ngwentu'ajtum tugekyuñ.

'Oknūm tmooy ani'xy ja uuñu kam mut wiink ja'ayuñty, es tsyo'onnuñ. Jagam nax jagamgajpn oj ñejxy. ³⁴ Ko tpaty ja tiempu ma ja uuñu yajtujkmukannu, ta tkejxy naagudyu tyuumbu es t'amdowut ja muñduumbuñty ja uuñu di'ibu pátup ja kugam. ³⁵ Es ja uuñu kamgwentu'ajtpu tmajtstu ja di'ibu ja windsún kyajx. Ta twojptu es dya'o'ktu naaguty, es naaguty tka'tstu. ³⁶ Net ja kugam tkejxy ja wiinkpu tyuumbuñty waanu ni'liguñ, es ja uuñu kamgwentu'ajtpu nandu'un ttuundu jatugok.

³⁷ Es tim ok tkejxy ja kyu'um u'unk, es wyinmaay: "Wyindsu'ugubu daa yu n'u'unk." ³⁸ Es ko t'ijxtu ja uuñu kamgwentu'ajtpu ko myiñ ja wyindsuñ 'yu'unk, ta ñayjyñanáñdu ak yu'ajuty: "Tyaduñ du'un di'ibu 'yaxajuyaampy ja kyuma'añ. Min n'ok'ya'o'kum es du'un nmewa'umam yu uuñu kam." ³⁹ Es ta tmajtstu, es dyajpudsuumdu uuñu kamoty es dya'o'ktu.

⁴⁰ Ta Jesúus dyajtuñ:

—Es ko myínut ja kugam, ¿ti tyúñhp muñdu tadtu kamgwentu'ajtpuñ?

⁴¹ Ta t'anmaaydyuñ:

—Ya'oooktup es ni tkapa'ayówut, es ttuk'anu'xut yu tadtu ñax ja wiinkpuñty muñduumbuñty di'ibu tukkudukhduñ ma ja tiempu tpaadut ja pyuñta'aky di'ibu pátup.

⁴² Net ja Jesúus t'anmaay:

—Ja Diosu jyaaybyajtuñ jyuña'añ:

Ja tsaq di'ibu ja pojtspru 'yuxtijtu,

tu tpaaty ja lyugaar ma ja tujk t'ujx'aty.

Tyaadu du'un ja tyu'unuña Nindsun'ajtum Dios,

es n'okwu'umadya'ayum du'unu.

¿Tii ni na'anum miits xykya'uxrukta yu tyaadu? ⁴³ Muñdu tyadu, ja'ats n'andijpy ko myajpukuya'añdu ja tsajpótmuñdu kutujkuñ, es yajmo'oya'añ ja ja'ayuñty di'ibu myeepy ja Dios di'ibu pátup. ⁴⁴ Es oytyim púñuty ko

kyudáwut mä tyadu tsaa, jo'pts tyúnadut; es di'ibä niküübyajtubä tyadu tsaa, tukwa'ayuhyä'a'yudup.

45 Ko ja teedywyindsánuty es ja fariseeuty tmudoodu ja ijxpajtun di'ibä Jesús pyçjtákypy, ta tmüwinmä'añbyáttu ko yu'ü naty yajmadyákp. **46** Ta tjamatandsa, per tsyä'kudu ja mayjya'ay, mut ko ja ja'ayuty jyuna'andu nidügekyu ko Jesús yu'ujuty ja Diosu kyugajxpu.

Di'ibä rey tyuun ko 'yu'unk pyejky

22

¹Jesús t'akpüjtäky ja wiinkpu ijxpajtun, es t'anmaaydyu:

²—Yu tsajpótmudu kutujkunu du'un éxtum tu'ugu rey di'ibä tyuun ja xuu mä ja 'yu'unk pyejky. ³Ta tkejxy ja pyo'oduumbüty woobü di'ibä naty jawyiin tu' t'anuumudu, peru taadüty kyaj myinandu. ⁴Ta jatügok ja rey tkejxy ja pyo'oduumbüty, es t'anuumu: "Anuumudu taadüty ko tyam tu' 'yabatüdyä'ay ja ka'ay ukun. Tu's nya'eegyuty ja ndsajkaatsu ni'xyátyutypyu es tügekyu 'ity abaqadu. Wa'an tmindu." ⁵Per ja di'ibä oj yajwówdü kyaj ttuundu kwentu, nidu'uk oj ñejxy kyamoty, jatu'uk oj ñejxy to'kpu, ⁶es ja wiinkputy tmajtstu ja reyu pyo'oduumbu es ttuundu axuuk, extu ko dya'o'ktu.

⁷'Es ta ja rey jyantsyjyot'ambejky, es tkejxy ja syoldaqadüty es dya'o'ktu taadu di'ibä tu' ya'o'kxuhy ja pyo'oduumbu, es dyajno'ktu yu kyajpn. ⁸Net t'anmaay ja tyuumbüty: "Tügekyu 'ity abaaadu ma tyadu xuu, peru taadüty di'ibä tu' yajwówdü, kyaj ñitákuty myíndut. ⁹Nujxtu mä yu kajpngijkyudu muj tu'u, es wowdu mä tyadu xuu nidügekyu di'ibä mbatypy." ¹⁰Ja po'oduumbüty tsyo'ondu es dyajmiindu nidügekyu di'ibä pyattu, oyjya'aybyu esu kyaj 'yoyjya'aybyuty; es du'un 'yujtspejty ja tük müt ja ja'ayuty.

¹¹'Net ja rey tyujku tügoty es t'ixa'añ di'ibä naty tu' yajwówdü. Net t'ijxy tu'ugu ja'ay jap ko kyaj tmüdaty ja wyit éxtum pyaadyuty ttuktuku tadu xuu. ¹²Es ja rey t'anmaay: "Mugu'uk, ¿wi'ixä du'un mij tu' mdruk ja yaa es ni tu' xykyatuktuku yu mwit éxtum pyaadyuty xytyuktuku tyadu xuu?" Es amoñu oj wye'emy ja yedyujk. ¹³Net ja rey t'anmaaydyu ja wingiibuty: "Kuwæun tekywyuundu es jubijppudsámdu awa'atstüm mä ja koots'ät, ma ja'ay jyu'uy yä'axtut es ñaydyutskäadudut müt ja ayo'on."

¹⁴Ta ja Jesús 'yakjünán:

—Pes may di'ibä yajwoodup, per waanu di'ibä yajtukwijtstútp.

Jesús tmadya'aky ja kugubajtun

¹⁵Ta oj ñuixnudu ja fariseeuty es dyajti'igüdu ja wyinmä'añuty wi'ix mbaat dya'anuguga'adu ja Jesús. ¹⁶Es ta tkajxtu naagüty ja jya'ayuty ti'igüu müt ja Eroodusu jya'ayuty, es t'anmaaydyu Jesús:

—Windsún, nniija'adupts ko mgajxy müt ja tuy'ajtun es ko mya'uxpeky müt ja tuy'ajtun Diosu ñu'lü tyu'u, es ni xykyatuñu kwentu di'ibä ja'ayuty myadyáktüp, müt ko kyaj mmujpudsémy müt ni pún.

¹⁷Winmä'añmyooydyuguts. ¿Oyu daa kots ngugubáttut mä yu yajkutujkpu kopk, o kyaju?

¹⁸Ñija'abä naty ja Jesús ja tyaadüdyu 'yaxæk winmä'añuty. Ta t'anmaaydyu:

—Miidsuty di'ibu nay'andijudu es jyiky'attu tuy'ajtumut, ¿ti kots miits xyajka'aja'andu? ¹⁹Tuk'lijxtuguts ja meeñ di'ibu muut mgugubety.

Net dyajmiindu tu'ugu platu meeñ. ²⁰Ko tyaadu t'ijxy ja Jesús, net dyajtuuy:

—¿Pánu tyaadu wyiin jyajp esu xuu di'ibu yam kuxja'ay?

²¹Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Yu yajkutujkpu kopku wyiin jyajp.

Net ja Jesús 'yanmaqayudu:

—Pes mo'oydyu ja yajkutujkpu kopk ja di'ibu yu'u jya'a'ajtypy, es mo'oy ja Dios di'ibu Dios jya'a'ajtypy.

²²Ko tmuddoodu tyaadu, ta du'uñu wyu'umudyaaaydyu. Ta tmastuttu es oj ñujxnuduu.

Ja'ay dyajtuwdu pun jikypyúktup ja o'kputy

²³Nan ja xuu naqaydyu saduseeuty oj tninujxtu Jesús. Ja saduseeuty jyuna'andu ko kyajp jyikypyuka'añ ja o'kputy. Du'uñu tyaadu ttuknibujtákudu:

²⁴—Ya'uxrujkpu, Moisés ja 'yana'amuñ junaamp ko tu'ugu yedyajk 'yeeky es kyaj tu tpuattu 'yu'unk, ja myuga'ax pyákup ja ku'ekytyo'oxy es tmudáttu ja 'yu'unk, es ja'a tyuknikuxm'átu ja jamyii. ²⁵Du'uñ jyajty ma uudsuty. Tamu naty juxtujk tukka'axu yedyajkuty. Ja ka'axkópk pyejky, es 'ye'ky, es kyaj tpattu ja 'yu'unk. Ta ja myumajtskpu tpejky ja ku'ekytyo'oxy. ²⁶Es nandu'uñ jyajty, es ja myuuduujkpu nandu'uñ jyajty, extu ko 'yabuudsuumdaay nijuxtujk. ²⁷Es ko tyaadu du'uñ tugekyu ñajxy, ta 'ye'ky nandu'uñ ja toxtyajk. ²⁸Es ma jyikypyuka'andu ja o'kputy, ¿pánuñ nidu'ugu tadu juxtujkpu ñua'kuty ñudo'oxy'átup, ja'a ko tu pyajktulaydyu mut yu'u?

²⁹Jesús 'yadsoojudu:

—Miidsuty nugoo m'okkajxtugooñdu mut ko kyaj xyñijáwudu ja Diosu jyaaybyajtu es ni ja myuk'ajtunañ Dios. ³⁰Es ko ja o'kputy jyikypyúktup, ni kyapúktu ni pán, pes du'uñ 'yíttut éxtumu Diosu 'yánklusu tsajpótmudu. ³¹Yu o'kputy situy jikypyúktup. ¿Tii kyajnuñ miits xykyajxtu di'ibu Dios ku'uñ junaamp ma ja jyaaybyajtu?, ma t'anmaqay ja Moisés: ³²“Ujtsu du'uñ ja Abraanu Dyios, Isaa esu Jakoob.” Yu Dios kyaj yu'u Dyios'átyuty ja o'kputy, yu'u du'uñu jiikypyuty.

³³Ko ja ja'ayuty tmuddoodu tyaadu, du'uñu wyu'umudyaaaydyu mut ja yuxrujkunuty.

Ana'amunu waanu mujru

³⁴Ko ja fariseeuty tnija'adu ko Jesús tu dya"amondu ja saduseeuty, ta ñaymyujkudu, ³⁵es nidu'uk yu'ujity di'ibu tsajptugóty ya'uxrujkpu tjakajxywyitsa'añ ja Jesús. Ta dyajtuuy:

³⁶—Ya'uxrujkpu, ¿di'ibu du'uñ ja ana'amuñ ni'igu myuájuty?

³⁷Jesús jyunañ:

—“Mdsókup ja mWindsán Dios mut winup mjot, mut winup m'anmaqaja'an es mut winup mjot mwinma'añ.” ³⁸Tyaadu du'uñ ja jawyiimbu ana'amu

di'ibu ni'igu myújuty. ³⁹ Ja myumajtskpu nandu'un éxtumu tyaadu: “Mdsókpu ja mmudujkpu'qu éxtum mij ku'um mnaydsyékyuty.” ⁴⁰Tyadu majtskpu ana'amun yu'u tyukwa'kpejtypy tugekyu ja Moisesu 'yana'amun es ja 'yuxrujkuuty ja Diosu kyugajxputy.

¿Pánu tuuamp 'yaats ja Kristu?

⁴¹Maaunumu naty ja fariseeuty 'yak'íttunum ni'amuku, ⁴²Jesús oj yajtuwudu:

—¿Ti mwinmauaydyuup miidsuuty mut ja Kristu? ¿Pánu du'uun tuuamp 'yaats?

Ta 'yadsoodu:

—Yu'u Davitu tuuamp 'yaats.

⁴³Ta Jesus 'yadsooja:

—¿Wi'ix ko yuu Davit mut ja Espíritu Santu myuk'ajtuun t'anuumu nWindsán? Ja'a ko du'uun jyuunáñ:

⁴⁴Yuu Dios t'anmauay ujtsuu nWindsán:

“Uuunu yaa aga'añdsyoo ma ujuu,

extu kots uj nyajtugóyut nidugekyu ja mmudsip.”

⁴⁵¿Es wi'ix mbauat yuu Kristu tuuamp'áty 'yaats'átyuty ja Davit?, ja'a ko Davit ku'um junauamp “nWindsánuuts.”

⁴⁶Es ni pán tkapauty wi'ix 'yadsówut ni tuk aa. Es extu ja xuu ni pán kyanakyñaydyuk'a'ijxu es tii dyajtuwuta.

Jesús tnigajxy ja fariseeuty es di'ibu tsajptugóty ya'uxrujktuu

23 ¹Net ja Jesus t'anmauay ja 'yuxrujkputy esu ja'ayuty:
²—Yuu di'ibuty tsajptugóty ya'uxrujktuu esu fariseeuty kyajxwátstup ja Moisesu 'yana'amu. ³Pes du'uun mumudowdu miidsuuty es tundu tugekyu di'ibu mduknipujkpu; per katu xypyauujxtu éxtum yu'uujuty jyiky'attu, mut ko wiinkpu myadyáktuu es wiinkpu tuuundup. ⁴Pes yu'uujuty 'yawuundup ja tsemy jantsy jemtsy di'ibu ni mbauat ngamumadákum, es tpuujtulaktuu es ttsumuuluktu ja ja'ayuty, per yu'uujuty ku'um ni je'eyuu mudu kuyuhwa'xy tkapuduku. ⁵Tugekyu di'ibu tuuundup, yu'uu du'uun wi'ix myuuprudsámdu mayjya'ayóty. Pes t'aktim'yajmáju ja kaju'unk ma dya'ittu waanu Diosu 'yana'amu es ñaydyukwimbokmuuwuñuty es ñaydyukkuuwuñuty, es nandu'un dya'óyuu yéñuudyuu kyapyuu pyaduu pyaxuunán kudiinum ja wiinkpuu, ⁶es jam tyim'uuñuuya'añ ma ja ja'ayuty mbauat yajxón 'yíxuutsajptugóty, es jam 'yu'uuñuuya'añ ma yu windsu'ukun tuyu'uuyo'oy muej windum ma pán kyay 'yiiky, ⁷es tsyojkutu es ja ja'ayuty 'yubo'x kyajxpo'xuudtuu mudu windsu'ukun tu'auay es 'yanu'uumxuudtuu ya'uxrujkpu.

⁸'Per miidsuuty katu xy'adsoktu es ja ja'ayuty m'anu'uumxuudtuu ya'uxrujkpu, mut ko miits mdukk'a'x'ajttuu nidugekyu es ti'igyu je'eyuu xymuudtuu yuu MuYu'uxrujkpu, uj, yuu Kristu. ⁹Es katu pán miidsuuty xytueetyñiwa'añ ja wiinkpu, mut ko mmudajttuu tu'uk je'eyuu mDeedyuty di'ibu ijtp tsajpótm. ¹⁰Es ni mgajuuna'andu ko jyaadyuu mwindsuunu wiinkpu, mut ko uj, ja Kristu, uj du'uun je'eyuu mWindsuu'ajtypy. ¹¹Di'ibu myuudiimp

oypyáñutu mä miidsütyun, yu'ü dä'ün ijtp mäj mä miidsüty. ¹²Mät ko di'ibü nayyajtmüjprüdsüümüp käl'üm, yu'ü dä'ünü Dios püjtáküp mutsk; es di'ibü nayjya'láp mutsk, yu'ü dä'ünü Dios püjtáküp mäj.

¹³¡Püroobü miits di'ibüty tsajptugóty ya'üxprüjktüp es miits fariseeüty, mnay'andíjüdüp mjiky'attü tuy'ajtün mäut! Mya!"adujktüp esü ja'ay kyatáküdüt mä tsajpótmüdü kutujkün. Miidsüty käl'ümüty kyaj mdáküdüt es ni xykyana'ixtu es ja wiinkpüty tyáküdüt di'ibü jatukuyándüp.

¹⁴¡Püroobü miits di'ibüty tsajptugóty ya'üxprüjktüp es miits fariseeüty, mnay'andíjüdüp mjiky'attü tuy'ajtün mäut! Miits mbaüküdüp ja ku'ekytyoxy yu' tyujkuty, es ko kyaj xyajniguxü'uga'andü, jeky mgajxta'aktü. Paaty myajmo'oydyut ni'igü ja kumüdo'on.

¹⁵¡Püroobü miits di'ibüty tsajptugóty ya'üxprüjktüp es miits fariseeüty, mnay'andíjüdüp mjiky'attü tuy'ajtün mäut! Miits mduk'yo'oydyaaadyüp tugekyü ja naxwíñüdüt esü jikymyejyñüty es xytyukpanüjxa'andü ja ja'ayüty ja mmubækünuüty, es ko naty tu xytyukkupaktu, majtsku dä'ün ñítáküdüt tadü ja'ay ja ayoodákn es küdiinüüm miidsüty. ¹⁶¡Püroobü miidsüty, wiindsüty di'ibü wiyits'ye'epy ja myüwiints!, mät ko mjuna'andü ko kyaj tyimwi'ixüty ko nwåndákum es nyajtestiigü'ajtum ja mäj tsajptüjk; per pün ja pün twanda'aky es dyajtestiigü'aty ja mäj tsajptüjkü 'yoorü, yu'ü sitüy koonüüm tkuydyúnüt. ¹⁷¡Wiints kunübáputy! ¿Tiibü dün ni'igü mäj'ajtün myüdajtypy? ¿Ja oorü o ja mäj tsajptüjk di'ibü ya'lijtypy wä'ats tadü oorü?

¹⁸Miidsüty nandü'ün mjuna'andü ko pün ja pán ñaywyanda'agüüty mät ja artal, kyaj jyatyimpaadyüty tkuydyündüt; per di'ibü naywyandáküp mädü windsü'kün di'ibü ijtp artalkuejxm, yu'ü sitüy koonüüm yajkuydyúnüt. ¹⁹¡Wiindsüty! ¿Tiibü dün ni'igü mäj'ajtün myüdajtypy, ja windsü'kün, o ja artal di'ibü ya'lijtypy wä'ats ja windsü'kün? ²⁰Es di'ibü naywyandáküp mä ja artal, kyaj ñaywyanda'agüüty yu'üyü mä ja artal, nandü'ün dä'ün mät tugekyü di'ibü ijtp jam. ²¹Es di'ibü naywyandáküp mä ja mäj tsajptüjk, kyaj yu'üjüty ñaywyanda'agüüty mä ja mäj tsajptüjk, nandü'ün dä'ün mä ja Dios tsyüsüün. ²²Nandü'ün di'ibü naywyandáküp mä ja tsajp, naywyandáküp mä Dios 'yu'uñü yajkutíky, es nandü'ün mädü Dios di'ibü jam yajkutujkp.

²³¡Püroobü miits di'ibüty tsajptugóty ya'üxprüjktüp es miits fariseeüty, mnay'andíjüdüp mjiky'attü tuy'ajtün mäut! Miits mdukwinyoxtüp ja Dios ja dyezmu tojx tsooy: ja xu'uk, ja anís esü komínus, per kyaj xytyundü kwentü ja üxprüjkan di'ibü ni'igü 'yóyüty mä yu' ana'amun, di'ibü dä'ün ja tuy'ajtün, ja pa'ayo'on es ko ja'ay jyiky'attü yajxón. Oy ko xytyukwinyoxtü ja dyezmu, per tsojküp nandü'ün es xytyündüt di'ibü ni'igü 'yóyüty. ²⁴Dä'ün miidsüty éxtum pénutu wiyits'ye'epy ja myüwiints, es éxtum pénutu 'yaxijttüp tu'ugü tsuktsu'unk es jyu'ündüp tu'ugü kameyü.

²⁵¡Püroobü miits di'ibüty tsajptugóty ya'üxprüjktüp es miits fariseeüty, mnay'andíjüdüp mjiky'attü tuy'ajtün mäut! Miits myajwátstüp niküjxy ja mvasü es ja mdexy, per jyodoty ujts 'yity mät di'ibü tu xymyaatstü es tu xy'adsoktu. ²⁶¡Fariseeü wiindsüty! Jawyiin xypyújut jodoty ja mvasü es ja mdexy, ja'adsü dä'ün n'andijpy yu' m'aa mjot, es nétnüüm wyu'umütl wä'ats nandü'ün mniküjxy.

²⁷'Es püroobü miits di'ibüty tsajptugóty ya'üxprüjktüp es miits fariseeüty, mnay'andíjüdüp mjiky'attü tuy'ajtün mäut! Dä'ün miidsüty

éxtum mä o'kpu ñaxtuku. Ñikóyutu poop es tsuj kyaxe'eky, per naaxóty japh o'kpu pajk es tugekyu axuk'ajtun. ²⁸Du'unu dñu miidsuty éxtum tyaadu. Mguxu'uktu éxtum ja'ay di'ibu jiky'ajtp tuy'ajtun muut, per mjodótyutu ujts mdu andakun esu axuk'ajtun.

²⁹;Puroobu miits di'ibutu tsajptugoty ya'uxrpujkutu es miits fariseeuty, mnay'andijudup mjiky'attu tuy'ajtun muut! Miits mbojtstup mä ñaxtujkuðu Diosu kyugajxputu es m'oydyuundup ja kyupótsyutu ja di'ibu tu jiky'ajtum tuy'ajtun muut, ³⁰es net mjuna'ländu: "Kooxyup udsajtum oj njiky'ajtum mä jiky'ajttu ja n'aptujk'ajtum, kyajxyp oj nbudujkum es nya'o'kumxyp ja Diosu kyugajxputu." ³¹Mudu tyaadu miidsuty ku'um mnay'uxkápuðu ko m'ok'átudu di'ibu ya'o'ktu ja Diosu kyugajxputu. ³²Pes aktuungáxtu di'ibu ja m'aptujkutu yajtsondáktu.

³³;Miidsuty du'un éxtum awa'ländsa'añhun! ¿Tii mjunañdup xytyijy ko mnitso'oktut mä ja muj tuydyu'unuh? ³⁴Es uj n'akkaxaambyuts yu Diosu kyugajxputu, yu kuwijpyu es yu ya'uxrpujkputu, es miits mya'ooktup es myajkruuzpáttup naagutu, esu wiinkputu xwyóptut es xypyajudíttut kajpngajpn. ³⁵Es du'un mä miits kya'ada'ayut ja pojpu ma dya'o'ktu tugekyu ja jiky'attu tuy'ajtun muut, tsyonda'aky mä Abel, tu'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajt tuy'ajtun muut, es extu Zakariuhs, Berekiuhs myaank, di'ibu miits mya'o'ktu muj tsajptujk winduuy es artal uxku'hy. ³⁶Tuy'ajtun n'anuumu ko ja pyeky yu tyaadu tugekyu, jaa kya'ada'ay ma ja ja'ayutu di'ibu tyam jiky'ajtup.

Jesús tniya'axy ja jerusaléngudu ja'ayutu

³⁷;Jerusalén ja'ayutu, Jerusalén ja'ayutu, miits mya'o'ktup ja Diosu kyugajxputu es mguka'tstup ja Diosu 'yayuk kajxwa'xp di'ibu mduknigajxudu! ¡Kanak ókuts tu njayajmuka'añuts yu m'u'unk m'uña'kutu, éxtum tuttaak dyajmíky ja tyutku'ungutu kyaknbatku'p, per kyaj tu xytsyoktu! ³⁸Ixtu miidsuty ja mdijk wi'ix wyu'uma'añ kubak. ³⁹Du'unuts miits n'anuumudu ko kyajts xyñaky'íxtut jaanum extu ko jya'tut ja tiempa mä mjuna'ländet: "Kuni'xy di'ibu miimp Nindsan'ajtumguya'xm."

Jesús tnigajxy ko ja muj tsajptujk tuygoya'añ

24 ¹Tso'onuñu naty ja Jesúus mä ja muj tsajptujk. Tamu naty ñuixnu ko ja 'yuuxrpujkputu myuwingoonudu es ttuk'ixa'ländu ko jantsy tsuj ja tsajptujk potsy'ajtun. ²Es ja Jesúus 'yadsooy:

—¿M'ijxtup tugekyu tyaadu? Tuy'ajtun n'anuumu ko yaa kyaj wyu'uma'añ ni tu'ugu tsaq ñayñikoombétyutu, tugekyu tuygoya'añ.

Ijxwu'umun ko ja naxwíñudu tuygoya'añ

³Net oj ñuixtu ma ja Oliivu Kopk. Es ko natyu Jesúus jam 'yu'uñu, ta yu 'yuuxrpujkputu oj 'yanu'umxudu ayu'udsyu:

—Njanijawhyándupts na'a dñu tyaadu jyata'añutu. ¿Wi'ix ja ijxwu'umun esuts nñjx nnijawu ko mmina'añu naty es mä ja naxwíñudu tuygoya'añ?

⁴Ta Jesúus 'yanmaayudu:

—Mnaygywenta'átudup kudiibū pán mwin'ānudut. **5** Müt ko may myina'andū win'āumbutū di'ibū juna'anaamp: “Újtsu dū'ān ja Kristu”, es wycin'āunaampy mayu ja'ayutu. **6** Es ko xymyādoo'íttaat ja tsip nixim niyam, katū mnay'adsu'ugudu. Dū'ān jyata'añ, per kyajnam dū'ān yu'ājutu mā ja naxwíñudu tyugoya'añ, **7** müt ko tsyiptuna'andū tu'ugu naxwíñudu mādu wiinkpū esu ana'ambutu nandu'ān, es myina'añ ja muk yuu esu muk ujxutu oymyaaty. **8** Tugekyu tyaaadu yu'u dū'ān maanum je'eyu tsyonda'aky ja ayo'on.

9 Net mguyaka'ānudu miidsutu es myajtúndut axuuk, es extu mya'ooga'ānudu; es nidugekyu naxwíñudu ja'ayutu mduk'lak'ata'ānudu müt ujtskyujxm. **10** Ma tada tiempu may dyajtagoya'andū myubujkunutu, es ñaymyādsip'ātudut nixim niyam es ñayya'ooga'ānudu nandu'ān. **11** Kuxu'āgaamp mayu andákputu es jyuna'andut ko yu'ājutu ja Diosu kyugajxpu, es dū'ān twin'āuna'andu mayu ja'ayutu. **12** Es jaa'ataqamp waanu ni'ligu ja axuk'ajtun, es kyaj ja ja'ayutu tnakymyādattu ja tsojkun nixim niyam. **13** Es di'ibū 'yakmubejkyryum dū'āñum, yu'u nitso'ogup. **14** Tyadu oybyu ayuk di'ibū ñimadyakypy ja tsajpótmudu kutujkun yajkajxwa'xaamp es yajknijáwut mā tugekyu naxwíñudu, es net myina'añ mā tyugoya'añ ja naxwíñudu.

15 Yü Diosu kyugajxpu Dañel tkuxjaay di'ibū tyúndup ja axuukpu. Jaygyúkudu di'ibū yam n'anuumhyándup. Ko xy'íxtut mā wa'ats lugaar tyanu di'ibū kyaj tmuj'íxy ja Dios, **16** net di'ibáty ijjtubu naty Judeeñ, ka'aktup jap es ñuixtut tungujxy kopkkujxy. **17** Di'ibū naty jam tujkkujxm, kyaj jyūnáku es nuixj tniduku di'ibū jap es tjuuda'ānüt. **18** Es di'ibū naty jam kyam, kyaj jyūmbítut es min t'ooxy ja wyit. **19** ¡Puroobu ja toxtyujkutu di'ibū naty ijtp u'unkmüt mā tada xuu es di'ibū ya'u'unktsi'tstup! **20** Amdow pujktsówdu miidsutu ja Dios kudiibū mga'aktut mā naty xyuxy es kudiibū dū'ān mjáttut mā ja po'xunxuu. **21** Müt ko net 'yita'añ ja muk ayo'on, éxtu ni na'ānūm kyajaty extu mā naxwíñudu tsyondaky, es ni dū'ān kyanakyjyata'añutu jatugok. **22** Es púnus Dios kyaj dyajwaanu tada tiempu, ni pán kyatso'oktut, per yajwaanabu'u müt ko ttseky pánatu yu'u tu twin'ixy.

23 Ko naty pén miits m'anu'āmxudu: “¡Ixtu!, tyaaadu dū'ān ja Kristu”, o “¡Ixtu!, tuxim ja Kristu”, katū xymyābuktu. **24** Müt ko minaamp ja win'āumbutu di'ibū nayyajnaxánudup éxtum Kristu es éxtum Diosu kyugajxpu, es tyunaampy yu'íjxwū'āmūn esu muj'ajtun, es extu yu'ājutu jyawin'āunándup ja ja'ayutu di'ibū Dios wycin'ijx. **25** Tu n'anuumudu miidsutu yu'ātyaaadu tim jayujp. **26** Paaty ko pén m'anu'āmxudut: “Tuxim ja Kristu mā yu'āty muj'itun”, katū jam mnajxtu. O pén m'anmaayudup: “¡Ixtu!, tyap kwartu tugoty”, katū xymyābuktu. **27** Müt ko éxtum tye'xy ja judsuk mā yu'āxuu pyudsemy es extu mā xuu tsyi'ity, dū'ān nmina'añuts uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu. **28** Mā ti tu 'yeeky, jam ñaymyúkudu ja kus.

Wi'ix jyūmbítut ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu

29 Es ko dū'ānu naty tu ñajxta'ayu tada ayo'on, ja xuu wyingoodsuya'añ, ja po'o kyaj ñakyjyaja'añ, kya'adut ja mādsal'ajutu es yu'xut ja muk'ajtun di'ibū

jam tsajwínm. ³⁰Net ya'íxh₄ tsajwínm ja ijxw₄'um₄n kots Ȑj, ja Naxwíñh₄du Ja'ayh₄dyu Kyudh₄naabyu, nmíñh₄ts. Nidugekyu naxwíñh₄du ja'ayh₄ty jyh₄'uy ya'axt₄t es xy'íxt₄d₄ts nmiñ Ȑj, ja Naxwíñh₄du Ja'ayh₄dyu Kyudh₄naabyu, yoodsóty m̄t ni'ig₄ ja m̄k'ajt₄n es ja m̄j'ajt₄n. ³¹Es ngáxh₄pts ja n'ánklush₄ty ko naty ja trompetu m̄k xyu'uxy, es ñaymyúkhd₄t di'ibáty t̄ nwin'íxt₄ts otyim m̄q̄ty, ma yu jumboj esu yukpoj myiñ es ma yu xuu pyudsemy es ma tsyi'ity.

³²Jattu tyadu 'yijxw₄'um₄n ja iigu kepy. Ko ja xye'entsy 'ity u'unk, es pyudsemy ja 'yaay, miits mnija'ad₄p ko wingoombu d̄u'un ja ambu. ³³Nandu'un ko xy'íxt₄t tugekyu tyadu, mnijáwhd₄p ko wingonu naty esu ts nmíñh₄, éxtum mbaat njuna'anum tujk agu'uybyu. ³⁴Tuy'ajt₄n n'anuumdu ko tugekyu tyadu jyata'añuty m̄anum naty ja ja'ayh₄ty di'ib₄ tyam kyaj 'yooktunum. ³⁵Ja tsajp es ja naxwíñh₄du náxh₄, per ja n'ayúkhts ni na'q̄ya kyakexy kyanaxy.

³⁶'Per ja xuu es ja oorū ni pán tkanijawu, ni yu Diosu 'yánklush₄ty es ni Ȑj, ja Diosu 'yU'unk, yu'uyu d̄u'un je'eyu ñija'ap ja Dios Teety.

³⁷Kots nmíñh₄t Ȑj, ja Naxwíñh₄du Ja'ayh₄dyu Kyudh₄naabyu, d̄u'un jyata'añ éxtum ma ja No'ee jyiky'aty. ³⁸Ma tadt₄ tiempu ma naty kyajnum myiñ ja ayo'onduu, ja ja'ayh₄ty kyay 'yuuktu es ñayyajpúkudu extu ja xuu ma ja No'ee tuyjk ma ja 'yarku. ³⁹Es ni ti tkaja'adu wi'lixu naty jyata'añdu extu jaanum ko myiñ ja ayo'onduu. Ta yajji'xh₄du nidugekyu. Nandu'un jyata'añ kots nmíñh₄t Ȑj, ja Naxwíñh₄du Ja'ayh₄dyu Kyudh₄naabyu. ⁴⁰Ma tadt₄ tiempu majtsku ja'ayu naty tyundu kyamotm, tu'uk yajmánujxh₄t es tu'uk yajnika'agut. ⁴¹Majtsku toxytyujk jyutstu, tu'uk yajmánujxh₄t es tu'uk yajnika'agut.

⁴²Wiji m'ítta t̄ miidsu, m̄t ko kyaj xyñijáwhd₄t ti oorū d̄u'un myina'añ ja mWindsúnuty. ⁴³Es nijáwdu tyadu, kooxyu tu'uḡ kudujk tnijawu ti oorū ma ja koots'át myina'añ ja ma'tspu, wiji xyu'up 'ity es kyajxyu'up tna'ixy es ja ma'tspu ya'awátsxh₄du ja tuyjk es myaadsudu. ⁴⁴Páaty miidsu nandu'un ittu wiji es nay'uxkúkudu, m̄t ko ma naty xykya"awix xykyajüp'íxtu, jaats nmina'añ Ȑj, ja Naxwíñh₄du Ja'ayh₄dyu Kyudh₄naabyu.

Oydyuumbu es di'ib₄ kyaj

⁴⁵'N'okpuitákum tu'uḡ kudujk tm̄daty tu'uḡ tyuumbu di'ib₄ kuwiy es tyiimpy ti wyindsán tsyejpy. Ta ttukm̄nikaagu ja tuyjk es bom bom dyajkáyut ja po'oduumbu di'ib₄ jam. ⁴⁶Jotkujk ja tuumbu ko ja wyindsán jya'tut es pyaadudu tkuydyúñ di'ib₄ t̄ yajtuknipéky. ⁴⁷Tuy'ajt₄n n'anuumdu ko ja windsán ttuknipúkhd₄p tugekyu di'ib₄ myadajtypy.

⁴⁸Es n'okpuitákum, p̄u ja m̄duumbu kyaj 'yoyjya'ayh₄ty es je'eyu twinmay ko yu wyindsán jákup ma jya'tut, ⁴⁹ta ttúnut axuuk ja wiinkpuduyu myumáduumbu, es tuyku kaay ukpu m̄du myu'amili'kyjya'ayh₄ty, ⁵⁰es ma tadt₄ xuu ma ja tyuumbu kyaj 'yawíxyh₄ty es kyaj tnijawu ti oorū ja wyindsán jya'ta'añ, net jya'ty ja wyindsán. ⁵¹Net yajmo'oyut ja m̄k tuydyu'unu, yajpuita'agup ma pánuty nay'andíjhd₄p jyiky'attu tuy'ajt₄n muut, ma ja'ay jyu'uy ya'axt₄t es ñaydyutskaqdudu m̄t ja ayo'on.

Nimajkp̄ to'oxyuña'k éxtum ijmpajt₄n

25 ¹Esu tadt₄ tiempu ma myina'añ ja tsajpótma du kutujku, d̄u'un jajtp éxtum nimajkp̄ to'oxyuña'k di'ib₄ wiyitsu'ktu ja lyampru es

t'awixtu ja pujkpu yedyijk. ²Nimugoxku tada to'oxyuna'k kyuwinma'añuty es janimugoxpu kyaj. ³Dil'ibu kyaj yajxón twinmaaydyu, ja'a je'eyu myanajxtu 'yaseytu di'ibu jap lyamprotu; ⁴es ja kuwinma'añbyu oj tmunejxy ni'iligu ja aseytu, kyaj jya'ayutu di'ibu jap lyamprotu.

⁵'Es kom ja dil'ibu naty puqamp kyaipu naty ñaja'ty, ta pyátudu ja tsuu. Ta myanajxtu ni'amuku. ⁶Es éxtum tsu'pun tmudooy kyajxy muk, es jyuna'añ: "¡Ta myiñ ja pujkpu yedyijk! Nuix jujpkubaadu." ⁷Nidugekyu tada to'oxyuna'k pyuduktua. Ta yu lyampru t'uxkujkudu. ⁸Net ja nimugoxkpu dil'ibu kyaj kyuwinma'añuty t'anmaaydyu ja nimugoxkpu kuwinma'añbyu: "Meegyuts waanu ja m'aseytu, mut ko tap kyuixnu yu nlámprudsu 'yaseytu es pi'idsaamp." ⁹Es ja kuwinma'añbyutu 'yadsoodu: "Kyaj, mut ko kyaj tpaqadut esuts uudsutu nyajtündut es ni miidsutu. Nik nuajxtu ma tyeegeyutu es juydyu mja'a." ¹⁰Es ma naty ja nimugoxkpu tjuudyu ja aseytu, net jyajty ja pujkpu yedyijk. Ja to'oxyuna'k dil'ibu naty tu ñay'uxkukuty, ta tyujku mut ja pujkpu ma puqjkranigaya'andu. Ta 'yadijky ja tuk. ¹¹Oknum jyajttu ja nimugoxkpu to'oxyuna'kuty. Ta kyugajxudu: "Windsún, windsán, ya"awa'ats." ¹²Es ya"adsooy: "Kyajts miits n'ixy'attu."

¹³Net ja Jesúz t'anmaaydyu ja 'uuxruijkpyutu:

—Wiji m'ítta, mut ko kyaj xyñijáwudu ti xuu ti ooru nmina'añuts.

Tuktujkpu ooru meeñ éxtum ijmpajtun

¹⁴'Ma myina'añ ja tsajpótmudu kutujku, nandu'un ja jatpu du'un éxtum tu'ugu ja'ay ko ñujxa'añ wiink naxwíñudu, es twooodsooy ja tyuumbutu es ttukkuñudu ja myeeñ.

¹⁵'Nidu'uk tmooy mugoxku ooru meeñ es jatu'uk majtsku ooru meeñ es jatu'uk tu'ugu ooru meeñ. Du'un tmooy nidu'uk nidu'uk éxtum mbaat tmumada'aky. Ta net oj tsyo'onnu. ¹⁶Ja dil'ibu 'yaxaju ja mugoxkpu meeñ, ta tyujku ajuuy ado'kpu mut ja meeñ. Ta nandu'unun dyajganarajty. ¹⁷Nandu'un dil'ibu yajmooy majtsku meeñ dyajganarajty nandu'unun. ¹⁸Es ja dil'ibu 'yaxaju tu'uk, yu'ts ja meeñ ma ttajjuity ja nax.

¹⁹'Tu naty oy jyajku ko jyajty ja wyindsún. Ta tyujku kwentatuumbu. ²⁰Jawyiiin ttuuñ mut ja dil'ibu naty tu tmo'oy mugoxk. Ta tyukkuñudu ja tyuumbu jamugoxk ja meeñ ni'iligu, es 'yanmaayu: "Windsún, xymyooyuts mugoxk, es tyaa jamugoxk dil'ibuts tu nyajganaráty." ²¹Net ja windsún t'anmaay ja tyuumbu: "A weenu. Oymyuduumbu mij. Extum oy tu mduñ ma waanu tu ndukkuñudu, n'aktimtukkuñukup waanu may. Min es nxondákum."

²²'Ok jyajty dil'ibu naty tu yajmo'oy majtsk. Ta t'anmaay ja wyindsún: "Windsún, xymyooyuts majtsk, es tyaa jamajtsk dil'ibuts tu nyajganaráty." ²³Ta ja wyindsún 'yanmaayu: "A weenu. Oymyuduumbu mij. Extum oy tu mduñ ma waanu tu ndukkuñudu, n'aktimtukkuñukup waanu may. Min es nxondákum."

²⁴'Es ko jyajty jatu'ugu tyuumbu dil'ibu naty tu yajtukkuñaku tu'ugu meeñ, ta t'anmaay ja wyindsún: "Windsún, kom nnija'añudsu naty ko m'adsojk, es ko mdsiky ma kyaj tu mni'ipy es xyajpude'eky ma kyaj tu

xywyqjwa'xy, ²⁵padyuts ndsu'ku es tu ndájuts ja mmeen̄ naqxóty. Pes tyqa di'ibu mij mja'a'ajtypy." ²⁶Ja windsán t'adsooy ja tyuumbu: "¡Nuux, axuk muduumbu! Es pun mnija'ap kots uj ndsiky mats kyaj tu nni'ipy es nyajpu^{de}e gyuts mats kyaj tu nwujwa'xy tii, ²⁷paaty tuuhyups ja nmeeñ xypuqjtaku ma yu banku, es kots tu njumbyt, taaxyups n'axaju nandu'un ja nmeeñ'ajuydyúkuts." ²⁸Ta ja windsán t'anmaay di'ibu naty jáputy: "Pujkudu tadu meeñ, es mo'oy di'ibu myudajtypy majk. ²⁹Mut ko di'ibu myudajtypy, aktim'yajmo'oyup es tmudátut waanu ni'igu; es ja di'ibu kyaj tmudaty, aktim'yajpujkudya'ayup di'ibu oynu'unu myudajtypy. ³⁰Esh tyadu nduumbuts di'ibu kyaj ti ttsooty, jubijppudsámdu awa'atstum ma ja koots'át, ma ja'ay jyu'uy ya'axtut es ñaydyutskaadudut mut ja ayo'on."

Ja'ay yajpayo'oy

³¹Esh Jesus 'yakjunáñ:

—Kots uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudy Kyudunaabyu, nmínut mut ni'igu muj'ajtun es juwadity mududsu n'ánklusuty, nétus n'u'uñut ma uñaaybyajn mats uj nyajkutuka'añ. ³²Nidugekyuu naxwíñudu ja'ayuty ñaymyujktuayudut ma ujun, esuts nyajnaywya'xuduts nidu'uk nidu'uk éxtum ja borreeguu kwentu'ajtpu dyajnaywya'xyuty ja byorreeguu esu tsyiip awiingáty.

³³Nbujtul'aguduts ja borreeguu n'aga'añdsyoo es ja tsyiibu n'anajñdsyoots.

³⁴Nétus n'anuuumudut ja nborreegus di'ibuts nya'ijtypy n'aga'añdsyoo: "Mindu miidsuty di'ibuts ja nDeety tu kyunu'xudu. Axájudu ja oy'ajtun ma ngutujkunuts di'ibu Dios mduknibujtaagutu extu ma oj dyajkojy ja naxwíñudu. ³⁵Ja'a ko nmudajtuts ja yuu es miits xyajkaaydyuts, nmudajtuts ja tuudsu es miits xyajnu'úktuts, du'unuts njadijty éxtum di'ibu kyajpuutyijk, es miidsuts xymyooydyuu jajttákn, ³⁶xytyugoy'ajtxuts ja nwit es miidsuts xymyooydyuu, ijtuts pa'am muut es miidsuts oj xykyu'ixtu, ijtuts pujxndugóty es miidsuts oj xykyu'ixtu."

³⁷'Es di'ibu jiky'ajt tuy'ajtun muut xy'anuuumudupts: "Windsán, ¿na'a tu n'ixtu myu'eegyutu es tu nmo'oydyuu mgu'ay m'ukan, o na'a tu n'ixtu xymyudaty ja tuudsu es tu nyajnu'uuktu, ³⁸o na'a tu n'ixtu mjadity éxtum di'ibu kyajpuutyijk, es tu nyajjajtta'aktu, o tu mdugoy'ajtxutu ja mwit es tu nmo'oydyuu, ³⁹o na'a tu n'ixtu mbékyutu es tu ngu'ixtu, o na'a tu m'ity pujxndugóty es tu oj ngu'ixtu?" ⁴⁰Es uj n'adsowuduts: "Tuy'ajtun n'anuuumudu ko ma du'un xytyuundu mut otyim di'ibutu nmugu'uguts, mduundu mut uj nandu'un."

⁴¹'Net uj n'anuuumuduts di'ibu nya'ijtyputs n'anajñdsyoo: "Mastúttuguts miidsuty di'ibu tu yajkajxpóktu. Neix ma ja junya'angu winu xuu winu tiempu di'ibu tu yajtuknibujtaagu es tjaal'átut ja mujk'uugópk es ja 'yánklusuty. ⁴²Ja'a ko nmudajtuts ja yuu es miidsuty kyajts xyajkaaydyuu, nmudajtuts ja tuudsu es miidsuty kyajts xyajnu'úktuts, ⁴³judijtuts éxtum di'ibu kyajpuutyijk, es miidsuty kyajts xymyooydyuu jajttákn, xytyugoy'ajtxuts ja nwit es miidsuty kyaj xymyooydyuu, nmudajtuts ja pa'am es ijtuts pujxndugóty es miidsuty kyajts oj xykyu'ixtu."

⁴⁴'Net ja'ajuty xy'adsowuduts: "Windsán, ¿na'a tu n'ixtu mjadity myu'eegyutu, o xymyudaty ja tuudsu, o éxtum di'ibu kyajpuutyijk o

kyajp^u mwit, o t^u mbéky^uty, o pujxnd^ugót^y es kyaj t^u nbud^uku?" ⁴⁵Es uj n^ladsówud^us: "Tugeky^u di'ib^u kyaj t^u xytyund^u m^udu oytyim di'ib^uty nmuguluguts, nan kyaj t^u xytyund^u mat uj."

⁴⁶'Net^u tyaadut^y ñu^ujxt^ut m^a ja tuydy^uun^un^u win^u x^uwin^u tiemp^u, per di'ib^u jiky'ajt^up tuy'ajt^un^um^uut, y^u'u ñu^ujxt^up m^a ja jiky'ajt^un^u win^u x^uwin^u tiemp^u.

Tkajxy'átt^u pun wi'ix^u Jesús yajmáts^u

26 ¹Ko Jesús tkajxtaay tugeky^u tyaa^ud^u, ta t'anmaay ja 'yu^uxr^ujk^upy: ²—Miits mnija^uad^up ko juxtujmu du'ün ja pasku x^uu, es

uj, ja Naxwíñudu Ja^uay^udy^u Kyud^unaaby^u, nyajk^uyaka^ul^uñuts esuts xyajkruuzpát^u.

³M^a tada^u tiemp^u ja teedywyindsánu^uty es ja di'ib^uty tsajpt^ugót^y ya^uxr^ujk^ukt^up es nandu^uun^u israelít^udy^u myu^ujjia^uaydy^ujk^uty ñaymyu^ujk^udu^u m^a tyu^ujk a^u Kaifás, ja teedywyindsangópk. ⁴Jam dyajt^udy^ujk^udu^u wi'ix t'okmárt^u ja Jesús m^udu andak^un, es 'yoog^ut. ⁵Es ñayju^unánu^u:

—Kyaj jyaaty m^a ja x^uu, kudiib^u x^uñib^udu^uk^uum ja ja^uay^uty.

Tu'ug^u toxty^ujk ttukkuutsy ja pa'^uak xu'kpu ja Jesús

⁶Jamu naty^u Jesús Betañu m^a tyu^ujk^u Simonk di'ib^u yajtijp nilepru pa'^uam. ⁷Ta ñim^uwingoonu tu'ug^u toxty^ujk mut tu'ug^u limet^u alabástrub^u ujts m^udu aseytu pa'^uak xu'kpu es jantsy tsooxpru. Ko naty ja Jesús 'yu'uñu meesu windum, ta ja toxty^ujk oj tyukkuuds^uty kyubajkk^ujxy. ⁸Ko ja uxpu^ujk^upy t'l^ujxt^u tyaa^ud^u, ta 'yajk^udu es jyu^unandu:

—¿Ti ko tyaa^ud^u du'ün tu 'yu^uxt^ugo? ⁹Tya^uad^u t^uu^uxy^upr tsoox yajteeky esxy^upr tu yajtukpudáku^u ja ayoob^u ja^uay^uty.

¹⁰Ko Jesús tm^udooyu tyaa^ud^u, ta jyu^unáñ:

—¿Ti ko xy'oodu tada^u toxty^ujk? Tya^uad^u óyu^udsu^u du'ün tu xytyu^u. ¹¹Pes ja ayoobut^ujk^uty mmudátt^up du'ün^uum m^a miids^uty, per uj kyajts du'ün^uum xymyudátt^ut. ¹²Di'ib^u tyaa^ud^u toxty^ujk t^u ttu^un kots t^u xytyukkuuds^uty tada^u aseytu pa'^uak xu'kpu madsu^u minil^ux, ja'a du'ün jyu^ujp^uijxn^upr esuts nnaxtákut. ¹³Tu^u'ajt^un n'anpu^um^udu ko oytyim m^aq^uty yajkajxwa^uxy y^u oyby^u ayuk m^a tugeky^u naxwíñudu, yajmadya^uagut nandu^uun di'ib^u tyuu^un^u tyaa^ud^u toxty^ujk, es du'ün yajjamýáts^u y^uu^u.

Juudus tkuyaka^ul^u ja Jesús

¹⁴Net nidu^uug^u nimajmajtskpu ja uxpu^ujk^u di'ib^u xyu^uajtypy Juudus Iskaryotu, oj myadya^ul^uky m^udu teedywyindsánu^uty. ¹⁵Ta t'anmaay:

—¿Nu'ñu^uts xymyo^uoyut pun ndukku^udk^ujk^udu^u ja Jesús?

Net myoooyu^udu i'px majk^u plat^u meeñ. ¹⁶Es net ja Juudus t'uxtaay ogal^uan ja tiemp^u m^a t'okkuyákut ja Jesús.

Nindsan^u'ajt^umu 'ya'ux

¹⁷Es m^a ja pasku x^uu tsyondaky m^a yajkáy ja tsajkaaky di'ib^u kyaj tm^udaty ja levaduuru, ja uxpu^ujk^uty tnimiindu wingón ja Jesús es dyajt^udu:

—¿Maa xytsyeky n'uxkukuduts es ndu'unum ja pasku a'ux?

18 Ta ja Jesúz 'yanmaayuudu:

—Najxtu jam kajpnóty ma ja tuyjk tu'ugu yedyujk nmutnaymyaayubu, es anuumudu: "Yu Windsán d'u'an jyuna'añ: Yu nxuu n'ooruts tu wyingóñ, es ma yu mdijk nduna'añuts ja pasku mududsu n'uxruijkpuytu."

19 Net ja uxrpuijkpuytu du'un ttuundu éxtum ja Jesúz tyuknipujkudu. Ta t'uxkujujkuudu ja pasku a'ux.

20 Ko oj tsyu'ujunu, tamu natyu Jesúz meesu windum mut ja nimajmajtskpuytu 'uxruijkpuytu. **21** Ma naty jam 'ya'ux'attu, ta Jesúz jyuna'añ:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko nidu'uk miidsuty xykyuyaka'añuts.

22 Net ja uxrpuijkpuytu jyantsyjyotmaydyuktujkuudu, es dyajtuaudu nidu'ugáty ja Jesúz:

—Windsán, ¿tii ujtsu daa?

23 Ta 'yadsooju ja Jesúz:

—Di'ibuts xymyuttojxumuikp, yu'udsu du'un xykyuyakaamp. **24** Uj ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, du'un nnejxyuts éxtum ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ. |Per puroobu tada yedyujk di'ibuts xykyuyakaamp! Nik oy mut yu'u kooxyubu tada yedyujk kyadimmiiñ kyadimjajty naxwiin.

25 Net ja Juudas di'ibu kuyakánup, oj dyajtuauy ja Jesúz:

—Windsán, ¿tii ujtsu daa?

Ta Jesúz 'yadsooju:

—Mijtsu du'un.

26 Ma naty jam 'ya'ux'attu, ta Jesúz tkone'ky ja tsajkaaky, es tja'aygyuudáky ja Dios.

Es ko ttujkwa'xy, ta tmooydyu ja 'uxruijkpuytu, es t'anuumudu:

—Kayduu. Tyaadudsu du'un ja nnini'x.

27 Net tkone'ky tu'ugu káluz mudu vinu, es tja'aygyuudáky ja Dios.

Ta tmooydyu ja 'uxruijkpuytu, es t'anuumudu:

—Uuktu nidugekyu miidsuty ma tyadu káluz. **28** Tyaadudsu du'un ja nne'pyñuts di'ibu yajtamaamp yaj'yokaamp es tyhydyákut ja kajxy'atypyu, es du'un yajma'xut mayu ja'ay ja pyojpuytu. **29** Es n'anuumudu ko kyajts nnaky'uuga'añtu tyadu uuvinu nñu extu kodsu naty n'iiky mut miidsuty ja jembyu uuvinu nñu madsu nDeedyuts yajkutíky.

Jesúz tnigajxy ko Peedru 'yuxtija'añuty

30 Ko t'uhdaay tu'ugu alabanzu, ta oj ñujxtu ma ja Oliivus Kopk. **31** Net ja Jesúz t'anmaaydyu ja 'uxruijkpuytu:

—Nidugekyu miits xymyatstu'udándupts tyaadu koots, mut ko jyuna'añ ma Diosu jyaaybyajtun: "Nya'oogupts ja borreegu kwentu'ajtpu, es ja byorreeguty 'yayo'oywyaxta'aydyut." **32** Es kodsu naty tu njikupyeky, jawyiuinuts nnujxut Galileeü maanuumu naty miits mganujxtu.

33 Net ja Peedru 'yadsooju:

—Oy nidugekyu mjamatstuttaayubu, uj kyajts mij nmatstu'udut.

34 Net ja Jesúz 'yanmaayu:

—Tuy'ajtun n'anuumu ko nan ma tyadu koots, kyajnamu natyu tugaak 'uhyu, esuts mij xy'uxtija'añ tugaak ok.

35 Netu Peedru jyunañ:

—Oyuts ndim'oogut mut mij, kyaj n'uxtijut.

Es nidugekyu ja uxruijkpyt nandu'un jyunaandaaydyu.

Jesús kyajxta'aky Jetsemanii

36 Net ja Jesús jyajttu mudi 'uuxruijkpyt ma tu'ugu nügam di'ibu xyu'ajtypy Jetsemanii. Ta t'anmaaydyu ja 'uuxruijkpyt:

—U'uñudu yaq mints xim n'okkajxta'aky.

37 Ta tmuejxy ja Peedru es majtsku Zebedeeu myaqank. Ta ñayjya'aju jantsy jotmaymyuut es 'yamutsk'ajty. **38** Net t'anmaaydyu:

—Du'umuts njawu njodoty éxtum tu'ugu jotmay di'ibu mudi o'kun.

Wa'umdu miits ja yaq es wiyy m'ítut mut uj.

39 Net ja Jesús oj waanu ñas'yo'oyu. Ta ñayjyuypu koxtanu naxkujxy, es kyajxtáky du'un:

—Tatitu'unk, puu mbaqt, kudiibuts n'uugut yu ta'ambu. Per kyaj dyu'umuty éxtumts uj ndseyk, wa'anu du'umuty éxtum mij xytsyeky.

40 Net jyumbijty ma naty ja niduguukpu 'uuxruijkpu es tpattu mya'adu, es t'anmaay ja Peedru:

—¿Kyaj tu mmada'aktu miits m'ítut wiyy mut uj ni tuk oor? **41** Wijtu es kajxta'aktu kudiibu ja ka'oybyu mmumada'agudut. Tuy'ajtun ko ja anmujal'an tsyejpy es ttúnut di'ibu Dios tsyejpy, per yu nini'x kyaj oy tmudanu.

42 Ja myumajtsk ok oj ñejxy, ta kyajxtáky du'un:

—Tatitu'unk, puu kyaj mbaqt xya"adiky es kudiibuts uj du'un n'ayowut, wa'anu du'un du'umuty éxtum mij xytsyeky.

43 Net jyumbijty jattugok ma ja niduguukpu 'uuxruijkpyt, es tpaty ak maadup, mut ko nügo naty ja tsuu tu 'yokwindujkundu. **44** Ta tna'ljxy es oj ñejxy myuduguk ok kajxtakpu, nandu'un éxtum tu t'ok'amdo t'okruijktsoobu.

45 Ta oj jyumbijnu ma ja niduguukpu 'uuxruijkpyt, es t'anmaaydyu:

—¿Tii m'akmaq m'akpo'xtubu? Tu net tpatty ja xuu ja ooru ma uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkhyakal'aniuts ma yu pojra ja'ayutu. **46** ¡Pudu'uktu! ¡Jo'omdu! Ta myiñ ja di'ibuts xykyuyakaamp.

Jesús yajmátsy

47 Tamu natyñumua Jesús 'yakkajxy ko jyajty ja Juudus di'ibu nandu'un 'yapóstulu'ajtypy ma yu nimajmajtsku, es myindu mudi mayjya'ay mudi 'yespaadu esu kyépyuty. Yu'u naty kajxudup ja teedywyindsánuty esu myujjal'aydyujkudu israelítuty. **48** Es tu natyu Juudus ttukni"ixu wi"ixu naty dyakal'ani ja ijjwtl'umun:

—Di'ibuts uj ndsil'xypy, yu'u du'umua naty ja Jesús. Yu'u du'um mmátstup.

49 Netyu Juudus tnimiiñ ja Jesús, es tkajxpe'xy:

—Dios maygyépyuty, Windsán.

Ta oj ttsi'xy. **50** Netu Jesús 'yadsooy:

—Mutnaymyaaybyu, ¿tun ti mnimiimpy?

Ta tnimwingoondu ja Jesús es tmajtstu es dyajnujxnu tsimy.

51 Nidu'uk di'ibu naty jam mudi Jesús, tju'ty ja 'yespaadu es tnibo'tu tuk adu'umua tyatsk ja teedywyindsangópku tyuumbu. **52** Net ja Jesús t'anmaay:

—Pajku'ugu m'espaađdu ma xya'ity. Mut ko nidugekyu di'ibu tsiptuump mude espaađdu, nan mude espaađdu 'yoogut. ⁵³ Es tim tyamuyu mbaađuts nja'amdoj ja nDeedyuts es tkáxut tugoymayu ánklausuty esxyupts xypyuduku. ⁵⁴ Per kyajtsu du'un ndúnut, mut ko wi'ix yajkuydyúnut ja Diosu jyaaybyajtun di'ibu juñqamp ko du'un tyun jyátut.

⁵⁵ Net ja Jesús t'anmaaydyu ja mayjya'ayu:

—¿Tii du'unuts miits tu xyñimínduts mude m'espaađdu esu mgepy es xymyatsa'anduts éxtumxhyupts uj nma'tspu? Bom bómuts uj tu n'u'uñu mut miidsuty muj tsajptuik ñabotsoty es nya'uxraktu, es ni na'ats tu xykyatsumdu. ⁵⁶ Es tugekyu tyaadu du'un játuty es yajkuydyúnut di'ibu ja Diosu kyugajxpu myadyaktu ma ja Diosu jyaaybyajtun.

Jesús, Anás wyindum

Ta nidugekyu ja uxrijkpu tmastuttu ja Jesús, es kyaktaaydyu.

⁵⁷ Di'ibáty myajstu ja Jesús, yu'ujuty yajnijxtu ma ja teedywyindsungópk Kaifás, ma naty ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxraktu esu mujja'aydyujkuty tu ñaymyúkudu. ⁵⁸ Es yu Peedru pyanuix extu ma ja tuyja' ja teedywyindsungópk. Jap tuyjku es ñaxwe'tsy mude polusiiuty, es tnijawuya'añ wi'ix 'yokwe'emy ja Jesús.

⁵⁹ Yu teedywyindsánuty es ja mujja'aydyujkuty es tugekyu di'ibu ana'amduj muj tsajptugóty t'uxta'aydyu ja winma'añ wi'ix t'okniwaaqmbáttu ja Jesús es 'yoogut, ⁶⁰ es kyaj tpattu ja pyojoju oy may ja ja'ay oj jyamindu es tjaniwaaqmbajtu ja Jesús. Es tim ok myiiñ nimajtsku testiigu di'ibu andáktu, ⁶¹ es jyunandu:

—Tyaadu yedyujk du'un jyuna'añ: "Mbaađuts njity tyadu muj tsajptuik es tugekpy."

⁶² Net ja teedywyindsungópk pyude'ky es t'anmaay yu Jesús:

—¿Kyaj m'adsoy ni tii? ¿Tii duun tyaadu di'ibu yam myadyáktu mut mijtskyujxm?

⁶³ Es ja Jesús oj wye'emy amoñu. Net ja teedywyindsungópk 'yanmaayu:

—Ujtsuts mij n'anmaapy mude Diosu xyñuguyujxm es xy'anuuumuduts ja tuy'ajtan puñ mijtsu du'un ja Kristu, ja Diosu 'yU'un.

⁶⁴ Jesús 'yadsooy:

—Ujtsu du'un éxtum mij mjuna'añ, es nandu'un n'anuuumudu miidsuty ko m'íxtu ko uj, ja Naxwiñudu Ja'ayu Kyudunaabyu, n'u'uñuya'añuts ma yu 'yaga'añdsyoo ja Dios di'ibu tugekyu muñ'ajtu myudajtypy, es ma naty nmina'añuts yoodsóty.

⁶⁵ Net ja teedywyindsungópk tku'tsy ja wyit es ñuguxu'ugut ja 'yaku, es jyunáñ:

—Tyadu yedyujk tu tmudugoy ja Dios mude kyu'um ayuk! ¿Oy njadimtsojkum ja testiigu? Miidsuty ku'um tu xymyudowdu yu 'yaxuk ayuk.

⁶⁶ ¿Wi'ix mjuna'añdus?

Es ja'ajuty jyunandu:

—Myudajtypy ja pyeky, es pátu 'yoogut.

⁶⁷ Ta twindsuja'ktu es twojtu es naaguty twimbojtsu'ktu, ⁶⁸ es t'anmaaydyu:

—Mij Kristu, ¡may pán tu mgóxyu!

Peedru t'uxtijy ja Jesús

69 Ma natu ja Peedru 'yu'uñu tuja'p, ta ñimiinu tu'ugu kiixy po'oduumbu es 'yanmaayu:

—Mij nandu'un tu mjüdity mudu Jesú, Galileeun ja'ay.

70 Es ja Peedru 'yxxtijy ja Jesús mayjya'ayóty, es jyuna'añ:

—Kyajts nnijawu ti dñun mmadyakupy.

71 Jamu natu ja Peedru tijk agu'um ko jatu'ugu kiixy po'oduumbu di'ibu natu yap 'yijxu. Ta jyunáñ:

—Tyadu ja'ay nandu'un tu jyadity mudu Jesú nazarenu.

72 Ta jatugok ja Peedru t'uxtijy, es jyunáñ:

—Diósuts ndestiigul'ajtypy ko kyajts n'ixy'atyu tadtu yedyujk.

73 Ko waanu 'yak'ijty, di'ibu natu jáputy tnimujwa'ktu ja Peedru es t'anmaaydyu:

—Tuy'ajtun ko mij nandu'un mja'ay'ajtubu tyaađu, mut ko mudu m'u'umgajxun myal'uxkapy.

74 Netu Peedru oj ñaygyajxpékyu ko kyaj tuy'ajtun jyunáñ:

—Ay, por tsyos! Kyajts n'ixy'atyu tadtu ja'ay.

Ta netu 'yuu ja tugaak. **75** Net ja Peedru tjamejtsy éxtum ja Jesusu natu tu 'yanu'umxu: "Ko kyajnunu natu tugaak 'yuu, es mij mjuña'anu'lañ tugek ok ko kyajts xy'ix'aty." Taa ja Peedru pyudseemy yap, es jantsy jyunay yaxy.

Jesús, Pilatu wyinduu

27 **1** Ko oj xuhuñu, ta ja teedywyindsúnuty es ja israelítu dyu
myuña'aydyujku: t'umujk tkajxmujku es dyajti'igyu du es 'yoogut
ja Jesú. **2** Net tkutsuumdu es oj ttukkudáku ja gobernadoor Ponsu
Pilatu.

Juudas 'yeeky

3 Ko ja Juudas di'ibu natu tu tkuyaky ja Jesú, t'ijxy ko tu natu tkuyaky
es 'yoogut ja Jesú, ta oj jyajotmay'o'knu. Ta tkoonumbijty ja i'px majkp
platu meeñ tsajptugoty ma ja teedywyindsúnuty es ja muña'aydyujku. **4** Ta
t'anmaay:

—Uj tutu nbekytyúñ kots tu nguyaky es 'yoogut tu'ugu ja'ay di'ibu kyaj
tii pyeky.

Per ja'ajaty 'yadsooju:

—Esu taadu, ¿tits uadsuty ngwéntu? ¡Mij taadu mbátup!

5 Net ja Juudas tnaswuju ja meeñ mañ tajtakumtu, es ñuñxu es
ñayyo'ktuñu.

6 Ja teedywyindsánuty tkoonmujku ja meeñ, es ñayjuyuñuñdu:

—Kyaj mbaat nbekytáku tu'ugu meeñ ma ja limosnu ñipety, mut ko
yu'ui yaj'yajk ko tu'ugu ja'ay 'yoogut.

7 Net ñaybyujtakudu ti'igyu es tjuyandu tu'ugu nax di'ibu
jya'a'ajtypy ja tu'ts pojtspu, es du'un tmudáttut mañ dyajnaxtukudu

ja jabye'xyupty. ⁸Pa'aty txu'atyu tадu nax extu tyambaaat ne'pyññax. ⁹Es du'un yajkuyduyuñ yu tyaaadu di'ibu ja Diosu kyugajxpu Jeremiius tu tkajxu naty: "Es t'axajudu i'px majku platu meeñ, éxtum ja israelitu ja'ayupty truítakudu ja tsyoo, ¹⁰es mudu tадu meeñ tjuuydu ja tu'ts pojtspu ñax, éxtum ja Nindsun'ajtum xytyuknipejky."

Jesús, Pilatu wyinduuuy

¹¹Net Jesús oj yajmunejxy ma ja gobernadoor, di'ibu yajtuuyp:
—¿Tii mijtsu du'un ja israelítudyu ryey?
Netu Jesús 'yadsooy:
—Du'un du'un éxtum mij mjuna'añun.
¹²Es ko ja teedywyindsánuty es ja muija'aydyujkuty ñi'uuñadu, Jesús kyaj 'yadsooy. ¹³Net ja Pilatu yajtuuyp:
—¿Tii kyaj xymyudoy tugekyu di'ibu yam mdukni'u'uuñadup mij?
¹⁴Es ja Jesús kyaj tyim'adsooy ni tuk qa. Es ja gobernadoor du'un oj wyu'umu es kyaj tnijawu wi'ix 'yakjuna'anut.

Jesús ñiduku es 'yoogut

¹⁵Es ma ja xuu ja gobernadoor jumajt jumajt tnasmatsu tu'ugu tsimyjya'ay di'ibu ja ja'ayupty tsyojktup. ¹⁶Es ma tадu tiempu, japa naty 'yity tsimy tu'ugu muj pekyjya'ay di'ibu xyu'ajtypy Barrabás. ¹⁷Es ko naty ja israelítuty tu ñaymyúkudu, ta ja Pilatu dyajtuuyp:
—¿Di'ibu miits mdsojktup esuts nnasmátsut, yu Barrabás, o yu Jesús di'ibu xyu'ajtypy Kristu?
¹⁸Du'un jyuñanáñ ja Pilatu mut ko ñija'abu naty ko ja teedywyindsánuty tnaywyinnaxuñjáwadu ko Jesús may ja ja'ayupty pyanuixudu es paaty tu tyukkuduákuđu.

¹⁹Ko naty ja Pilatu 'yak'u'uñu ma yajkutíky, yu ñudo'oxy oj ñigajxykyáxupty es 'yanu'uñxupty:

—Katu mij ti xytyuktetu mudu tадu ja'ay di'ibu kyaj tii pyeky, mut ko tsu'uys es nguma'ay jantsy axuuuk mut yu'uguyjxm.

²⁰Es ja teedywyindsánuty es ja muija'aydyujkuty oj ttukkupuktu ja ja'ayupty es jyuñanáñ ko yajnasmátsut ja Barrabás es ja Jesús 'yoogut. ²¹Ja gobernadoor dyajtuuyp jatugókuty:

—¿Di'ibu nidu'uk mdsojktup esuts nnasmátsut?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Yu Barrabás.

²²Net Pilatu dyajtuuyp:

—¿Es tits ndúnup mudu tyadu Jesús di'ibu mij m'andijtup Kristu?

Es nidugekyu 'yadsoodu:

—¡Yajkruuzpát!

²³Net ja Pilatu t'anmaaqaydyu:

—Pes, ¿tii du'un tu ttimtuundugóy?

Per ja'ajuty 'yaktim'yaxkaktu:

—¡Yajkruuzpát!

24 Ko ja Pilatu t'ijxy ko kyaj ja ja'ayuty tkupuktu es ni'igu ñaymyuk ñaydya'adsudu ja ja'ay, ta tnigajxu nuu es oj kyubujy mayjya'ay wyinduuuy, es jyuna'añ:

—Uj kyajts nduktuktu ja 'yo'kunu tyadu ja'ay. Miidsudy taadu mbátudp.

25 Es nidugekyu ja ja'ayuty 'yadsoodu:

—¡Uudsuty es n'u'unk n'una'lkuty pyeky'áttup mudu tyadu 'yo'kun!

26 Net ja Pilatu tnasmajtsu ja Barrabás, ta tni'ana'mu esu Jesús yajwópt. Ta net tkuyajky es dyakruuzpáttut.

27 Net ja gobernadooru syoldaqadu tmunujxtu ja Jesús ma ja palasyu es dyajnaymyujkun nidugekyu ja soldaqadu maq Jesús. **28** Net tjaanu ja wyit, es ttukpujáktut tu'ugu witu tsu'unkpu éxtum reyun wyit. **29** Ta txugajtu ja apyuñ éxtum tu'ugu koronu, es tpujtákudu kyubajkkujxm, es ttukkukajpdu tu'ugu tajk maq 'yaga'añgyu'u. Ta net twingoxtunaaydyu, ttukxi'lktut es t'anmaqaydyu:

—¡Muñ kujxm mij, israelítudy ryey!

30 Nandu'un twindsuju'ltu, es ttukkukajptúttu ja tyajk es ttukkuwojpa'ktu. **31** Ko ttukxiktaqaydyu, ta dyajjunajktu ja tsu'unk wit, es ttukpujáktut ja kyu'um wit. Ta tmunujxnudu es dyakruuzpata'andu.

Jesús kyruuzpéty

32 Ko naty tsysoondu, ta ñaybyátudu mat tu'ugu ja'ay di*l'ib*u kugajpn Sirene es txu'aty Simonk. Ta ttukkupujktu agwanu es dyajnujxu ja Jesusus kyruuz.

33 Es du'un jyajtu maq tu'ugu lugaar txu'aty Gólgotu, di*l'ib*u 'yandijpy Kalaveeru Lugaar. **34** Jam t^uatuk'uugándu ja vinu taam'yo'oy mudu tsajkaqsuxknijy es kyaj mak tujawt ja ayo'on. Es ko tukmajtsy ja Jesús, ta kyaj tim 'yiky.

35 Ko naty tu dyakruuzpáttut, ta ja soldaqadu ttuundu ja rifuu es dyajwa'xtu ak yu'ujaty ja Jesusus wyit. Du'un yajkuydyuuñ éxtum jyunañ ja Diosus kyugajxpu: "Dyajwa'xtuts ja nwit ak yu'ujaty mat ko ttuundu ja rifuu."

36 Net ñaxwa'tstu jam es tkwentu'ataq'andut. **37** Es kyubajky tpujtákudu tu'ugu letreeru di*l'ib*u junaamp éxtum du'un ja 'yu'unan: "Tyaadu du'un ja Jesús, israelítudy ryey."

38 Nandu'un majtskun ma'tsputy dyakruuzpajtut mat yu'u, tu'uk aga'añdsyoo es jatu'uk anajñdsyoo. **39** Ja ja'ayuty di*l'ib*u najxtup jam, tnixi'ilk ttukxi*'iktu* es ttuknugow ttuk'yujkowdu, es jyuna'landut:

40 —¿Tii kyaj mmijtsuty di*l'ib*u junaamp ko mjítup ja maj tsajptujk es tuguk xuu xykyójt jatugok? Mínuts n'ok'ixtut. Pan mijtsu du'un ja Diosus 'yU'unk, nayyajnitso'ogudu mij ku'um es junak kruuzkujxy.

41 Es nandu'un tyukxíkudu ja teedywyindsánuty es ja di*l'ib*u tusaptugóty ya'uxpujktup es mudu fariseety es ja mujja'aydyujkuty. Es ak yu'ujaty ñayjyuna'anudu:

42 —Tu dyajtseleky ja wiinkputy es kyaj mbaat ñayyajtse'egyuty ku'um. ¿Tii kyaj yu'ujaty ja israelítudy ryey? Wa'an tunak y kruuzkujxy es nmubujkum yu'u. **43** ¿Tii kyaj tu jyuna'añ ko yu'u Dios 'yU'unk'átyuty? Ko

tyu'yajtunaty ko Dios yu'u tsyékyaty, jwa'anu net ja Dios dyajtse'egyaty jam kruuzkujxm!

44 Extu ja ma'tspaty di'ibu naty jam mut yu'u kruuzkujxy, twingajx tjupkajxtu ja Jesús nandu'un.

Jesús 'yeeky

45 Net tugekyu ja naxwíñudu kyoodsudaay kijkyxyuu extu tuguk yaxp xuuñum. **46** Es nan mañ tadt oorú Jesús kyajxy jantsy mañ:

—Elii, Elii, ¿lamu sabaktanu?

Di'ibu ayuk wimbudsuum: “Dios miiu, Dios miiu, ¿ti kots mij tu xymyastu'uty?”

47 Nidu'ugaty di'ibu naty jam, tmudoodu es ñayjuyunánuñu:

—Yu'u tyaađdu yáxpu ja Elius, ja Diosu kyugajxpú.

48 Netyu nidu'ugaty oj ñejxy phe'egyu es oj dyajtsooñ tu'uk di'ibu yuunkpunaanu. Ta dyajxe'ky mañdu vinu xun, es ttukjupjtíju tu'ugu kepy, es tmwingooñ ja Jesús es tmuugut. **49** Per ja wiinkputy jyñandu:

—¡Mastu'ut! Min n'ok'ijxum pñn nimiinuñ ja Elius es yajtso'ogudut.

50 Ta jatugok ja Jesús oj kyajxy jantsy mañ. Ta oj 'yo'knua. **51** Netyu ja aduy di'ibu jap mañ tsajptugoty kyu'tswa'xy kubajky extu ux'ambaat, ja naxwíñudu pyammiimy, ja ju'u kaats oj 'ya'ajuya'ay, **52** es 'yawatsy ja o'kpú jut, es jyikupyujktu mayu Diosu jya'ay di'ibu tu' yooktu. **53** Es ko naty tu jyikupyujkuñ ja Jesús, net ñujxtu Jerusalén mañ mayjya'ay 'yijxudu.

54 Ja soldađdu windsán esu syoldađduty di'ibu naty muñtu tkwentu'attu Jesús, ko t'ijxtu ja mañ ujx es tugekyu di'ibu naty tuun jajtup, net jyantsytsyu'kudu es ñayjuyunánuñu:

—Tuy'ajtundumu naty ko tyaađdu yu'ujaty ja Diosu 'yU'unuk!

55 Jamu naty mayu toxityujkuty myu'jíxtu jagam di'ibu naty ja Jesús tu tpanujxtu Galileeñ es tu tpudákuñu naty. **56** Ma yu'adyu naty ja Mariu Magdalenu, ja Mariu di'ibu tyaađk'ajtup ja Santya'agu esu Josee, es ja Zebedeeñ ñudo'oxy di'ibu Santya'agu esu Fwank tyaađk'ajtup.

Jesús ñaxtuña

57 Ko ja xuu tsyi'idánnu, ta myiñ tu'ugu mañja'ay di'ibu xyu'ajtypy Josee, Arimateeu kyugajpnaty, di'ibu naty tu tpanejxy ja Jesús. **58** Yu'u oj tninejxy ja Pilatu es t'amdooy ja ñini'xu Jesús. Ta Pilatu tni'ana'amu es yajmo'oyut. **59** Ja Josee t'axaju ja ñini'xu Jesús. Ta t'abijty mut tu'ugu wa'latspu saqbuñu, **60** es tpuytaký mañ kyu'um o'kpú jut di'ibu naty yu'u tu dyajtsajtsjúty dyajpa'ajúty tsawiiñ. Ta oj t'agü'uy mut tu'ugu mañju tsaq. Ta oj ñujxnu. **61** Jamu naty ja Mariu Magdalenu esu wiinkpu Mariu twin'u'uñudu ja jut.

Soldađduty di'ibu kywentu'ajtup ja o'kpú jut

62 Jakumbom ma ja saqbuñu xuu, ja teedywyindsáñu esu fariseeuty oj tmugajxtu ja Pilatu, **63** es t'anmaaydyu:

—Windsán, yu'uts njamyajtstup ko tadt andakpu jyñanáñ mañ naty 'yakjiky'átyñum, ko mañ tyugukxubety jyikupyukut mañ naty tu 'yeeky.

64 Paat� tunu may'ajtun, kaxtu msoldaqduty es najx tkwentu'atyu tadtu jut aa extu ko tyugukxubáttuñum, kudiibu najx ja 'yuxpujkpuyty jyuududu koots, es óknun t'anuumuñdu ja ja'ayuty: "Tu jyikypyeky ma tu 'yeeky." Ko du'un jyátut, ni'igü naty 'yaxuugutu es kudiinum ma naty kyakruuzpétéñum.

65 Pilatu jyapán:

—Jótum. Múnujxtu ja soldaqduty es yajxón xytyukkwentu'áttut ja jut aa extum kyaj mbaat pán tyuku.

66 Ta tmuñujxtu ja soldaqduty es tpujtaktaaydyu yajxón ja tsaa di'iþu aguay'ajtypy ja jut, es tsaaaydyu mut ja syeyu, es ja soldaqduty oj wya'uñdu kwentu'ajtpu.

Jesús jyikypyeky

28 ¹Ko ja saqbadu xuu najxy, xuañubanu naty ma ja domingu xuu, ñejxy ja Mariu Magdalenu es ja wiinkpa Mariu ma ja Jesú oj ñaxtu. ²Es ti'in myiñ tu'ugu muk ujx, ja'a ko tu'ugu Nindsun'ajtum Diosu 'yánklusu naty kudakp tsajpótm, es jyajty ma ja jut aa. Ta dyajjiegéky ja tsaa di'iþu naty 'yagu'ay'ajtypy ja jut, es jam ñaxwe'tsy. ³Esu wyiin jyajp tye'xy éxtumu jüdsuk, esu wyit poop éxtumu tsajp'e'pyky. ⁴Ko ja soldaqduty t'ijxtu, tsayuñudyu mut ja tsu'ugu es wyu'ñmdu éxtumu o'kpuyty. ⁵Net ja anklus t'anmaaydyu ja toxytyujkuty:

—Katu mdsu'ugudu. Uj nnija'lábuts ko xy'uxta'aydyu Jesú di'iþu tu dyajkruuzpáttu. ⁶Kyaj ñakuyaaty, pes tu jyikypyeky, du'un éxtumu naty tu tnigajxy. Min xy'ixtu ja lugaar ma naty 'ity. ⁷Nujxtu pojñu, anuumuñdu yu 'yuxpujkpuyty ko di'iþu tu 'yeeky tu jyikypyeky, es nujxp Galileeü jawyiin mañanum miits mganajxtu. Jap xy'íxtut. Tyadu du'un di'iþu naty miits n'anuumuñyándup.

⁸Net ja toxytyujkuty pojñu tsyo'ondu ma ja jut aa, jyantsyxyondaktu es tsyu'ugudu nandu'un, es oj pçye'egyu t'awáñudu ja uxpujkpuyty.

⁹Nujxtu naty, ta tu'aay pyátudu ja Jesú, es kyajxpo'xudu. Ta ja'ajuty tmuwingoondu ja Jesú. Ta t'awdajtu es tmunaandu ma tyeky. ¹⁰Ta 'yanmaaydu:

—Katu mdsu'ugudu. Nuix anuumuñdu nmugu'uktujkuts ko jap ñujxtut Galileeü, es jápmts xypyäattut.

Dí'iþu soldaqduty myadyaktu

¹¹Ko naty ja toxytyujk ñujxtu, naagutu ja soldaqdut oj ñujxtu Jerusalén kajpnóty es oj ttukmuñmadya'aktu ja teedywyindsúnaty tugekyu di'iþu tu tyuñ tu jyátyuty. ¹²Tyadu teedywyindsúnaty oj ñujxtu ma ja muija'aydyujkuty es ñayyajti'igyuñu. Net tmeenmyoooydyu ja soldaqduty, ¹³es t'anmaaydyu:

—Miits mjuna'lantut ko koots ma naty miits mma'adu, ja 'yuxpujkpuytyu Jesú oj tu tjuuttu ja ñini'xu Jesú. ¹⁴Es puñ ja Pilatu njija'lábuts tyadu, uñdsuty muñt nnaygyajxudut kudiibu ti mjátudut.

¹⁵Ta ja soldaqdut t'axájudu ja meeñ es du'un oj tmadyakwa'xtu éxtumu naty tu ya'anuumuñdu. Es du'un tmadya'aktu ja israelítuty extu tyambaqat.

Dí'iþu Jesú tyuknipejkypy ja 'yuxpujkpuyty

¹⁶Ja nimajk tu'ukpa uxpujkpuyty oj ñujxtu Galileeü ma ja kopk éxtumu naty ja Jesú tu 'yanu'ñmxudu. ¹⁷Es ko t'ijxtu ja Jesú, ta t'awdajtu,

oy naagüty 'yamajtsk jyotmajtskuðu. ¹⁸Net ja Jesús tmawingooñ ja 'yuxprujkpuñt es t'anmaqaydyu:

—Üjts tu xymyo'oy ja Dios tugekyu kutujkun, du'un jam tsajpótm es du'un ya naxwiiñ. ¹⁹Paaaty naxj ya'uxpruktu ja'ayuty ma tugekyu naxwíñu esuts uj nja'ay'attut. Yajnabáttu xuyuguyxmu Dios Teety, es uj, ja 'yU'unk, es ja Espíritu Santo, ²⁰es tukni'íxudu es tkuydyúntu tugekyu di'ibuts uj miits tu nduk'ana'amdu, es mnijáwudup ko du'ñumts uj n'ity mut miidsuти extu ko jya'tut ja tiempu ma naxwíñu tyugoya'añ.